

Alkuperäinen 70 / 21.1.1999

Tampereen museot 1997
Maakunnallinen yksikkö

SAHALAHTI

Arkeologinen perusinventointi
1997

Lapinraunio Isoniemen Lammassaareassa. Kuva Tampereen museot / U. Lähdesmäki.

FM Ulla Lähdesmäki

SISÄLLYS

Kohdeluettelo

1. JOHDANTO
2. YHTEENVETO LÖYDÖISTÄ
3. KIINTEÄT MUINAISJÄÄNNÖKSET
4. IRTAIMET MUINAISESINEET
5. MUITA KOHTEITA

LIITTEET

- Karttaluettelo
- Luettelo mustavalkonegatiiveista
- Luettelo diapositiiveista
- Löytöluettelo

Kohdeluettelo

A. Kiinteät muinaisjäännökset

inv.nro	kohde		sivu
1.	Pappila, Pappila	kivikautinen asuinpaikka	6
2.	Saarioinen, Saarioinen	- " -	11
3.	Isoniemi, Solinki	- " -	16
4.	Rautio, Mäkipää	- " -	21
5.	Rautio, Heikkilä	- " -	26
6.	Holma, Holma	- " -	31
7.	Paatiala, Kirkkosillanoja	- " -	36
8.	Korpiniemi, Laurila	- " -	41
9.	Haapaniemi, Holtanoja	- " -	46
10.	Haapaniemi, Haapaniemi	- " -	51
11.	Kärkäs, Uotila	- " -	56
12.	Keljo, Seppälä	- " -	61
13.	Isoniemi, Lammassaari	lapinraunio	66
14.	Haapasaari, Lapinkallio	2 röykkiötä	71
15.	Taustiala, Hopeavuori	lähes tuhoutunut rautakautinen muinaisjäännös	76
16.	Pakkala, Kalliomäki 2	- " -	81
17.	Pakkala, Kalliomäki	uhrikivi	86
18.	Pakkala, Rauksamanojan mäki	historiallisen ajan kiviaitus	90
19.	Moltsia, Kaituri	historiallisen ajan kiviaita	95
20.	Moltsia, Iso-Arra	- " -	100
21.	Tursola, Tiskarinsuo	- " -	105

B. Irtolöytökohteet

22.	Korpiniemi, Mattila	tasataltta	KM 1996:51
23.	Saarioinen	poikkikirves	KM 1996:52
24.	Sahalahti	tasataltta	KM 2048:4
25.	Saarioinen, Mason torppa	oikokirves	KM 2087:8
26.	Korpiniemi, Laurila	tasataltta	KM 2102:250
27.	Korpiniemi, Yrjölä	kivikirves	KM 2102:251
28.	Korpiniemi, Yrjölä	tasataltta	KM 2102:252
29.	Jussilan rustholli	kivikirves	KM 2102:253
30.	Musu	taltta	KM 2102:254
31.	Hampaala	tasataltta	KM 2102:255
32.	Töykänä, Mattila	tasataltta	KM 2519:257
33.	Isolahti, Alatalo	kourutaltan katkelma	KM 2519:258
34.	Rautio	kourutaltta	KM 2536:345
35.	Kyttälä	kourutaltta	KM 2832:3
36.	Kirkkojärven ranta	kourutaltta	KM 3005:5
37.	Sarkola	tuluskivi	KM 3135:8
38.	Tursola, Laurila	vasarakirveen katkelma	KM 6680:1

39.	Ilola, Ali-Partala	poikkikirves	KM 6755:5
40.	Keljo	oikokirves	KM 6755:6
41.	Saarioinen	tasataltta	KM 6755:7
42.	Saarioinen, Masonlahti	tasataltta	KM 6755:8
43.	Keljo	poikkikirves	KM 10639
44.	Isoniemi, Alitalo	oikokirves	KM 19967
45.	Isoniemi, Ylitalo	2 reikäkiveä	HM 2561:1-2
46.	Kirkkojärven vesijättö	tasataltta	VM G8111-84
47.	Haapasaari, Hoivala	kiviesine	HM 539:1
48.	Taustiala, Rauksamanoja	kvartsi-iskoksia	KM 30816:1
49.	Ilola, Juusela	kvartsi-iskoksia, pii-iskos	KM 30817:1-3
50.	Tursola, Pässinmäki	hiokinkivi	KM 30818:1

Tampereen museoiden maakunnallinen yksikkö suoritti Sahalahden kunnan alueen arkeologisen perusinventoinnin 6.10.-7.11.1997. Inventointi kuuluu vuonna 1993 aloitettuun Pirkanmaan kuntien inventointiprojektiin, jossa on tähän mennessä inventoitu Kangasala (1993), Tampere ja Lempäälä (1994), Vesilahti ja Pälkäne (1995), Viiala ja Kylmäkoski (1996) sekä Mänttä ja Sahalahti (1997). Näiden lisäksi Vammalassa on tehty osa-alueinventointeja v. 1995-97. Inventointiprojektin tarkoituksena on tuottaa ajantasalla olevaa tietoa maakunnan muinaisjäännöksistä maankäytön sekä opetus- ja valistustoiminnan tarpeisiin.

Sahalahden inventoinnin organisoivat ja toteutti Tampereen museoiden maakunnallinen yksikkö. Kenttätöitä rahoittivat Tampereen museot ja Sahalahden kunta, joka myönsi hankkeeseen 15 000 mk. Inventoinnin edellyttämät esityöt tehtiin Tampereen museoiden virkatyönä: niistä vastasivat tutkija Ulla Lähdesmäki ja amanuenssi Tuija-Liisa Soininen. Maastotyöstä ja inventointiraportin laatimisesta vastasi Ulla Lähdesmäki. Kenttätöissä avustivat osan ajasta tutkimusavustajina Vadim Adel, Anja Pitkänen ja museorakennusmestari Tapani Koironen maakunnallisesta yksiköstä. Jälkityövaiheeseen osallistuivat maakunnallisen yksikön toimistovirkailijat Ulla Tornainen ja Anja Pitkänen. Inventoinnin valvojana on toiminut amanuenssi Tuija-Liisa Soininen.

Perusinventoinnissa tarkastettiin Sahalahden kunnan alueelta ennestään tunnetut kiinteät muinaisjäännökset ja irtolöytökohteita sekä paikallistettiin ja tarkastettiin joukko uusia muinaisjäännöksiä. Edellisen kerran Sahalahtea inventoitiin vuonna 1976, jolloin Maarit Suni teki Museoviraston toimeksiannosta ja Tampereen seutukaavaliiton kustantamana pikainventoinnin Sahalahdella, Eräjärvellä, Längelmäellä ja Kuhmalahdella. Sahalahdelta hän kirjasi raportissaan 8 kivikautisen esineen löytöpaikkaa sekä suuren joukon vanhoja irtolöytöjä, joiden löytöpaikkaa ei enää ollut mahdollista määrittellä tarkasti. Arkeologisia tarkastuksia Sahalahdella ovat lisäksi tehneet Esko Sarasmo (1963) Hämeen museosta ja Tuija-Liisa Soininen (1996) Tampereen museoista. Ennen vuoden 1997 inventointia Sahalahdelta tunnettiin kaksi kiinteää muinaisjäännöstä, kivikautinen asuinpaikka Keljon Seppälästä (II luokka) sekä uhrikivi Pakkalan Kalliomäestä (I luokka).

Sahalahti rajautuu luoteessa ja pohjoisessa Längelmäveden, johon yhdistyvät kunnan alueella olevat kaakko-luode -suuntaiset Kirkkojärvi, Pakkalanjärvi ja Keljonjärvi. Nykyisen keskustan aluetta ja järvien ympäristöä leimaavat peltosavikot, joista kohoavat paikoitellen ympäristöstään suhteellisen korkealle kohoavat vuoret. Tämä alue on esihistoriallisena aikana muodostanut alueen, jossa muinaisesta Längelmävedestä on pistänyt kaakkoon varsin syväle sisämaahan useita lahtia paikoin kapeine salmineen. Kunnan etelä- ja itäosia leimaavat metsäiset kalliomäkivyöhykkeet. Längelmäveden Saksalonselän ja keskustan alueen järvien korkeus on n. 84,2 - 84,6 m mpy. Keskustan savikkoalueilla maaston korkeus vaihtelee ollen keskimäärin 85 - 90/95 m mpy kun kunnan itä- ja kaakkoisosassa maaston korkeus nousee pääsääntöisesti yli 100 m mpy.

Muinaisjäännösten etsintä maastossa perustui aikaisempia irtolöytöjä koskeviin esitietoihin sekä maaston korkeustietoihin, vesistöhistoriallisiin seikkoihin ja maaston topografisiin piirteisiin. Lähtökohdaksi oli, että Sahalahden alue on osa Längelmäveden kokonaisuutta rajautuen mm. Kangasalaan, Oriveteen ja Pälkäneeseen. Näiltä alueilta tunnetaan useita eriaikaisia esihistoriallisia muinaisjäännöksiä: esimerkiksi Kangasalan Sarsan alueen kivi- ja metallikautiset asuinpaikat sijaitsevat useimmiten 88-91 m mpy ja 90-95 m mpy. Ympäristökuntien muinaisjäännöskannan, Sahalahden irtolöytöjen sekä topografisten piirteiden perusteella kartalle hahmotettiin kenttätöiden pohjaksi sellaiset mm. muinaisten vesiväylien

äärellä sijainneet alueet, joihin maastotutkimukset kohdistettiin. Maastossa työskentely perustui peltojen pintapoimintaan, koekuopitukseen ja asukkaiden haastatteluun.

Kenttätyötä silmällä pitäen Pakkalan ja Taustialan kylien historiallisen ajan asutuksesta saatiin lisäksi hyödyllisiä tietoja Sahalahden paikallishistoriaa kirjoittavalta FM Raine Raitiolta.

2. YHTEENVETO LÖYDÖISTÄ

Inventointiraportti käsittää tiedot yhteensä 21 kiinteästä muinaisjäännöksestä, joista kaksi tunnettiin entuudestaan. Kohteet jakautuvat seuraavasti:

kivikautisia asuinpaikkoja 12
 lapinraunioita ja muita röykkiöitä 2 kohteessa (yhteensä 3 kpl)
 kohteita, joissa jännöksiä tuhoutuneista rautakautisista
 haudoista tai asuinpaikoista 2
 uhrikiviä 1
 historiallisen ajan kivirakenteita 4 kohteessa

Irtolöytöjä on saatu talteen 29 kohteesta yhteensä 30 esinettä tai sellaisen katkelmaa.

Suurin osa kiinteistä muinaisjäänöksistä on kivikautisia asuinpaikkoja, jotka ovat sijainneet muinaiseen Längelmäveden liittyneiden lahtien tai salmien rannalla. Löytöalueet ovat nykyisin suureksi osaksi peltosavikkoja, ja asuinpaikoista kertovat esineet saatiin talteen koekuopituksessa tai ns. pintapoiminnassa peltojen kaakkois-, etelä- tai lounaisrinteiltä. Löydöt koostuvat tyypillisestä asuinpaikkamateriaalista, kvartsi-iskoksista, -kaapimista ja -ytimistä, pii-iskoksista sekä muutamista palaneen luun tai saven palasta. Asuinpaikkoihin liittyneet rakenteet ja kulttuurikerrokset ovat ilmeisesti suureksi osaksi tuhoutuneet kohteissa vuosisatoja jatkuneen peltoviljelyn seurauksena. Maassa säilyneet esineet ovat myös siirtyneet erityisesti koneellisen peltoviljelyn vaikutuksesta. Runsaimmat ja laajimmat löytöalueet sijaitsevat Pappilan ja Saarioisten asuinpaikoilla; samoin vierekkäiset Holtanojan ja Haapaniemen asuinpaikat ovat suhteellisen runsaslöytöiset ja laajat. Tämä viittaa siihen, että näillä rantasavikoilla on asuttu pitkään kivikaudella. Muut asuinpaikat ovat hieman edellisiä suppea-alaisempia. Useat Saarioisten, Raution, Korpiniemen ja Haapaniemen irtolöytöinä talteen otetut kivikirveet ja -taltat liittyvät epäilemättä asuinpaikkoja käyttäneeseen väestöön. Irtolöytöjen epätäsmälliset löytötiedot vaikeuttavat kuitenkin useimmiten yksittäisten esineiden tarkkaa yhdistämistä tiettyyn asuinpaikkaan.

Varhaismetallikautiset tai mahdollisesti jopa rautakaudella syntyneet lapinraunio ja muut kaksi röykkiötä sijaitsevat Längelmäveden rantavyöhykkeessä. Lammassaaren röykkiö on komea, melko hyvin säilynyt kookas rakennelma, jonka saarisijainti on lapinraunioille tyypillinen. Sitä voi pitää muotonsa, kokonsa ja sijaintinsa perusteella varhaismetallikautisena, mutta tarkempi ajoittaminen edellyttäisi lisää kaivauksiin perustuvaa tietoa sisämaan röykkiöistä. Lapinkallion kahteen röykkiöön liittyvä paikannimi viittaa vanhaan pyyntiväestöön. Itse röykkiöt ovat selväpiirteisiä, mutta melko pienikokoisia. Niitä voi kuitenkin pitää mahdollisina lapinraunioina sijaintinsa (korkean avokallioalueen laella rannan tuntumassa, ei havaittavissa ns. peltoraunioihin liittyviä ominaisuuksia) ja paikannimen perusteella. Joka tapauksessa ne ovat selvästi ihmisen rakentamia.

Rautakauden asutusjäänöksiä tavattiin Taustialan ja Pakkalan kylien rajalta Pakkalanjärven luoteispäästä. Tärkein muinaisjäänös on vuonna 1996 löydetty uhri- eli kuppikivi, jonka

ympäristöä koekuopitettiin systemaattisesti mahdollisten muiden rautakauden asutusjälkien löytämiseksi. Sellaisia havaittiin vähäisiä määriä kuppikivestä luoteeseen kaakko-luode -suuntaisen kallioharjanteen laelta. Seudulla on asuttu historiallisten lähteiden mukaan ainakin 1500-luvulta lähtien, ja 1860-luvulla mäelle syntyi mäkitupa-asutusta, jonka jäljet erottuvat alueella hyvin. Mäelle kaivetuista koekuopista löytynyt palanut luuaines, palanut savi ja nokimaa viittaavat rautakautiseen hautaan tai asuinpaikkaan, jotka ovat suureksi osaksi tuhoutuneet historiallisen ajan asutustoiminnan seurauksena. Alueella ei havaittu esimerkiksi merkkejä röykkiöistä, vaan vanhimmillaan mäkitupa-asutuksesta peräisin olevien rakennusten välimaastot on tasoitettu ja muokattu puutarhamaiksi, peltotilkuiksi ja teiksi. Myöskään mäen rinteiltä ja ympäröiviltä pelloilta ei löydetty merkkejä mahdollisesta asuinpaikasta.

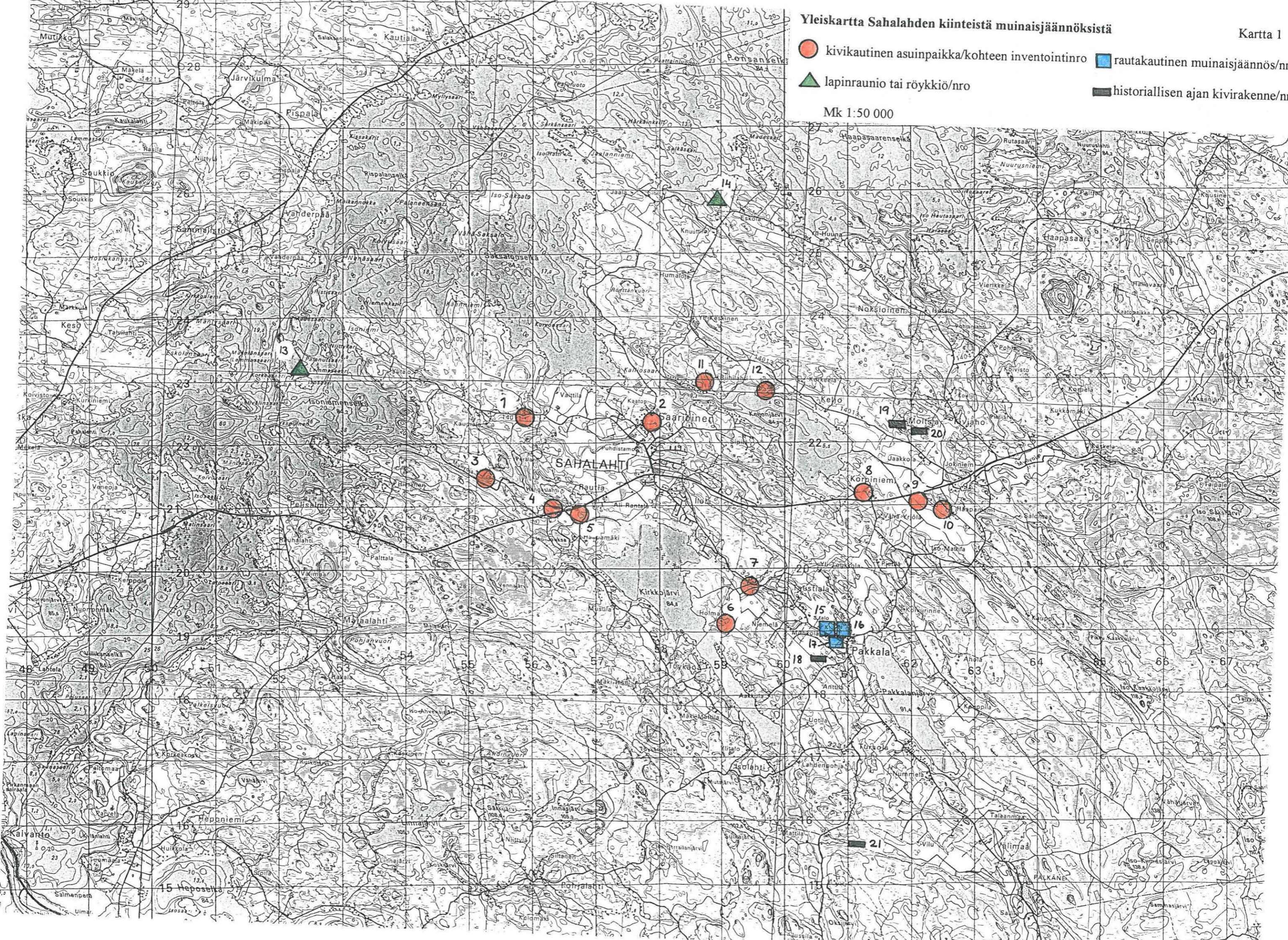
Muut inventoinnissa löydetyt kohteet ovat historiallisen ajan kivirakenteita, kaksi kiviaitaa Moltsiassa, oletettavasti rajamerkinä toiminut kiviaita Tursolassa Pälkäneen rajalla ja Pakkalassa sijaitseva kookas, ehjä kiviaitaus, jonka synty- ja käyttöhistoriaa paikkakuntalaiset eivät enää tunteneet.

Ulla Lähdesmäki, tutkija
Tampereen museot
Maakunnallinen yksikkö

Yleiskartta Sahalahden kiinteistä muinaisjäännöksistä

- kivikautinen asuinpaikka/kohteen inventointinro
- rautakautinen muinaisjäännös/nro
- lapinraunio tai röykkiö/nro
- historiallisen ajan kivirakenne/nro

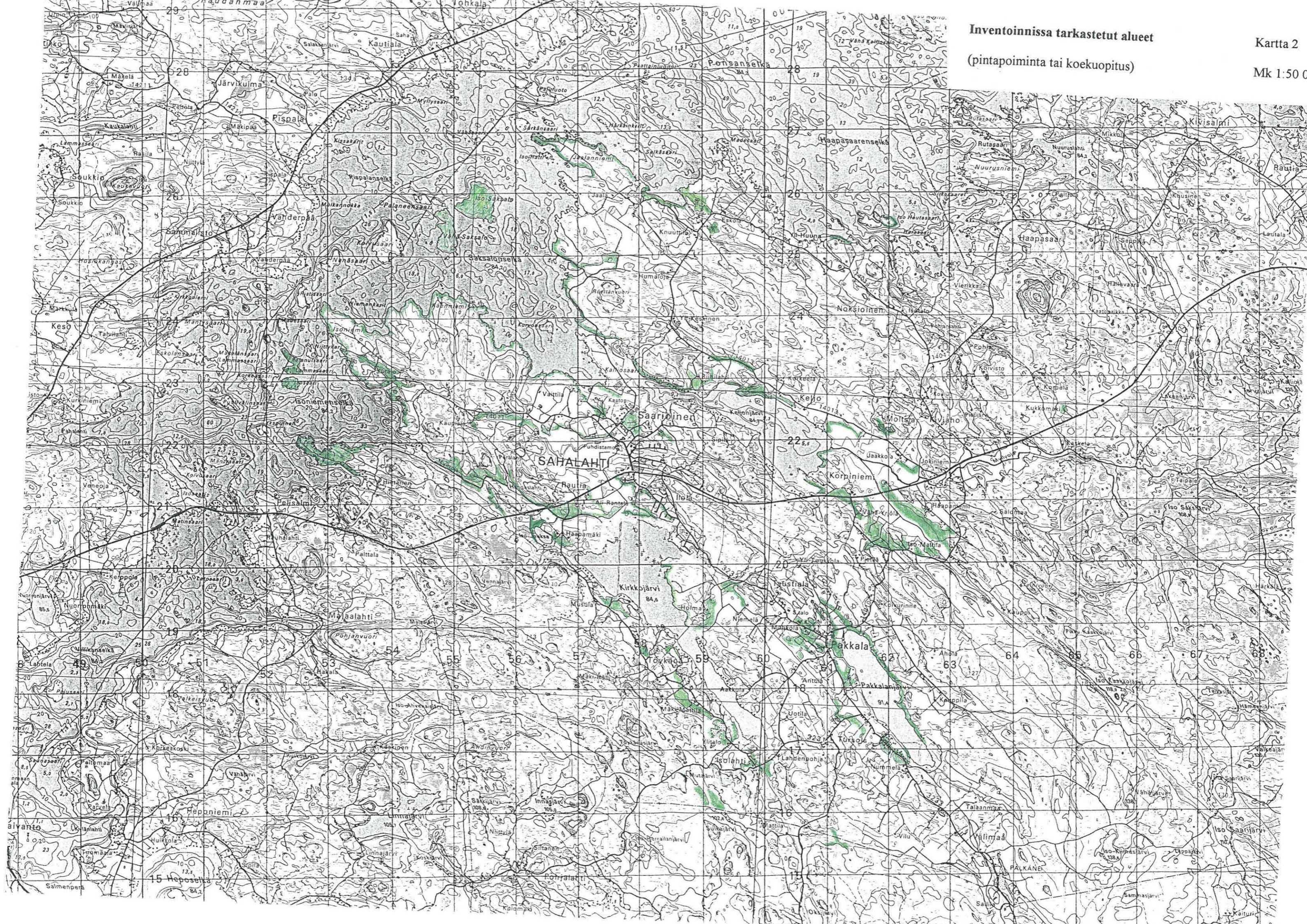
Mk 1:50 000

Inventoinnissa tarkastetut alueet
(pintapoitinta tai koekuopitus)

Kartta 2
Mk 1:50 000

ARKEOLOGISEN KOHTEEN TARKASTUS

--	--	--

Tunnistetiedot

Kunta: Sahalahti Inventointinnumero: 1
 Alue: Pappila Luokka: II
 Nimi: Pappila Ajoitus: kivikausi
 Kohteen laji: asuinpaikka Lukumäärä: 1
 Kohteesta muita kortteja _____ kpl (ks. täyttöohjeet)
 Tarkastaja: Ulla Lähdesmäki Tarkastusaika: 10.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta 2141 05 SAHALAHTI Pinta-ala 80 x 110 m
 x = 6819 44 y = 2515 72 z = n. 87-97
 Suunta ja etäisyys kirkosta tms. Sahalahden kirkosta 2,2 km NW

Hoito ja kunto (ks. täyttöohjeet)

A B C D E F G

Tila ja omistaja (ks. täyttöohjeet)

Kylä/kaupunginosa: Pappila
 Tila/Rno/Nimi Rno 1:19 Pappila
 tai Kortteli/tontti/palsta _____
 Omistaja: Sahalahden seurakunta Puhelin: _____
 Osoite: Rekolankuja 3 Postitmp: 36420 SAHALAHTI
 Kiinteistötunnus

730	412	0001	0019
-----	-----	------	------

 vuokrattu, ks huomautukset
 Lisää kiinteistöjä _____ kpl

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: N. 100 m asuinpaikalta länteen on aikaisemmin löydetty tasataltta (KM 4456:1) pellosta Pyttylän talon aitan vierestä.

Tarkastuslöydöt: KM 30803:1-5

(kvartsiesineitä ja -iskoksia, pii-iskos, palanutta luuta)

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

kartat 1, 3-4

muut liitteet:

negatiivit: 109717-109719

diat: 38554

Tarkastuksen aihe: Sahalahden arkeologinen perusinventointi

Kohteen kuvaus: Etelään viettävällä laajalla peltoaukealla, selkeästi erottuvilta terasseilta (90 m ja 95 m korkeuskäyrillä) ja niiden alapuolelta löytyi runsaasti kvartsi-iskoksia, pii-iskos sekä palanutta luuta. Löytöjä havaittiin erityisesti molemmilta terasseilta mutta myös niiden välisestä loivasta rinteestä. Palanutta luuta löytyi 90 m:n terassin alueelta. Paikka on nykyisin viljeltyä peltosavikkoa, joka rajautuu etelässä Myllyojan haarauomaan.

Peltoaukean kynnöksellä olevaan osaan ei tehty koekuoppia, sen sijaan kyllä löytöalueen länsipuolella sängellä olevaan peltoalueeseen kaivettiin 4 koekuoppaa, jotta voitaisiin havainnoida maaperän laatua ja asuinpaikkalöytöjen mahdollista jatkumista tälle alueelle. Koekuopista ei tehty löytöjä.

Ympäristö ja maasto: (vesistö, vesistökuodi, rakennukset, tiet, sorakuopat jne)
Myllyojan vesistökokonaisuuteen kuuluvan ojan rannasta 15-20 m pohjoiseen, N-S -suuntaisesta peltorinteestä löydetty asuinpaikka rajautuu pohjoisessa Isoniemen tiehen.

Laajuuden arviointiperuste: Iskosten levintä pintapöiminnassa sekä maastossa havaitut terassit.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; asuinpaikan tarkempi määrittely edellyttää arkeologista tutkimusta.

Ehdotus suoja-alueeksi: lakisääteinen

Havaintomahdollisuudet: hyvät, pellon pinta kynnetty

Opas:

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys: ei tiedossa

Lähilöytöjä: KM 4456:1 tasatalta n. 100 m asuinpaikalta länteen. Asuinpaikalta n. 1,5 – 2 km NW on löydetty Isoniemen Ali- ja Ylitalon mailta oikokirves (KM 19967) ja kaksi reikäkiveä (HM 2561:1-2).

*****

Selostus jätetty

Aika

Paikka

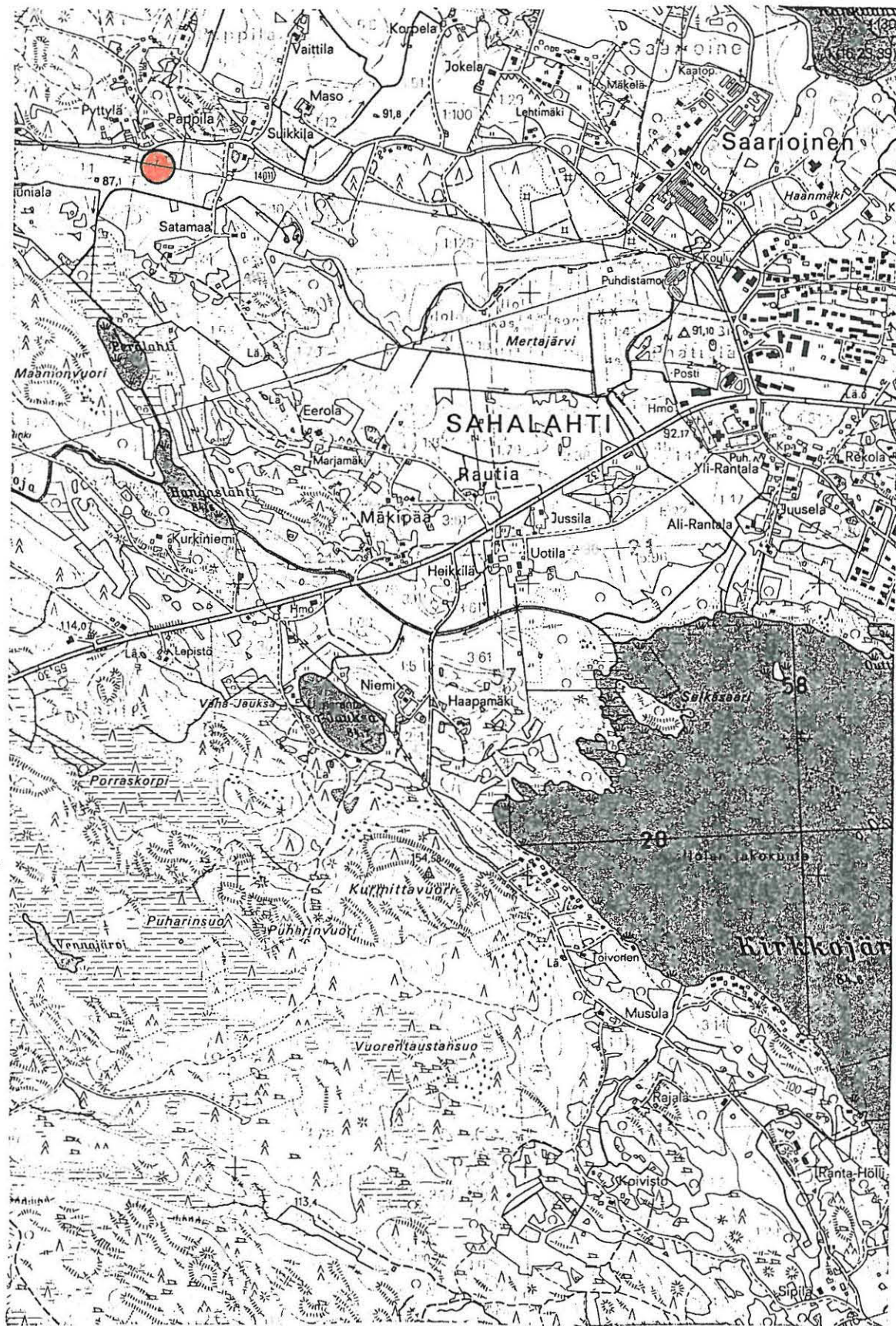
Allekirjoitus

PAPPILA, PAPPILA

Kopio peruskartasta 2141 05 SAHALAHTI

Mk 1:20 000

x 6819 44 y 2515 72 z 87-97

SAHALAHDEN INVENTOINTI 1997

KARTTA 4

Pappila, Pappila

Mk 1: 10 000

Asuinpaikan sijainti maastossa

ARKEOLOGISEN KOHTEEN TARKASTUS

--	--	--

Tunnistetiedot

Kunta: Sahalahti Inventointinnumero: 2
 Alue: Saarioinen Luokka: II
 Nimi: Saarioinen Ajoitus: kivikausi
 Kohteen laji: asuinpaikka Lukumäärä: 1
 Kohteesta muita kortteja _____ kpl (ks. täyttöohjeet)
 Tarkastaja: Ulla Lähdesmäki Tarkastusaika: 14.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta 2141 05 SAHALAHTI Pinta-ala n. 120 x 170 m
 x = 6819 48 y = 2517 66 z = 87-90
 Suunta ja etäisyys kirkosta tms. Sahalahden kirkosta 900 m pohjoiseen

Hoito ja kunto (ks. täyttöohjeet)

A B C D E F G

Tila ja omistaja (ks. täyttöohjeet)

Kylä/kaupunginosa: Saarioinen
 Tila/Rno/Nimi Rno 1:159 Ruoka-Saarioinen

tai Kortteli/tontti/palsta _____

Omistaja: Ruoka-Saarioinen Oy Puhelin: 03-2447111
 Osoite: Isoniementie 76 Postitmp: 36420 SAHALAHTI

Kiinteistötunnus

730		0001	0159
-----	--	------	------

 vuokrattu, ks huomautukset

Lisää kiinteistöjä kpl

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: Saarioisten rusthollin pellosto on löydetty poikkikirves KM 1996:52 ja Saarioisten erään torpan alueelta oikokirves KM 2087:8 ja tasataltta KM 6755:7. Esineiden löytöpaikkaa ei kuitenkaan tunneta tarkemmin.

Tarkastuslöydöt: KM 30804:1-5
 (kvartsiesineitä ja -iskoksia, pii-iskos ja palanutta savea)

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

kartat 1, 5-6

muut liitteet:

negatiivit: 109722-109724

diat: 38555

Tarkastuksen aihe: Sahalahden arkeologinen perusinventointi

Kohteen kuvaus: Saarioisten peltoalueella, loivasti etelään ja itään viettävissä rinteissä erottuu selkeästi 90 m korkeuskäyrällä terassi, jonka alueelta ja alapuolelta löytyi runsaasti kvartseja, pii-iskos sekä palaneen saven siru. Alueella on kivikaudella sijainnut lahdenpohjukka, jonka rannalla asuinpaikka on sijainnut. Alue on nykyisin peltosavikko, jonka pinnasta kaikki löydöt poimittiin. Kohteessa ei tehty koekuoppia.

Ympäristö ja maasto: (vesistö, vesistökoodi, rakennukset, tiet, sorakuopat jne)
Peltosavikko sijaitsee Keljonjärvestä lounaaseen n. 500 m, 87-90 m korkeudella sijaitsevien peltoterassien alueella. Asuinpaikka sijaitsee n. 100 m Saarioisten teollisuusalueen keskustasta SE ja n. 900 m kirkosta pohjoiseen, Sahalahden keskustaajaman pohjoisreunalla.

Laajuuden arviointiperuste: Pellon pintapöiminnassa havaittu löytöjen levintä sekä pellon topografia.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; asuinpaikan tarkempi määrittely edellyttää arkeologista tutkimusta.

Ehdotus suoja-alueeksi: lakisääteinen, sisältyy pinta-alan määritelmään

Havaintomahdollisuudet: hyvät, pelto kynnetty

Opas:

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys: ei tiedossa

Lähilöytöjä:

*****

Selostus jätetty

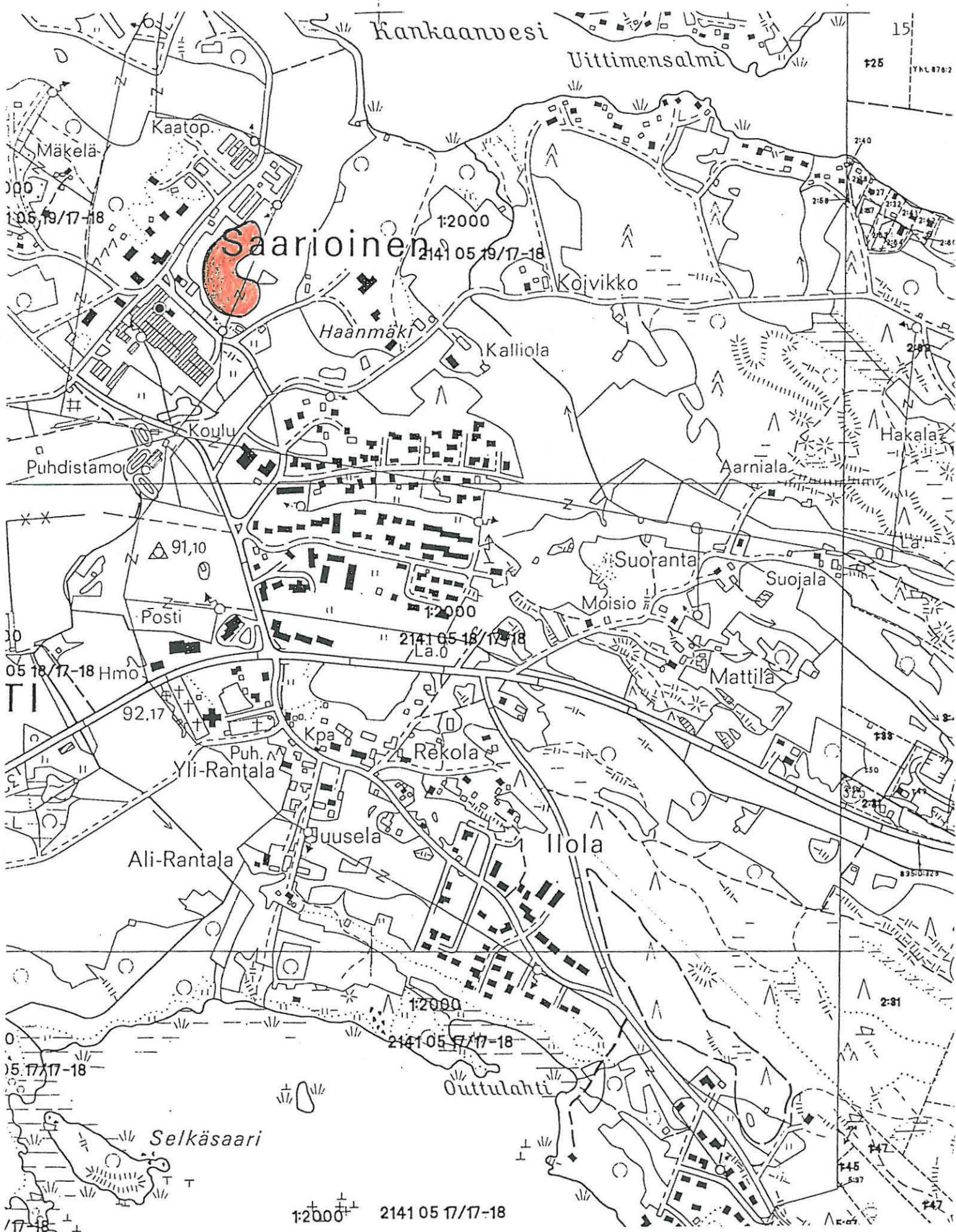
Aika

Paikka

Allekirjoitus

x 6819 48 y 2517 66 z 87-90

SAHALAHDEN INVENTOINTI 1997 KARTTA 6
 Saarioinen, Saarioinen
 Mk 1:10 000

Asuinpaikan sijainti maastossa

ARKEOLOGISEN KOHTEEN TARKASTUS

--	--	--

Tunnistetiedot

Kunta: Sahalahti Inventointinnumero: 3
 Alue: Isoniemi Luokka: II
 Nimi: Solinki Ajoitus: kivikausi
 Kohteen laji: asuinpaikka Lukumäärä: 1
 Kohteesta muita kortteja _____ kpl (ks. täyttöohjeet)
 Tarkastaja: Ulla Lähdesmäki Tarkastusaika: 9.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta 2141 05 SAHALAHTI Pinta-ala 15 x 60 m
 x = 6818 44 y = 2515 11 z = n. 87-90
 Suunta ja etäisyys kirkosta tms. Sahalahden kirkosta 2,5 km W

Hoito ja kunto (ks. täyttöohjeet)

A B C D E F G

Tila ja omistaja (ks. täyttöohjeet)

Kylä/kaupunginosa: Isoniemi
 Tila/Rno/Nimi Rno 1:19 Solinki

tai Kortteli/tontti/palsta _____

Omistaja: Pekka ja Maija-Liisa Vaitinen Puhelin: 03-3763144

Osoite: Vaittilantie 40 Postitmp: 36420 SAHALAHTI

Kiinteistötunnus

730	405	0001	0019
-----	-----	------	------

 vuokrattu, ks huomautukset

Lisää kiinteistöjä kpl

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: -

Tarkastuslöydöt: KM 30805:1-2 (kvartsi-iskoksia)

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

kartat 1, 7-8

muut liitteet:

negatiivit: 109715-109716

diat: 38556-38557

Tarkastuksen aihe: Sahalahden arkeologinen perusinventointi

Kohteen kuvaus: Asuinpaikka sijaitsee Myllyojan äärellä jyrkästi etelään laskevan peltorinteen juurella, loivalla terassilla. Paikka havaittiin peltosavikon pinnassa erottuvien kvartsien avulla. Iskoksia löytyi n. 15 x 60 m (N-S x W-E) laajuisella alueella. Terassille tehtiin myös kaksi koekuoppaa, joissa ei havaittu löytöjä. Maa oli savea koko kuopan alalla.

Ympäristö ja maasto: (vesistö, vesistökoodi, rakennukset, tiet, sorakuopat jne)
Längelmäveden ja Kirkkojärven välisen Myllyojan rannalla, n. 50 m uomasta pohjoiseen sijaitseva asuinpaikka. Etäisyys Sahalahti-Kangasala -tielle on n. 700 m (SE). Asuinpaikalta on 1 km (NW) Längelmäveden rantaan.

Laajuuden arviointiperuste: Iskosten levintä pintapöiminnassa sekä maaston topografia.

Luokitusehdotus perusteluineen: II, asuinpaikan tarkempi määrittely edellyttää arkeologista tutkimusta.

Ehdotus suoja-alueeksi: lakisääteinen, sisältyy laajuuden määritelmään

Havaintomahdollisuudet: melko hyvät, peltoalueesta suuri osa kynnetty, asuinpaikan SE-puoleinen alue sänkipeltona.

Opas:

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys: ei tiedossa

Lähilöytöjä: N. 1 km asuinpaikalta pohjoiseen on löydetty tasataltta KM 4456:1 Pappilan asuinpaikan läheltä.

*****

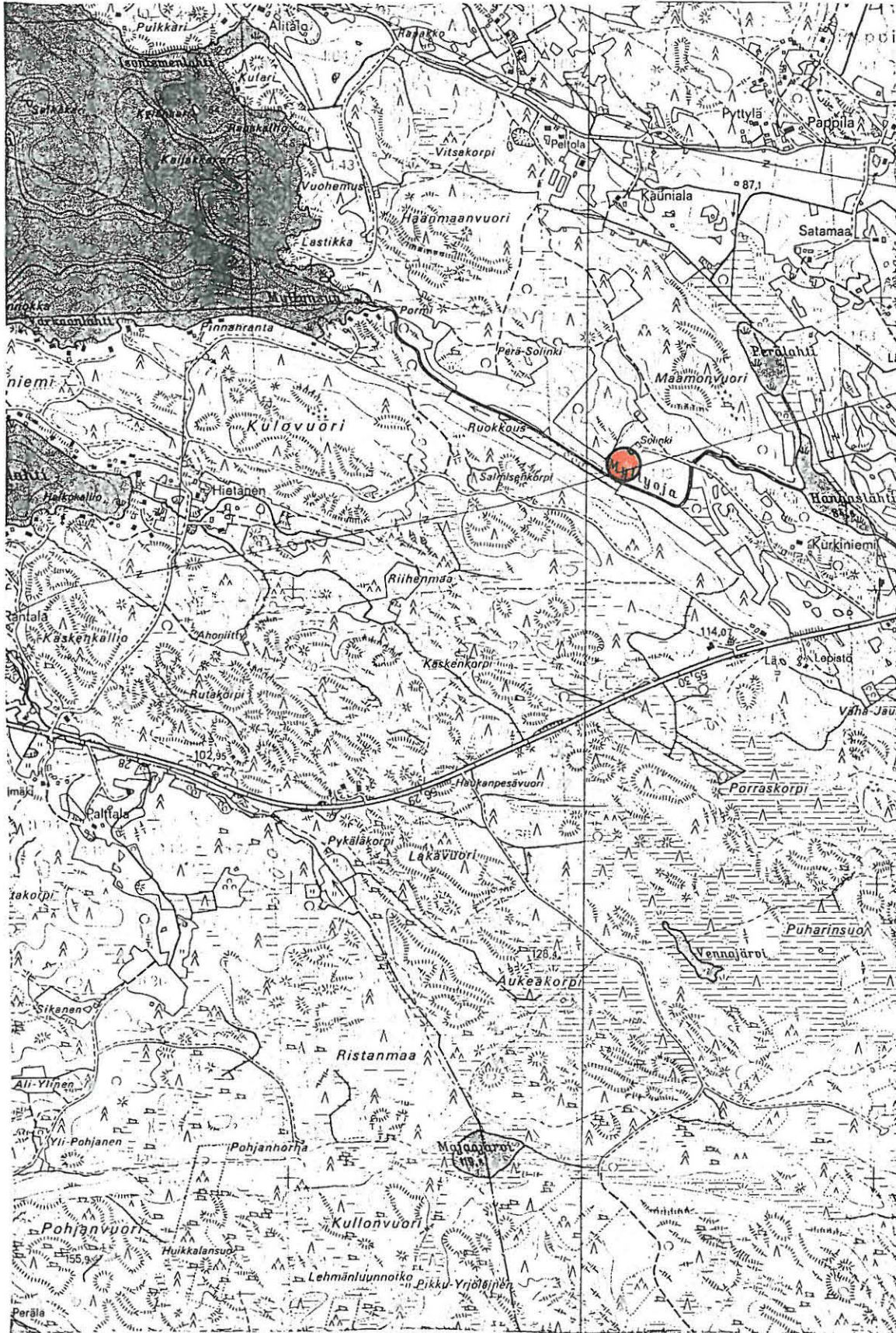
Selostus jätetty

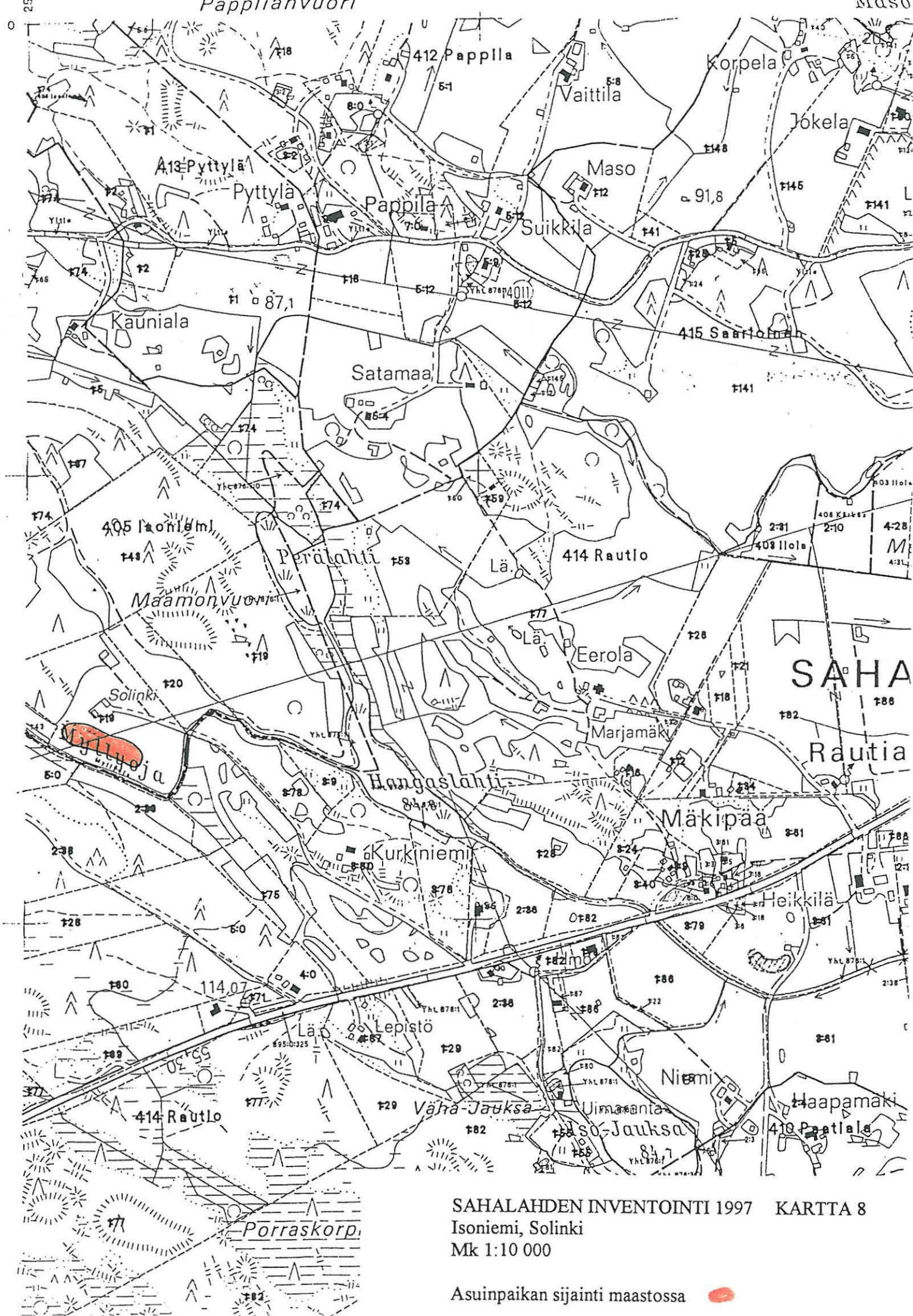
Aika

Paikka

Allekirjoitus

x 6818 44 y 2515 11 z 87-90

SAHALAHDEN INVENTOINTI 1997 KARTTA 8
 Isoniemi, Solinki
 Mk 1:10 000

Asuinpaikan sijainti maastossa

ARKEOLOGISEN KOHTEEN TARKASTUS

--	--	--

Sahalahti Inventointinnumero: 4
 Alue: Rautio Luokka: II
 Nimi: Mäkipää Ajoitus: kivikausi
 Kohteen laji: asuinpaikka Lukumäärä: 1
 Kohteesta muita kortteja _____ kpl (ks. täyttöohjeet)
 Tarkastaja: Ulla Lähdesmäki Tarkastusaika: 14.10. ja 28.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta 2141 05 SAHALAHTI Pinta-ala n. 15 x 40 m

x = 6818 05 y = 2516 46 z = 85 – 87 m

Suunta ja etäisyys kirkosta tms. Sahalahden kirkosta 1,3 km SW

Hoito ja kunto (ks. täyttöohjeet)

A B C D E F G

Tila ja omistaja (ks. täyttöohjeet)

Kylä/kaupunginosa: Rautio

Tila/Rno/Nimi Rno 3:40 Kaunismäki

tai Kortteli/tontti/palsta _____

Omistaja: Lauri ja Irja Salminen Puhelin: 03-2555816

Osoite: Töyrytie 1-5 A 10 Postitmp: 33530 TAMPERE

Kiinteistötunnus   vuokrattu, ks huomautukset

Lisää kiinteistöjä kpl

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: -

Tarkastuslöydöt: KM 30806:1-2
(kvartsi-iskoksia)

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

kartat 1, 9-10

muut liitteet:

negatiivit: 109750-109751

diat: 38559

Tarkastuksen aihe: Sahalahden arkeologinen perusinventointi

Kohteen kuvaus: Sahalahti-Kuhmalahti –maantien välittömässä läheisyydessä, tien NW-puolella löydettiin kahden tien rajaaman pellon ojaleikkauksista kvartsi-iskoksia. Lisäksi iskoksia löytyi myös sängellä olevan pellon pinnasta n. 30 x 60 m laajuiselta alueelta. Maantien ja sen vieressä kulkevan, rinteeseen päättyvän hiekkatien rakentaminen ovat varmasti tuhonneet osan asuinpaikkaa.

Kvartsien levintäalueen länsipuolelle, kesantopellon ja kyntämättömän sänkipellon alueelle tehtiin 6 koekuoppaa, joista yhdestä löytyi 20 cm syvyydestä savikerroksesta kookas kvartsi-iskos. Maa koekuopissa oli sekä kyntökerroksen alalla että sen alapuolella savikkoa. Pintapöimintää jatkettiin lisäksi välittömästi maantien E-puoleiselle alueelle, joka oli kuitenkin löydötön. Tiestä 200 m SE-suuntaan löytyi erillinen asuinpaikka (Heikkilä, inv.nro 5).

Ympäristö ja maasto: (vesistö, vesistökoodi, rakennukset, tiet, sorakuopat jne)
Längelmäveden ja Kirkkojärven välisen Myllyojan uoman NE-puolella, NE-SW –
suuntaisen peltorinteen alaosassa havaittu asuinpaikka sijaitsee 20 m Sahalahden-
Kuhmalahden –maantiestä. Pellon yläpuolella rinteiden laella on Raution vanhaa
kyläasutusta ja muutamia rinteeseen rakennettuja uudempia omakotitaloja.

Laajuuden arviointiperuste: Iskosten levintä pintapoiminnassa ja
koekuopituksessa.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; asuinpaikka osittain teiden
rakentamisessa tuhoutunut, mutta sitä on vielä selvästi jäljellä peltoalueella.
Asuinpaikan tarkempi määrittely edellyttää arkeologista tutkimusta.

Ehdotus suoja-alueeksi: lakisääteinen

Havaintomahdollisuudet: osittain hyvät (teiden leikkaukset, koekuopat),
osittain kohtalaiset (sänkipelto).

Opas:

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Lähilöytöjä:

*****

Selostus jätetty

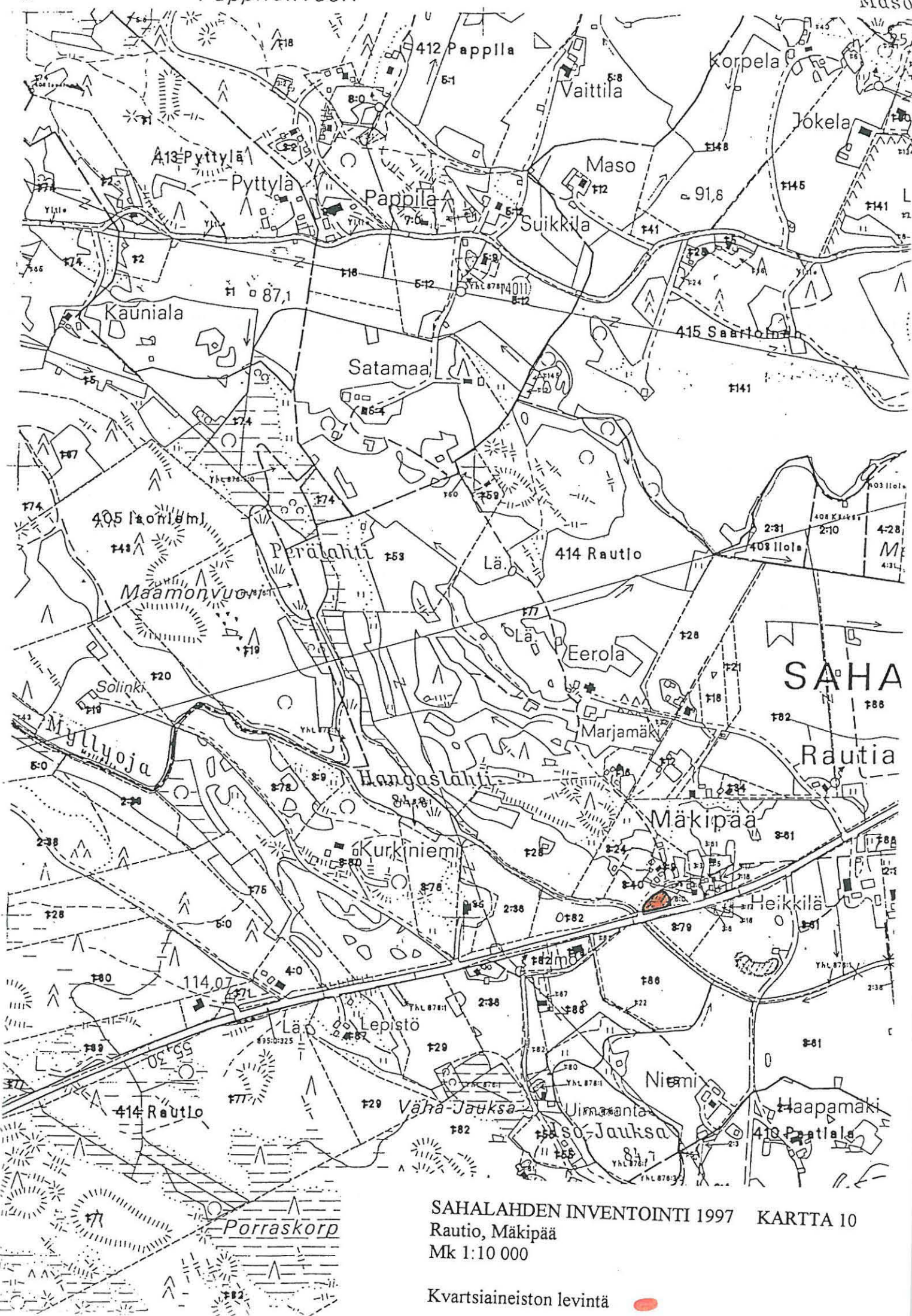
Aika

Paikka

Allekirjoitus

x 6818 05 y 2516 46 z 85-87

SAHALAHDEN INVENTOINTI 1997 KARTTA 10
 Rautio, Mäkipää
 Mk 1:10 000

Kvartsiaineiston levintä

ARKEOLOGISEN KOHTEEN TARKASTUS

--	--	--

26

Tunnistetiedot

Kunta: Sahalahti Inventointinumero: 5
Alue: Rautio Luokka: II
Nimi: Heikkilä Ajoitus: kivikausi
Kohteen laji: asuinpaikka Lukumäärä: 1
Kohteesta muita kortteja _____ kpl (ks. täyttöohjeet)
Tarkastaja: Ulla Lähdesmäki Tarkastusaika: 15.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta 2141 05 SAHALAHTI Pinta-ala 20 x 60 m
x = 6817 91 y = 2516 66 z = 87-90
Suunta ja etäisyys kirkosta tms. Sahalahden kirkosta 1,1 km SW

Hoito ja kunto (ks. täyttöohjeet)

A B C D E F G

Tila ja omistaja (ks. täyttöohjeet)

Kylä/kaupunginosa: Sahalahti
Tila/Rno/Nimi Rno 3:96 Heikkilä
tai Kortteli/tontti/palsta _____
Omistaja: Hilda Heikkilä Puhelin: 03-3763141 Osmo Heikkilä
Osoite: Rautiontie 101 Postitmp: 36420 SAHALAHTI

Kiinteistötunnus

730	414	0003	0096
-----	-----	------	------

 vuokrattu, ks huomautukset
Lisää kiinteistöjä _____ kpl

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt:

1800-luvun lopulla Raution kylästä on löydetty kourutaltoa (KM 2563:345) kaivettaessa järveen laskevaa ojaa. Tarkempi löytöpaikka ei ole tiedossa.

Tarkastuslöydöt: KM 30807:1-3
(kvartsi-iskoksia)

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

kartat 1, 11-12

muut liitteet: -

negatiivit: 109725-109727

diat: 38558

Tarkastuksen aihe: Sahalahden arkeologinen perusinventointi

Kohteen kuvaus: Etelään ja lounaaseen laskeva peltorinne, josta löytyi pintapöiminnassa kvartseja. Kohteessa ei tehty koekuoppia. Mäkipään alue on muodostanut kiviikaudella saaren, jonka eteläkärjessä asuinpaikka on sijainnut. Iskokset löytyivät peltosavikosta 87 m korkeuskäyrän alueelta, pellon topografiassa selvästi erottuvasta niemekkeestä.

Ympäristö ja maasto: (vesistö, vesistökoodi, rakennukset, tiet, sorakuopat jne)

Löytöpaikka sijaitsee Längelmäveden ja Kirkkojärven välisessä, Myllyojan ja pienten järvien rikkomassa maastossa. Etäisyys Kirkkojärveen 700 m (E) ja Sahalahti-Kuhmalahti – maantiehen (NW) n. 150 m.

Laajuuden arviointiperuste: Iskosten levintä ja pellon topografia

Luokitusehdotus perusteluineen: II, asuinpaikan tarkempi määrittely edellyttää arkeologista tutkimusta

Ehdotus suoja-alueeksi: lakisääteinen

Havaintomahdollisuudet: hyvät, pelto kynnetty

Opas:

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys: ei tiedossa

Lähilöytöjä:

*****

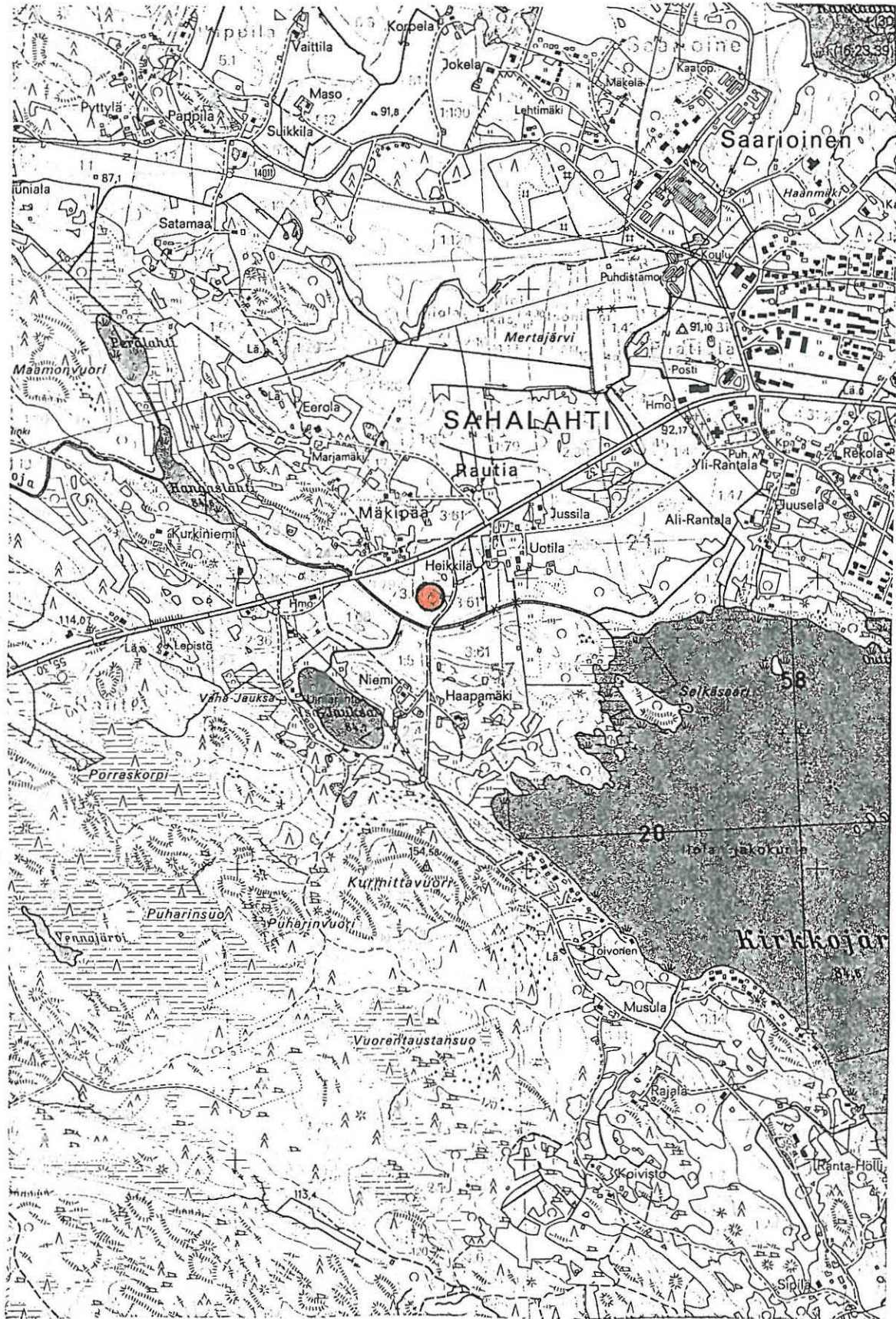

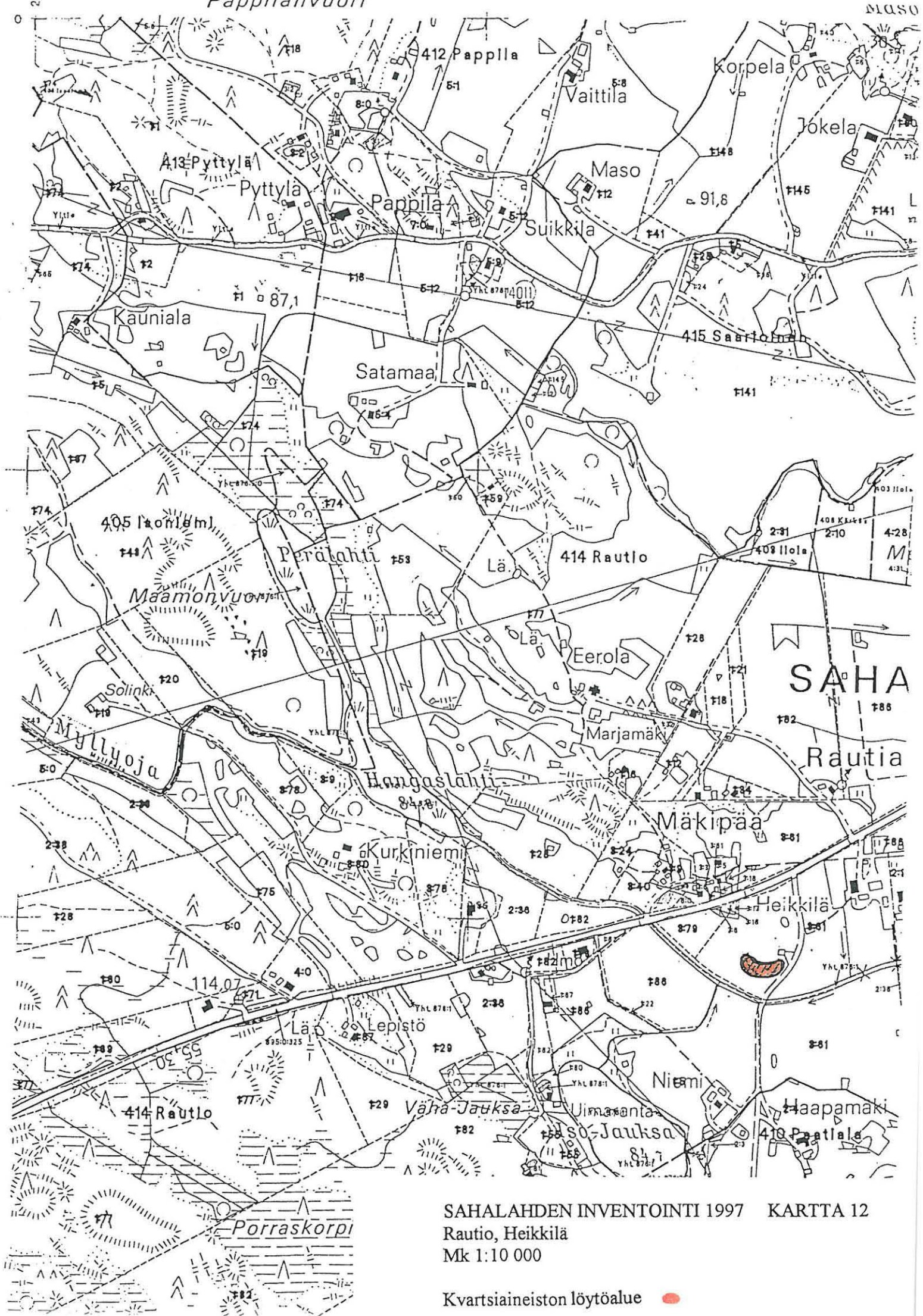
RAUTIO, HEIKKILÄ

Kopio peruskartasta 2141 05 SAHALAHTI

Mk 1:20 000

x 6817 91 y 2516 66 z 87-90

SAHALAHDEN INVENTOINTI 1997 KARTTA 12

Rautio, Heikkilä

Mk 1:10 000

Kvartsiaineiston löytöalue ●

**ARKEOLOGISEN KOHTEEN
TARKASTUS**

--	--	--

Tunnistetiedot

Kunta: Sahalahti Inventointinumero: 6
Alue: Pappila ja Paatiala Luokka: II
Nimi: Holma Ajoitus: kivikausi
Kohteen laji: asuinpaikka Lukumäärä: 1
Kohteesta muita kortteja _____ kpl (ks. täyttöohjeet)
Tarkastaja: Vadim Adel, Ulla Lähdesmäki Tarkastusaika: 20.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta 2141 05 SAHALAHTI Pinta-ala n. 30 x 50 m
x = 6816 34 y = 2519 12 z = 90
Koordinaatit alueen keskipisteestä Sahalahden kirkosta 2,6 km SE

Hoito ja kunto (ks. täyttöohjeet)

A B C D E F G

Tila ja omistaja (ks. täyttöohjeet)

Kylä/kaupunginosa: Pappila ja Paatiala
Tila/Rno/Nimi 1. Pappila Rno 3:5 Holma ja 2. Paatiala Rno 3:17 Salmi
tai Kortteli/tontti/palsta _____
Omistaja: Väinö Heino (molemmat tilat) Puhelin: 03-3764513
Osoite: Holmantie 78 Postitmp: 36420 SAHALAHTI
Kiinteistötunnus   vuokrattu, ks huomautukset
Lisää kiinteistöjä _____ kpl

Aiemmat tiedot: -**Aiemmat löydöt:-****Tarkastuslöydöt:** KM 30808:1-6
(pii-iskos, kvartsi-iskoksia)

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

kartat 1, 13-14

muut liitteet: -

negatiivit:

diat: 38560

Tarkastuksen aihe: Sahalahden arkeologinen perusinventointi

Kohteen kuvaus: Kvartsi- ja pii-iskoksia löytyi saviselta pellolta, loivalta itä- ja kaakkoisrinteeltä Holman talon S-puolella sijaitsevan metsäalueen SE-puolelta. Etäisyys talosta löytöpaikalle on n. 140 m. Rinne on vanhaa järvenrantaa. Kohteessa ei tehty koekuoppia. Lisäksi löytyi kaksi kvartsi-iskosta talon itäpuolelta, peltoterassilta, joka on ollut kivikaudella kapean salmen erottama edellä kuvatusta löytöalueesta.

Ympäristö ja maasto: (vesistö, vesistökoodi, rakennukset, tiet, sorakuopat jne)
 Löytöpaikka sijaitsee Kirkkojärven itäpuolella, rannasta n. 200 m NE, peltosavikolla.
 100 m asuinpaikasta SE kulkee SW-NE –suuntainen oja (vanhaa järvenpohjaa).

Laajuuden arviointiperuste: pintapoimintalöytöjen levintä

Luokitusehdotus perusteluineen: II, asuinpaikan tarkempi määrittely edellyttää arkeologista tutkimusta.

Ehdotus suoja-alueeksi: lakisääteinen

Havaintomahdollisuudet: hyvät, pelto kynnetty

Opas:

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Holman tilan isäntä Väinö Heino kävi inventoinnin aikana pellolla tutustumassa löytöihin. Samalla hänelle kerrottiin muinaisjäännöksen merkityksestä ja vaikutuksesta pellon käyttöön.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys: ei tiedossa

Lähilöytöjä: Asuinpaikalta n. 600 m NE sijaitsee Kirkkosillanojan asuinpaikka (inv.nro 7).

*****

Selostus jätetty

Aika

Paikka

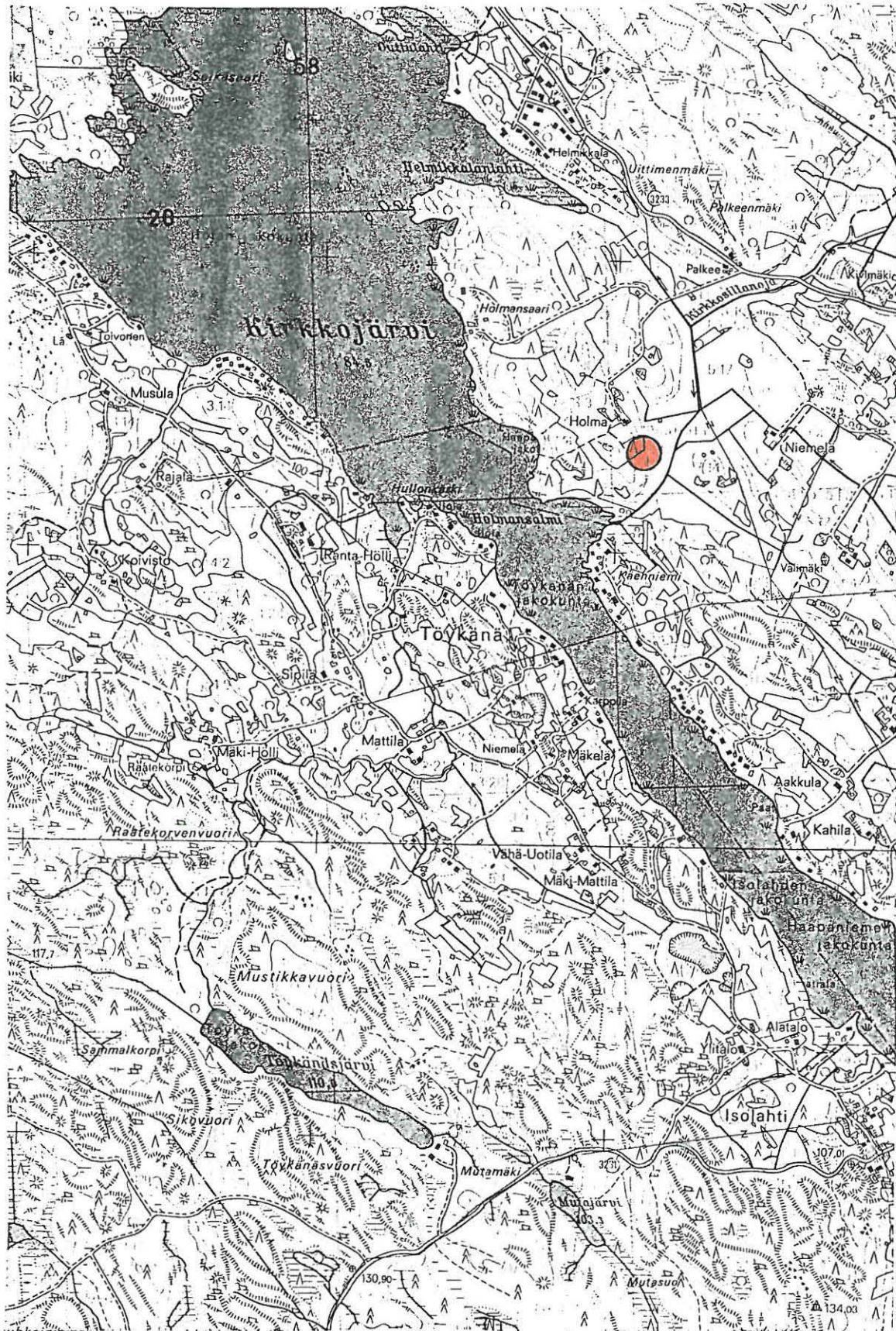
Allekirjoitus

HOLMA, HOLMA

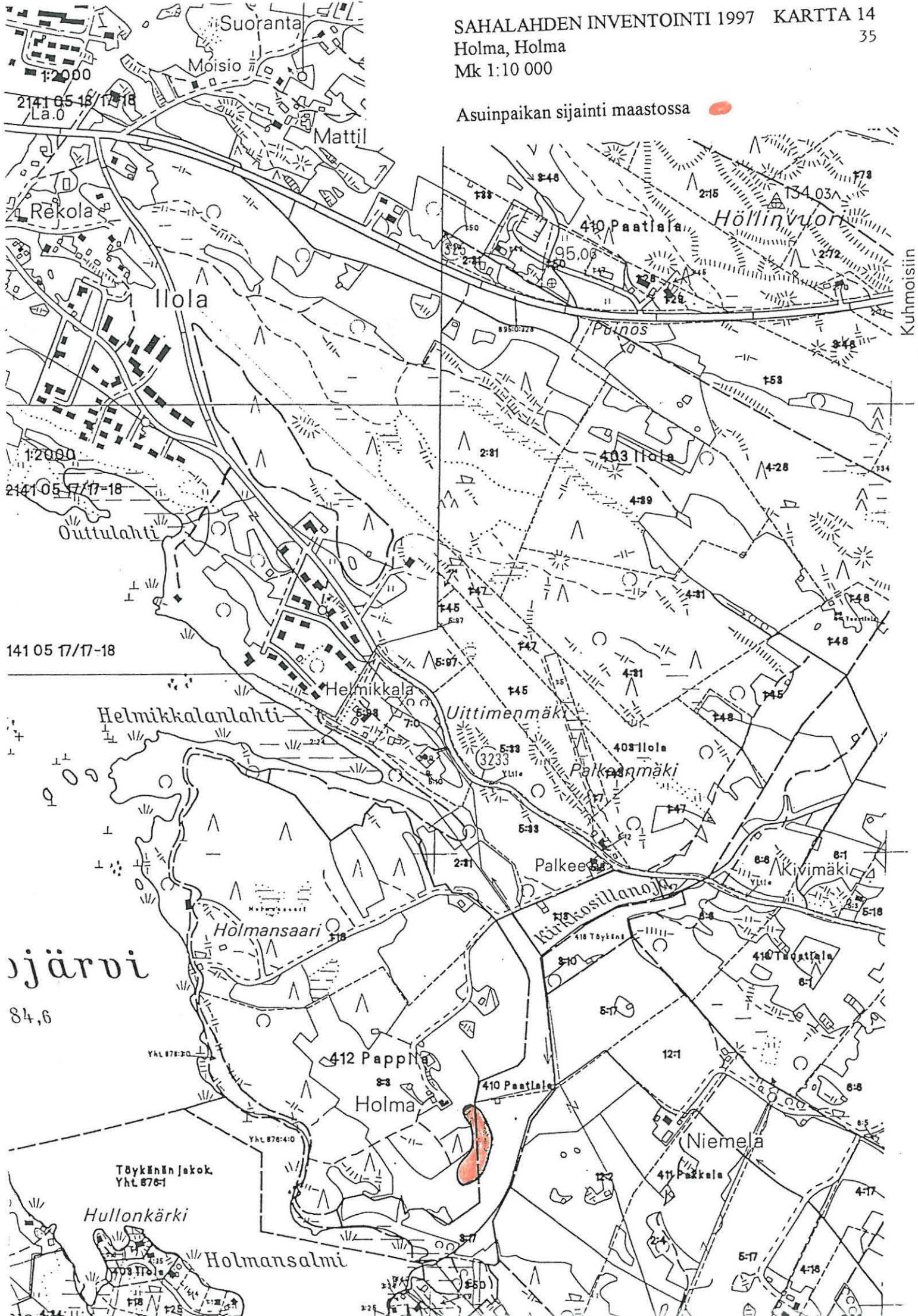
Kopio peruskartasta 2141 05 SAHALAHTI

Mk 1:20 000

x 6816 34 y 2519 12 z 90

Asuinpaikan sijainti maastossa

Kuhmoislin

Sahaalahdenjärvi
84,6

Töykänän Jakok.
Yht. 876-1

Hullonkärki

Hölmansalmi

ARKEOLOGISEN KOHTEEN TARKASTUS

--	--	--

Tunnistetiedot

Kunta: Sahalahti Inventointinnumero: 7
 Alue: Paatiala Luokka: II
 Nimi: Kirkkosillanoja Ajoitus: kivikausi
 Kohteen laji: asuinpaikka Lukumäärä: 1
 Kohteesta muita kortteja _____ kpl (ks. täyttöohjeet)
 Tarkastaja: Ulla Lähdesmäki Tarkastusaika: 15.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta 2141 05 SAHALAHTI Pinta-ala 15 x 15 m
 x = 6816 92 y = 2519 34 z = 90
 Suunta ja etäisyys kirkosta tms. Sahalahden kirkosta n. 2,6 km SE

Hoito ja kunto (ks. täyttöohjeet)

A B C D E F G

Tila ja omistaja (ks. täyttöohjeet)

Kylä/kaupunginosa: Paatiala
 Tila/Rno/Nimi Rno 1:13 Pajula

tai Kortteli/tontti/palsta _____

Omistaja: Jarmo ja Helena Toukola Puhelin: 03-3764570

Osoite: Pakkalantie 281 Postitmp: 36420 SAHALAHTI

Kiinteistötunnus

730	410	0001	0013
-----	-----	------	------

 vuokrattu, ks huomautukset

Lisää kiinteistöjä kpl

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt:-

Tarkastuslöydöt: KM 30809:1-3
 (kvartsikaavin ja -iskoksia)

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

kartat 1, 15-16

muut liitteet: -

negatiivit: 109728

diat: 38561

Tarkastuksen aihe: Sahalahden arkeologinen perusinventointi

Kohteen kuvaus: Lounaaseen ja etelään viettävässä, osittain jyrkkänousuisessa rinteessä savipellolla havaittiin rinteiden ala-osaan erottuvalla terassilla (90 m korkeuskäyrän alue) suhteellisen suppealla, n. 15 x 15 m laajuisella alalla kvartseja. Lisäksi yksi iskos löytyi aivan pellon ala-osaan sijaitsevan ladon SE-puolelta. Kohteessa ei tehty koekuoppia.

Ympäristö ja maasto: (vesistö, vesistökoodi, rakennukset, tiet, sorakuopat jne)
Kirkkojärveen laskevan Kirkkosillanojan vieressä, sen NW-puolella. Asuinpaikka sijaitsee etelään laskevassa peltorinteessä; pellon pohjoispuolella kohoaa korkea, metsänpeitteinen Palkeenmäki. Sahalahden keskustan ja Pakkalan välinen maantie kulkee löytöpaikalta 40 m päässä (NE).

Laajuuden arviointiperuste: Iskosten levintä pintapoiminnassa sekä maaston topografia.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; asuinpaikan tarkempi määrittely edellyttää arkeologista tutkimusta.

Ehdotus suoja-alueeksi: lakisääteinen

Havaintomahdollisuudet: hyvät, pelto kynnetty

Opas:

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys: ei tiedossa

Lähilöytöjä: Löytöpaikalta n. 600 m SW sijaitsee Holman kivikautinen asuinpaikka (inv.nro 6).

*****

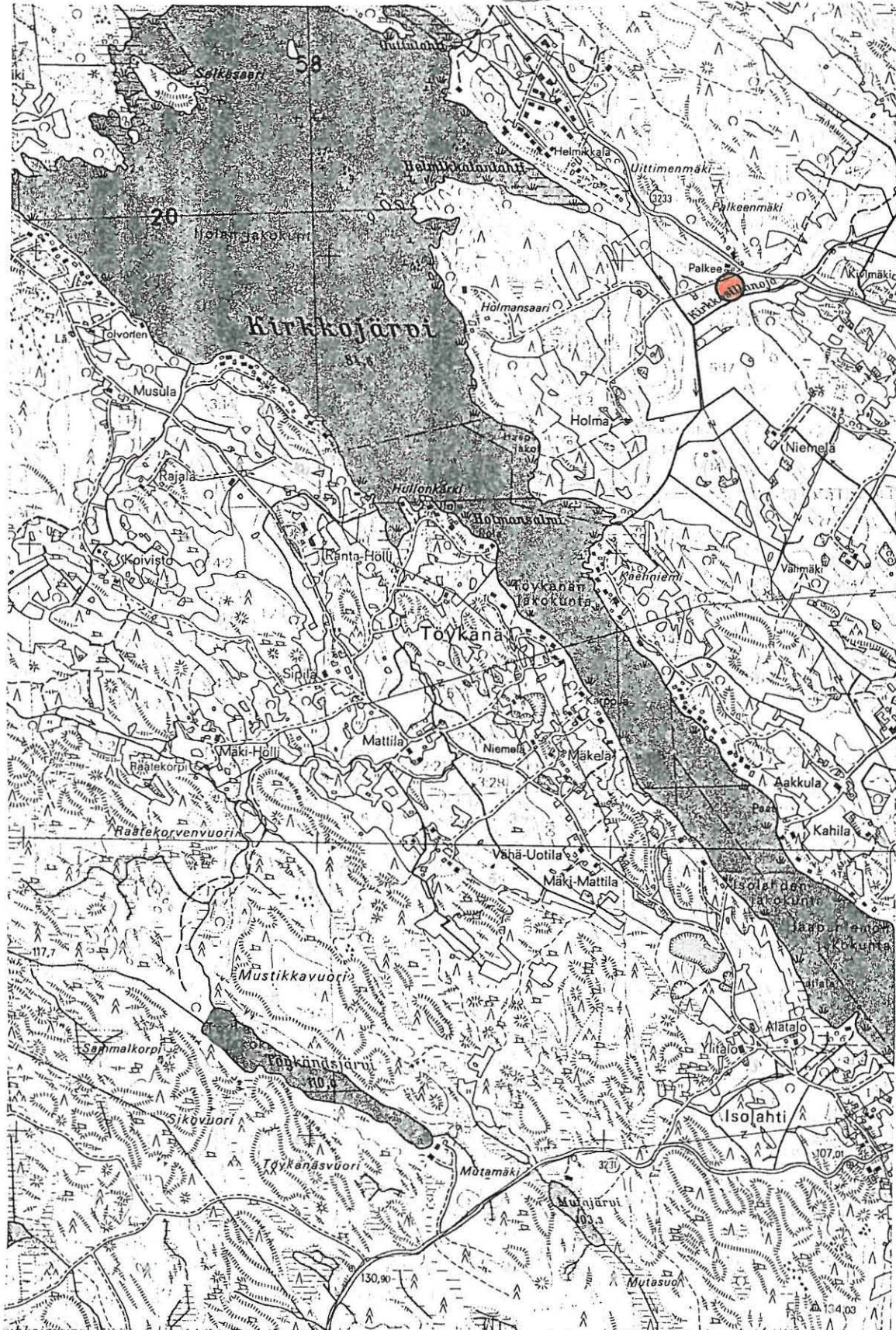
Selostus jätetty

Aika

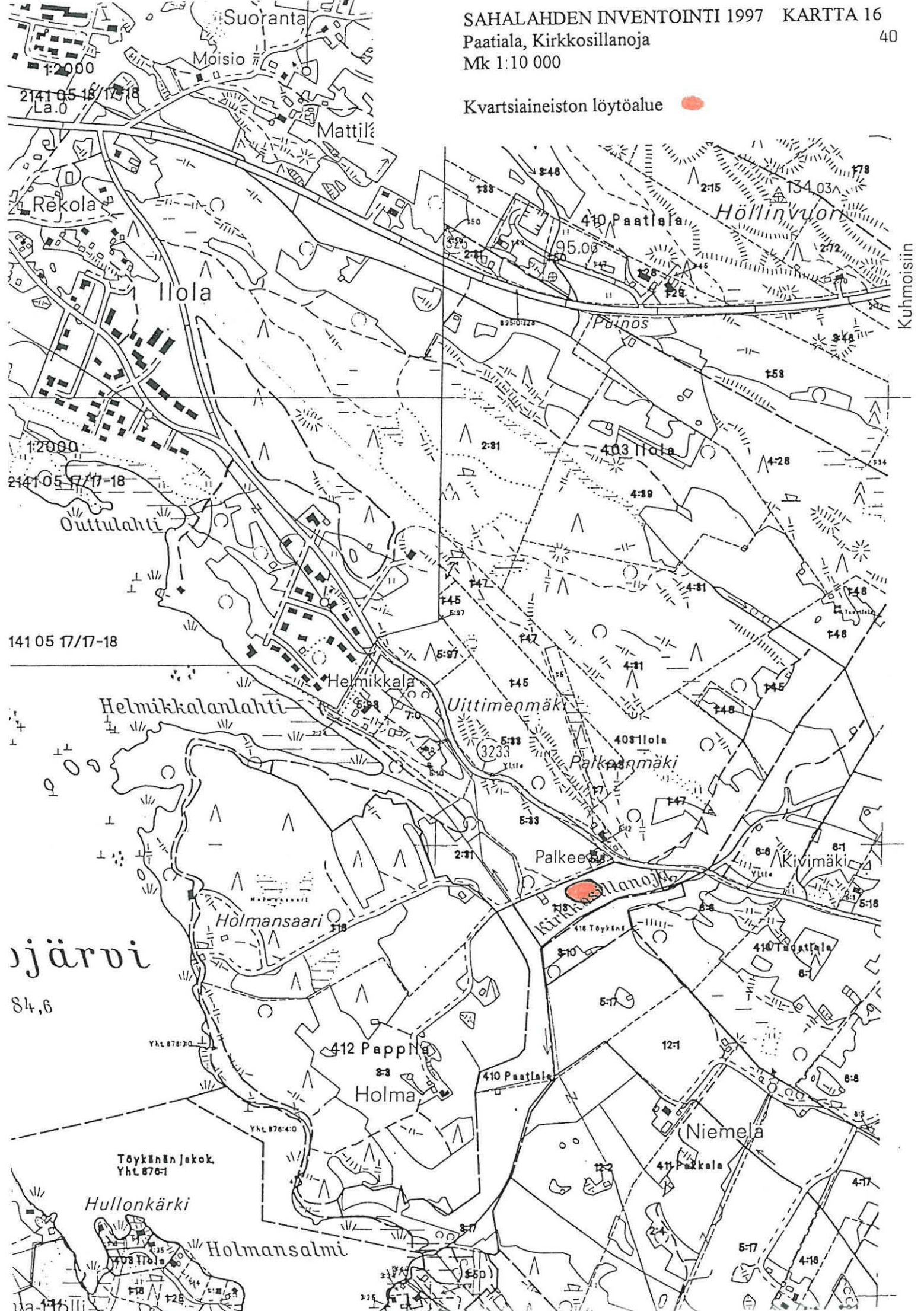
Paikka

Allekirjoitus

x 6818 48 y 2521 14 z 90

Kvartsiaineiston löytöalue

Kuhmoisiin

ARKEOLOGISEN KOHTEEN TARKASTUS

--	--	--

Tunnistetiedot

Kunta: Sahalahti Inventointinnumero: 8
 Alue: Korpiniemi Luokka: II
 Nimi: Laurila Ajoitus: kivikausi
 Kohteen laji: asuinpaikka Lukumäärä: 1
 Kohteesta muita kortteja _____ kpl (ks. täyttöohjeet)
 Tarkastaja: Ulla Lähdesmäki Tarkastusaika: 20.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta 2141 08 PAKKALA Pinta-ala 20 x 40 m
 x = 6818 48 y = 2521 14 z = n. 90
 Suunta ja etäisyys kirkosta tms. Sahalahden kirkosta 3,3 km W

Hoito ja kunto (ks. täyttöohjeet)

A B C D E F G

Tila ja omistaja (ks. täyttöohjeet)

Kylä/kaupunginosa: Korpiniemi
 Tila/Rno/Nimi Rno 1:35 Iso-Yrjölä
 tai Kortteli/tontti/palsta _____
 Omistaja: Kirsti Haikka Puhelin: 03-3763548
 Osoite: Rautaniementie 2 Postitmp: 36420 SAHALAHTI
 Kiinteistötunnus

730	407	0001	0035
-----	-----	------	------

 vuokrattu, ks huomautukset
 Lisää kiinteistöjä kpl

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt:

1881 S. Wilskmanin Sahalahdelta toimittamiin löytöihin kuului Korpiniemen Laurilan pellosta läydetty taltta (KM 2102:250), kivikirves Korpiniemen Yrjölän pellosta (KM 2102:251) sekä taltta (2102:252) Yrjölän pellosta. Tarkempi löytöpaikka ei ole tiedossa.

Tarkastuslöydöt: KM 30810:1-2

(kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta)

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

kartat 1, 17-18

muut liitteet:

negatiivit: 109736

diat: 38562

Tarkastuksen aihe: Sahalahden arkeologinen perusinventointi

Kohteen kuvaus: Laurilan talon W-puolella sijaitsevasta savipellosta löytyi loivasti lounaaseen kaartuvalta terassilta n. 20 x 40 m alalta kvartsi-iskoksia sekä palaneen luun katkelma. Löydöt saatiin talteen pintapoiminnassa eikä paikalla tehty koekuoppia.

Ympäristö ja maasto: (vesistö, vesistököödi, rakennukset, tiet, sorakuopat jne)
Asuinpaikka sijaitsee pellolla n. 150 m Laurilan talon päärakennuksesta länteen ja Sahalahti-Kuhmalahti –maantiestä 100 m pohjoiseen. Etäisyys Keljonjärven kaakkoispohjukkaan on paikalta n. 500 m (NW).

Laajuuden arviointiperuste: löytöjen levintä pintapoiminnassa sekä maaston topografia

Luokitusehdotus perusteluineen: II; asuinpaikan tarkempi määrittely edellyttää arkeologista tutkimusta.

Ehdotus suoja-alueeksi: lakisääteinen

Havaintomahdollisuudet: pelto oli kynnöksellä, mutta inventointiaikaan sen pinta oli jo osittain jäässä, jolloin kvartsien erottaminen hankaloitui.

Opas:

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys: ei tiedossa

Lähilöytöjä: Asuinpaikalta n. 1 km E ja SE sijaitsevat Holtanojan (inv.nro 9) ja Haapaniemen (inv.nro 10) kivikautiset asuinpaikat.

*****

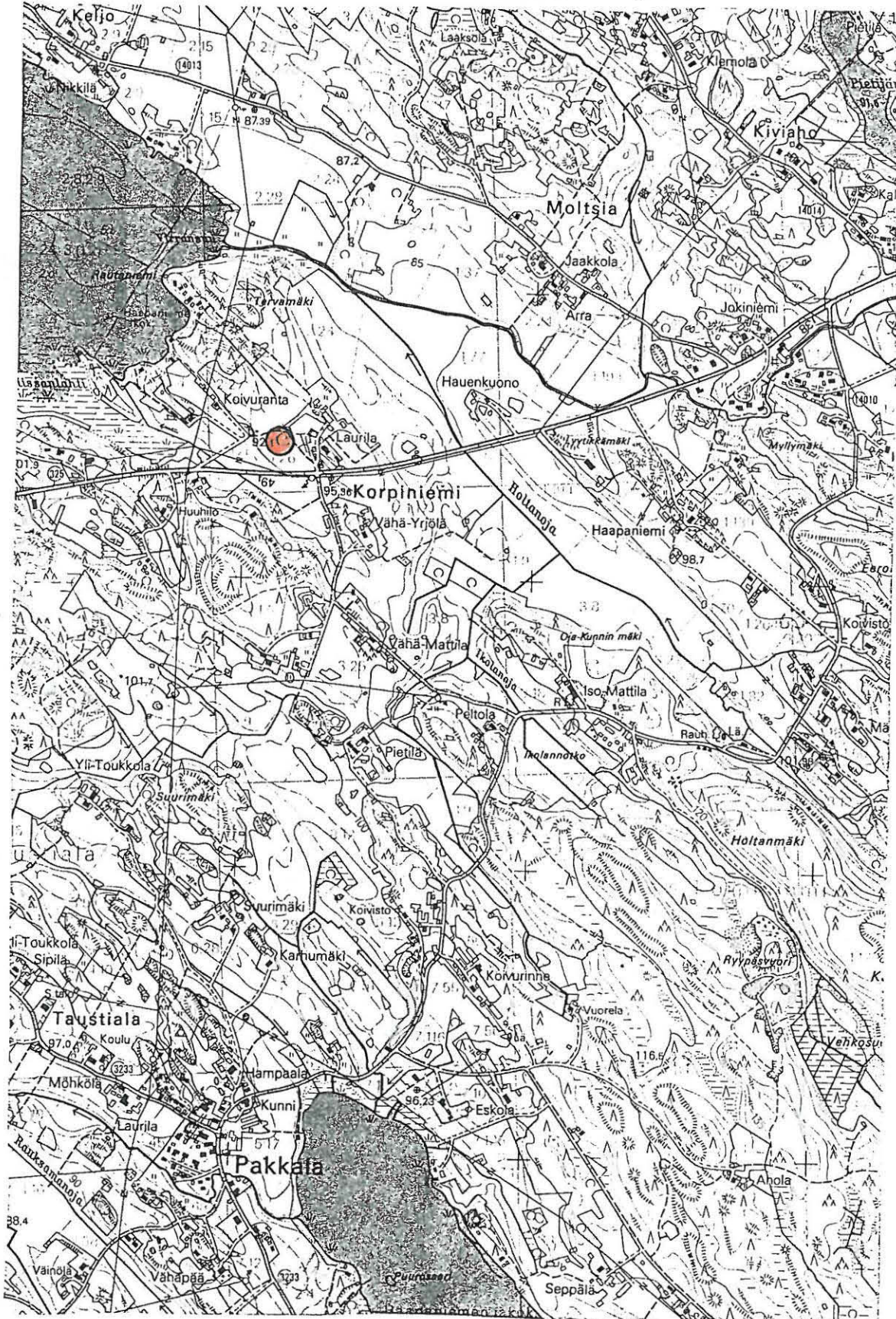
Selostus jätetty

Aika

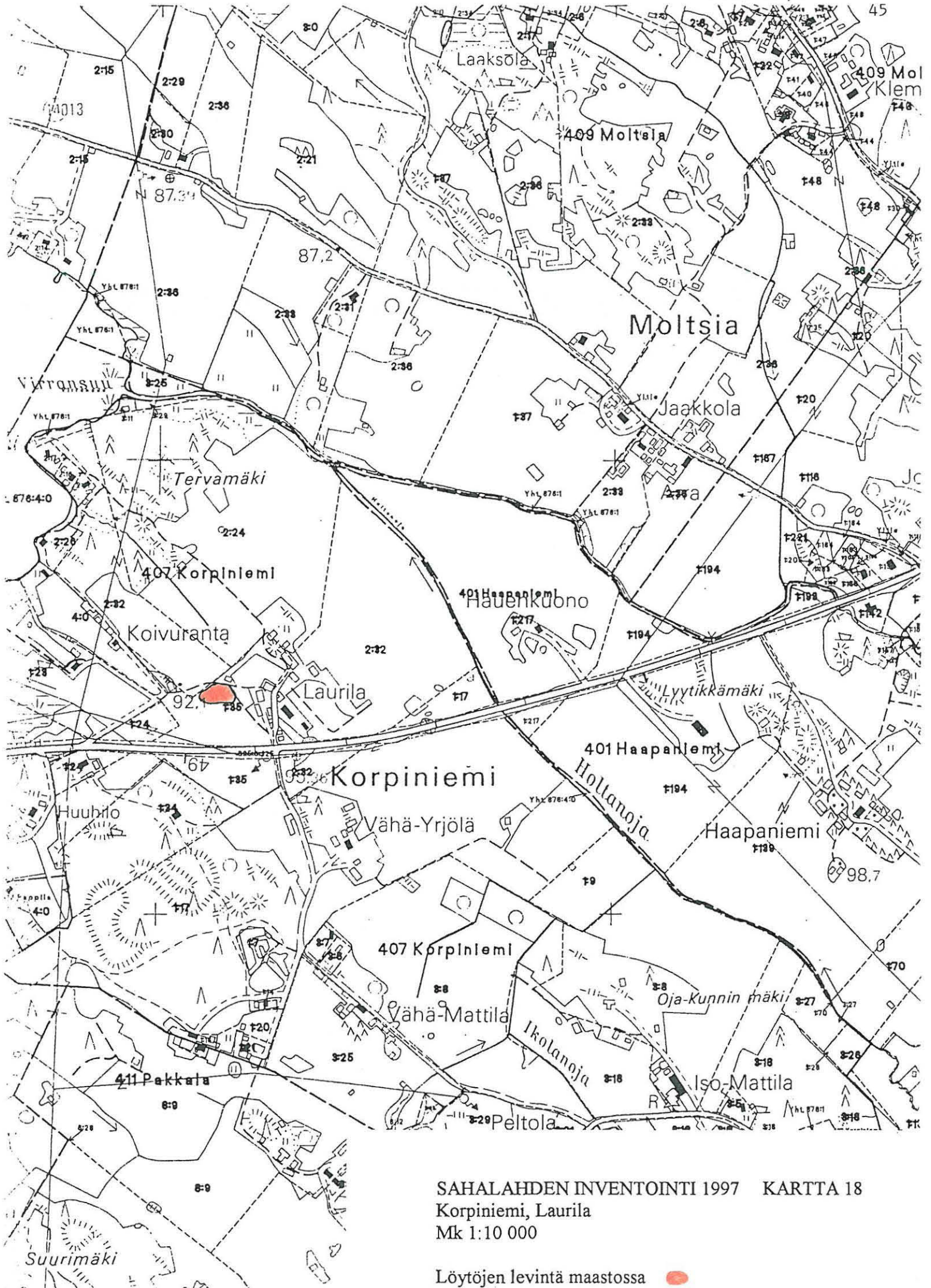
Paikka

Allekirjoitus

x 6818 48 y 2521 14 z 90

SAHALAHDEN INVENTOINTI 1997 KARTTA 18
 Korpiniemi, Laurila
 Mk 1:10 000

Löytöjen levintä maastossa

Suurimäki

ARKEOLOGISEN KOHTEEN TARKASTUS

--	--	--

Tunnistetiedot

Kunta: Sahalahti Inventointinnumero: 9
 Alue: Haapaniemi Luokka: II
 Nimi: Holtanoja Ajoitus: kivikausi
 Kohteen laji: asuinpaikka Lukumäärä: 1
 Kohteesta muita kortteja _____ kpl (ks. täyttöohjeet)
 Tarkastaja: Vadim Adel Tarkastusaika: 20.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta 2141 08 PAKKALA Pinta-ala 40 x 110 m /nw-se
 x = 6818 33 y = 2522 00 z = 87,5-90
 Suunta ja etäisyys kirkosta tms. Sahalahden kirkosta 4,2 km E

Hoito ja kunto (ks. täyttöohjeet)

A B C D E F G

Tila ja omistaja (ks. täyttöohjeet)

Kylä/kaupunginosa: Haapaniemi
 Tila/Rno/Nimi Rno 1:252 Peltolyyttikkämäki

tai Kortteli/tontti/palsta _____

Omistaja: Juhani Aakkula Puhelin: 03-3763062
 Osoite: Keljontie 57 Postitmp: 36420 SAHALAHTI

Kiinteistötunnus

730	401	0001	0252
-----	-----	------	------

 vuokrattu, ks huomautukset

Lisää kiinteistöjä kpl

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt:-

Tarkastuslöydöt: KM 30811:1-2
 (kvartsi-iskoksia)

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

kartat 1, 19-20

muut liitteet:

negatiivit: 109737

diat: 38563

Tarkastuksen aihe: Sahalahden arkeologinen perusinventointi

Kohteen kuvaus: Keljonjärveen laskevan Holtanojan laaksossa, NE-SW –suuntaisessa peltorinteessä olevalla terassilla esiintyi runsaasti kvartsimateriaalia. Löydöt saatiin talteen pintapöimintana eikä paikalla tehty koekuoppia. Asuinpaikka sijaitsee peltosavikolla. Paikka on ollut kivikauden aikaan kaakkoon suuntautuva salmipaikka.

Ympäristö ja maasto: (vesistö, vesistökoodi, rakennukset, tiet, sorakuopat jne)
Asuinpaikka sijaitsee n. 140 m kaakkoon Sahalahti-Kuhmalahti –maantiestä ja n. 100 m NE Holtanojan uomasta.

Laajuuden arviointiperuste: Iskosten levintä pintapoiminnassa sekä maaston topografia.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; asuinpaikan tarkempi määrittely edellyttää arkeologista tutkimusta.

Ehdotus suoja-alueeksi: lakisääteinen

Havaintomahdollisuudet: hyvät

Opas:

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys: ei tiedossa

Lähilöytöjä: N. 300 m asuinpaikalta kaakkoon sijaitsee Haapaniemen kivekautinen asuinpaikka (inv.nro 10) ja n. 750 m WNW Laurilan kivekautinen asuinpaikka (inv.nro 8).

*****

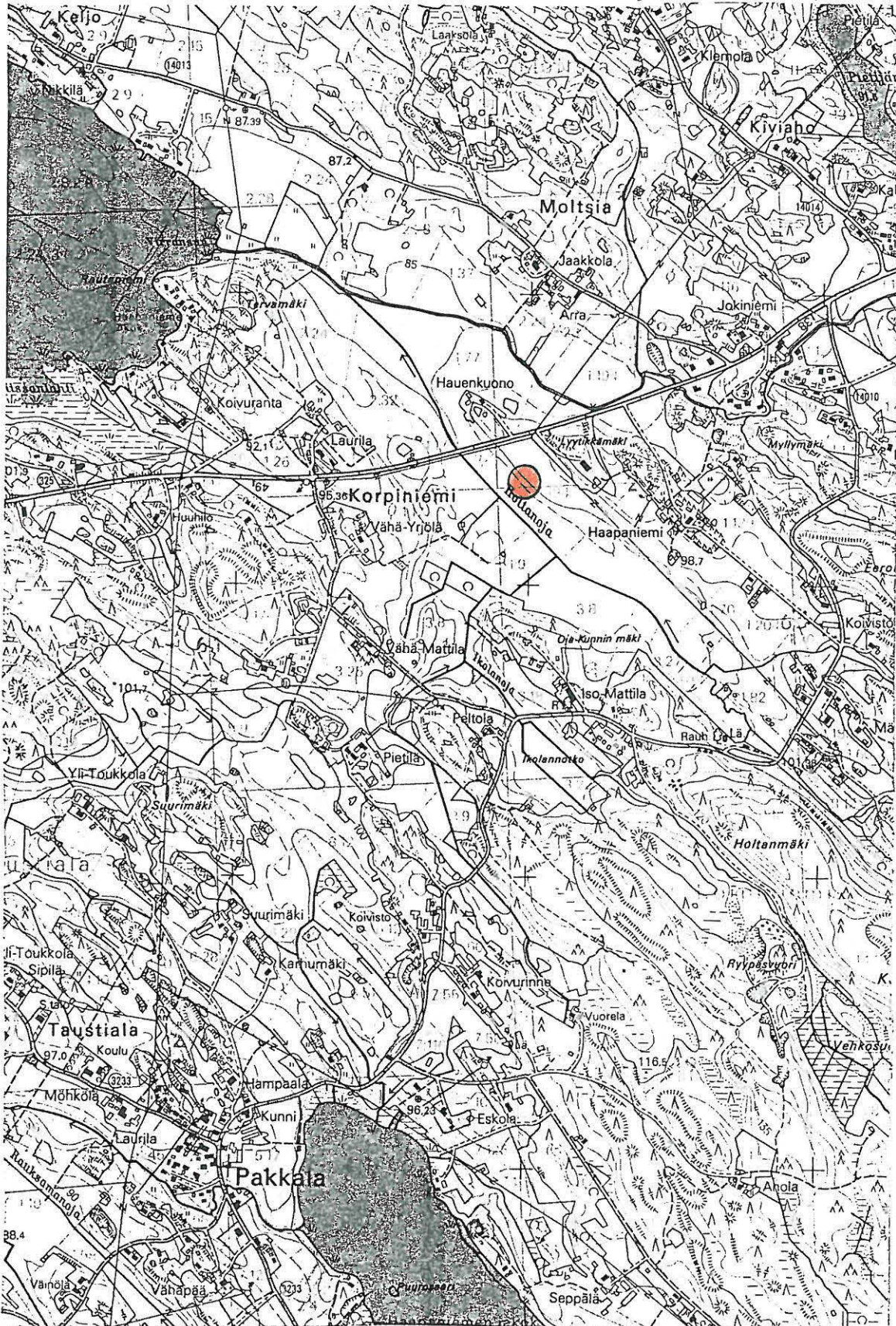
Selostus jätetty

Aika

Paikka

Allekirjoitus

x 6818 33 y 2522 00 z 87,5-90

ARKEOLOGISEN KOHTEEN TARKASTUS

--	--	--

Tunnistetiedot

Kunta: Sahalahti Inventointinnumero: 10
 Alue: Haapaniemi Luokka: II
 Nimi: Haapaniemi Ajoitus: kivikausi
 Kohteen laji: asuinpaikka Lukumäärä: 1
 Kohteesta muita kortteja _____ kpl (ks. täyttöohjeet)
 Tarkastaja: Vadim Adel Tarkastusaika: 20.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta 2141 08 PAKKALA Pinta-ala 80 x 80 m
 x = 6818 32 y = 2522 32 z = n. 90-95
 Suunta ja etäisyys kirkosta tms. Sahalahden kirkosta 4,4 km E

Hoito ja kunto (ks. täyttöohjeet)

A B C D E F G

Tila ja omistaja (ks. täyttöohjeet)

Kylä/kaupunginosa: Haapaniemi
 Tila/Rno/Nimi Rno 1:239 Haapaniemi
 tai Kortteli/tontti/palsta _____
 Omistaja: Timo Heikkilä Puhelin: 03-3763066
 Osoite: Haapaniementie 45 Postitmp: 36420 SAHALAHTI
 Kiinteistötunnus

730	401	0001	0239
-----	-----	------	------

 vuokrattu, ks huomautukset
 Lisää kiinteistöjä _____ kpl

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt:-

Tarkastuslöydöt: KM 30812:1-2
 (kvartsiytimiä ja -iskoksia)

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

kartat 1, 21-22

muut liitteet:

negatiivit: 109737

diat: 38564

Tarkastuksen aihe: Sahalahden arkeologinen perusinventointi

Kohteen kuvaus: Keljonjärveen laskevan Holtanojan laaksossa Haapaniemen lounaispuolella peltorinteessä ja –terasseilla sijaitseva asuinpaikka havaittiin pellon pintapoiminnassa löytyneiden kvartsimateriaalien perusteella. Paikalle ei tehty koekuoppia. Kvartseja löytyi erityisesti sähkölinjan alla olevalta peltoalueelta. Kvartsien löytöpaikasta n. 80 m kaakkoon löytyi palaneen luun katkelma. Asuinpaikka on kivilaudella sijainnut kaakkoon suuntautuvan salmen rannalla.

Ympäristö ja maasto: (vesistö, vesistökuodi, rakennukset, tiet, sorakuopat jne)
Asuinpaikka sijaitsee n. 420 m Sahalahti-Kuhmalahti –maantien kaakkoispuolella ja n. 200 m Haapaniemen kartanon päärakennuksesta länteen.

Laajuuden arviointiperuste: Kvartsi-iskosten levintä pintapöiminnassa sekä maaston topografia

Luokitusehdotus perusteluineen: II; asuinpaikan tarkempi määrittely edellyttää arkeologista tutkimusta.

Ehdotus suoja-alueeksi: lakisääteinen

Havaintomahdollisuudet: hyvät

Opas:

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys: ei tiedossa

Lähilöytöjä: N. 300 m asuinpaikalta luoteeseen sijaitsee Holtanojan kivikautinen asuinpaikka (inv.nro 9).

*****

Selostus jätetty

Aika

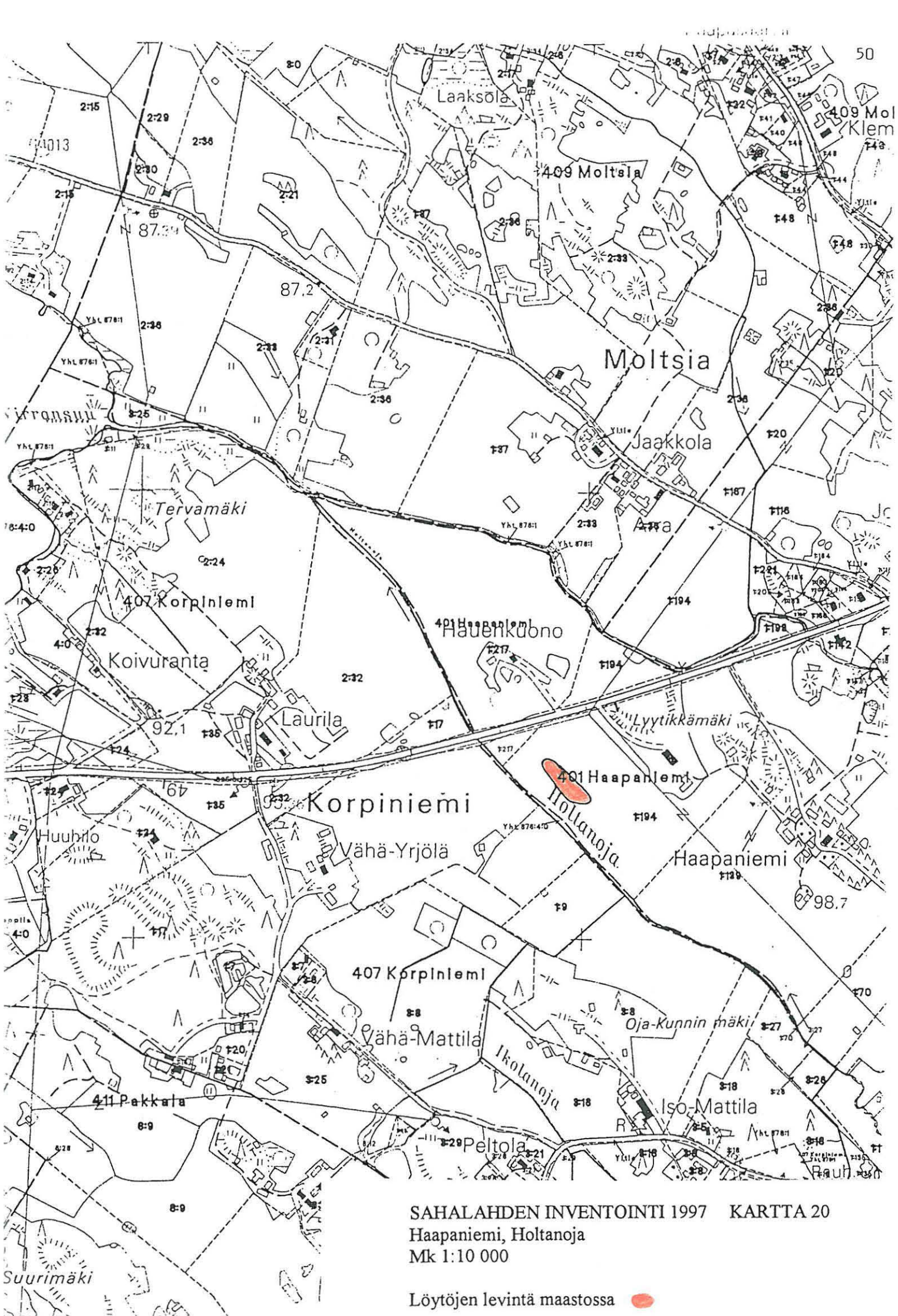
Paikka

Allekirjoitus

x 6818 24 y 2522 32 z 90-95

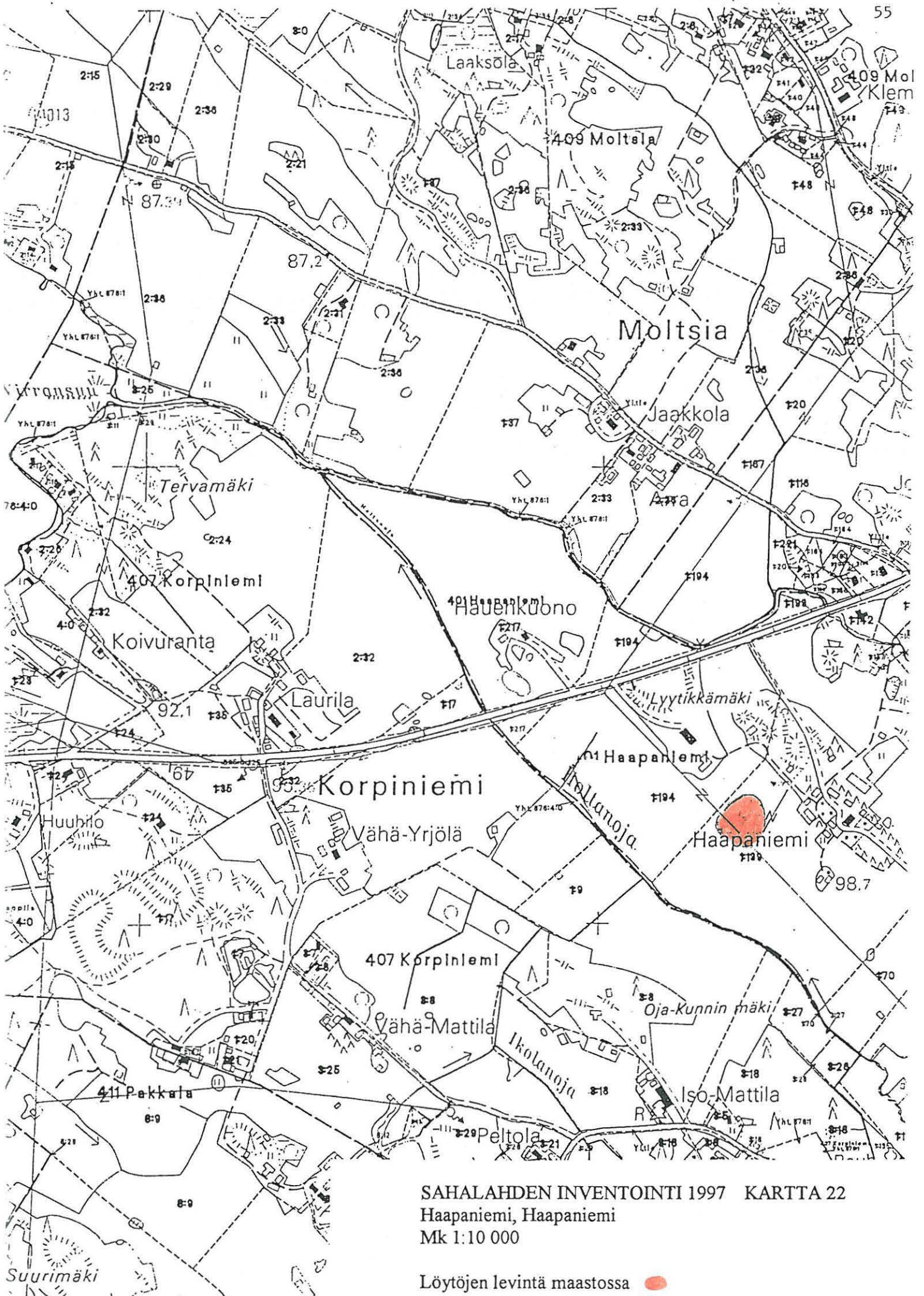

SAHALAHDEN INVENTOINTI 1997 KARTTA 20
 Haapaniemi, Holtanoja
 Mk 1:10 000

Löytöjen levintä maastossa

SAHALAHDEN INVENTOINTI 1997 KARTTA 22
 Haapaniemi, Haapaniemi
 Mk 1:10 000

Löytöjen levintä maastossa ●

ARKEOLOGISEN KOHTEEN TARKASTUS

--	--	--

56

Tunnistetiedot

Kunta: Sahalahti Inventointinnumero: 11
Alue: Kärkäs Luokka: II
Nimi: Uotila Ajoitus: Kivikausi
Kohteen laji: Asuinpaikka Lukumäärä: 1
Kohteesta muita kortteja _____ kpl (ks. täyttöohjeet)
Tarkastaja: Ulla Lähdesmäki Tarkastusaika: 13.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta 2141 06 PONSA Pinta-ala 60(S-N)x 40 m
x = 6820 14 y = 2518 54 z = 87-92
Suunta ja etäisyys kirkosta tms. Sahalahden kirkosta n. 2 km koilliseen

Hoito ja kunto (ks. täyttöohjeet)

A B C D E F G

Tila ja omistaja (ks. täyttöohjeet)

Kylä/kaupunginosa: Kärkäs
Tila/Rno/Nimi Rno 1:87 Uotila
tai Kortteli/tontti/palsta _____
Omistaja: Anna Mari Sipilä Puhelin: 03-3763475
Osoite: Kärkkääntie 182 Postitmp: 36420 SAHALAHTI

Kiinteistötunnus

730	408	0001	0087
-----	-----	------	------

 vuokrattu, ks huomautukset

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt:-

Tarkastuslöydöt: KM 30813:1-3
(kvartsikaapimia ja -iskoksia)

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

kartat	1, 23-24
muut liitteet:	-
negatiivit:	109720-109721 (negatiiviluettelossa nimellä Riihilahti)
diat:	38565 (dialuettelossa nimellä Riihilahti)

Tarkastuksen aihe: Sahalahden arkeologinen perusinventointi

Kohteen kuvaus: Keljonjärven pohjoisrannalla savipellossa kaakkoon ja etelään laskevassa rinteessä ja terasseilla (87,5 ja 90 m korkeuskäyrät) löydettiin runsaasti kvartsi-iskoksia, -ytimiä ja -kaapimia. Niitä havaittiin 40 (W-E) x 60 (S-N) m laajuisella alueella, lähes pellon ja sen länsipuolella olevan metsärinteen rajaan asti. Asuinpaikan länsipuolella kohoaa Kankaanmaan metsänpeitteinen vuori. Peltoalueelle ei tehty koekuoppia.

Ympäristö ja maasto: (vesistö, vesistökoodi, rakennukset, tiet, sorakuopat jne)
Asuinpaikka sijaitsee Keljonjärven pohjoispuolella n. 120 m Uittimensalmen rannasta. Peltoalue rajautuu etelässä kesämökkialueelle vievään tiehen.

Laajuuden arviointiperuste: Löytöjen levintä pellon pintapoiminnassa

Luokitusehdotus perusteluineen: II; asuinpaikan tarkempi määrittely edellyttää arkeologista tutkimusta.

Ehdotus suoja-alueeksi: lakisääteinen

Havaintomahdollisuudet: hyvät

Opas:

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

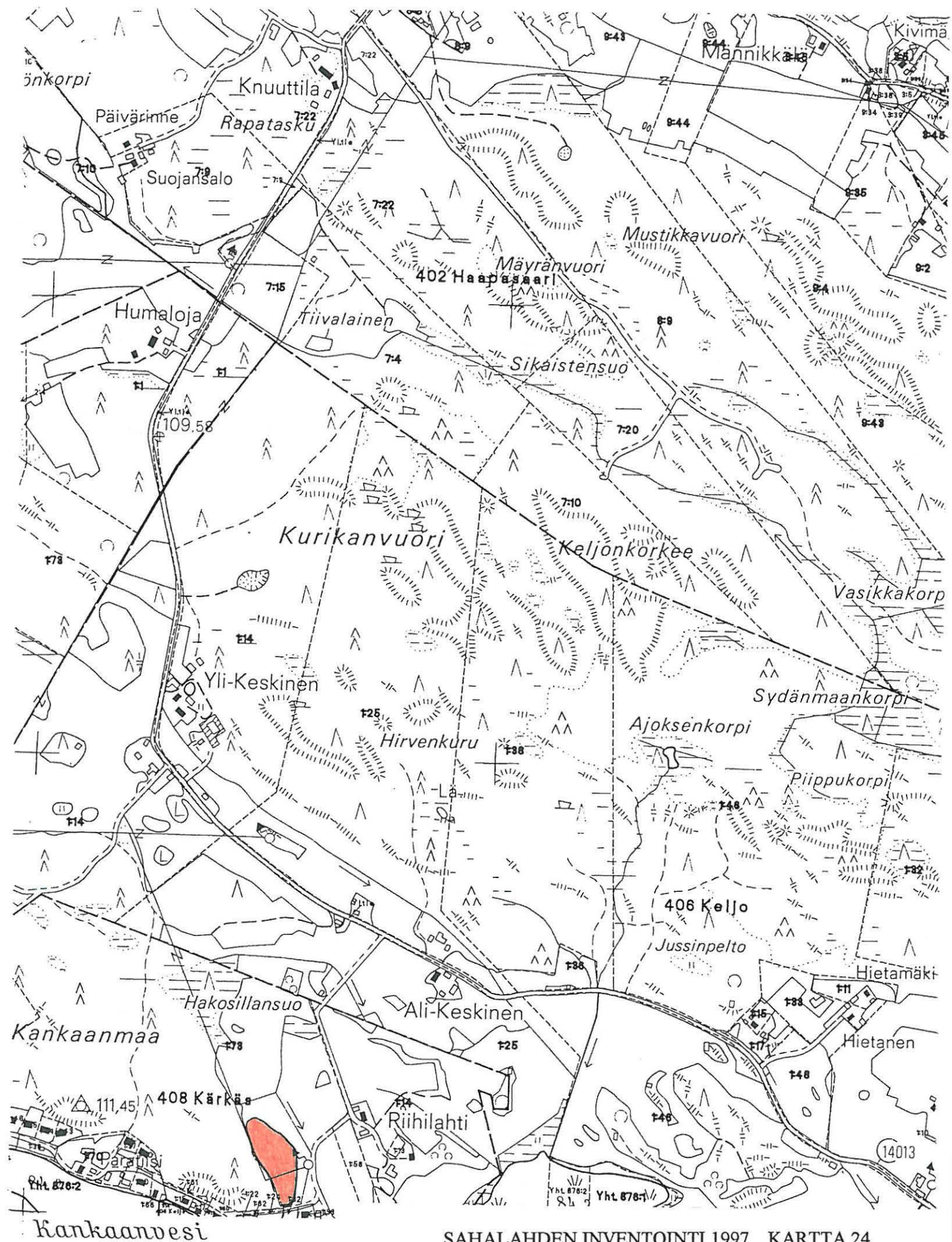
Lähilöytöjä: Asuinpaikalta n. 900 m E sijaitsee Keljon Seppälän kivikautinen asuinpaikka (inv.nro 12).

*****

Selostus jätetty

x 6820 14 y 2518 54 z 87-92

SAHALAHDEN INVENTOINTI 1997 KARTTA 24

Kärkäs, Uotila

Mk 1:10 000

Asuinpaikan sijainti

Karttalahdelle merkittyjen ja alueen olevien perit- ja loppu-tilojen sijainti on merkitty.

ARKEOLOGISEN KOHTEEN TARKASTUS

--	--	--

Tunnistetiedot

Kunta: Sahalahti Inventointinnumero: 12
 Alue: Keljo Luokka: II
 Nimi: Seppälä Ajoitus: kivikausi
 Kohteen laji: asuinpaikka Lukumäärä: 1
 Kohteesta muita kortteja _____ kpl (ks. täyttöohjeet)
 Tarkastaja: Ennestään tunnettu kohde Tarkastusaika: Lähdesmäki /13.10.97

Sijaintitiedot

Peruskartta 2141 05 SAHALAHTI Pinta-ala _____
 x = 6819 97 y = 2519 50 z = 85
 Suunta ja etäisyys kirkosta tms. 2,3 km Sahalahden kirkosta koilliseen

Hoito ja kunto (ks. täyttöohjeet)

A B C D E F G

Tila ja omistaja (ks. täyttöohjeet)

Kylä/kaupunginosa: Keljo
 Tila/Rno/Nimi Rno 1:49 Seppälä
 tai Kortteli/tontti/palsta _____
 Omistaja: Marja-Liisa Bährend Puhelin: 03-3763203
 Osoite: Keljontie 305 Postitmp: 36420 SAHALAHTI
 Kiinteistötunnus   vuokrattu, ks huomautukset

Lisää kiinteistöjä kpl

Aiemmat tiedot: Kivikautinen asuinpaikka Keljonjärven pohjoisrannalla; paikalta oli löydetty vuonna 1966 kourutaltoa järveen viettävästä kuivasta hiekkarinteestä. Vuoden 1976 inventoinnin yhteydessä saatiin lisäksi talteen samalta alueelta aikaisemmin löydetty oikokirves.

Haarit Sumi, Sahalahden invent. kert. kohde 4 s. 11

Aiemmat löydöt: KM ~~11593~~ oikokirves ja HM 2716 kourutaltoa
11539

Tarkastuslöydöt: -

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

kartat 1, 25-26

muut liitteet:

negatiivit: 2 Maarit Sunin inventointi 1976

diat: -

Tarkastuksen aihe: Sahalahden arkeologinen perusinventointi

Kohteen kuvaus: Seppälän asuinpaikka sijaitsee Längelmäveden vesistöön liittyvän Keljonjärven pohjoisrannalla, rantaniitystä nousevalla savipohjaisella terassilla, jossa on nykyään niittyä ja sekametsää kasvavaa rinnettä. Asuinpaikalta tunnetaan kaksi kiviesinettä, oikokirves ja tasataltta, jotka on otettu talteen vuonna 1966 ja 1976 irtolöytöinä.

Vuoden 1997 inventoinnissa koko Keljonjärven pohjoispuolinen rantavyöhyke asuinpaikan läheisyydessä rannasta n. 95 m korkeuskäyrän linjalle asti käytiin läpi siten, että alueella olevat pienet kynnösalat pintapoimitiin ja lisäksi niittyinä oleville terasseille tehtiin koekuoppia. Kohteessa ei löydetty uusia merkkejä asuinpaikasta. Maa koekuopitetulla ja pintapoimitulla alueella oli savea. Sen sijaan asuinpaikasta n. 100 m koilliseen jyrkkänousuisen kalliorinteen juurelta, siihen rajautuvan peltosavikon reunalla havaittiin useassa kohdassa hiiltä ja nokimaata. Pellon pintapoiminnassa ja koekuopituksessa ei kuitenkaan löydetty mitään muuta. Tällä alueella kasvaa paikalla mukana olleen Marja-Liisa Bährendin kertoman mukaan **tummaa tulikukkaa**. Seppälän alueella tiedetään olleen vanhaa historiallisen ajan asutusta ilmeisesti 1500-luvulta lähtien; on mahdollista, että nokimaa liittyy tähän kyläasutukseen. Mitään rautakauteen tai myöskään kivikauteen viittaavaa esineistöä alueelta ei löydetty.

Ympäristö ja maasto: (vesistö, vesistökuodi, rakennukset, tiet, sorakuopat jne)
 Seppälän asuinpaikka sijaitsee Längelmäveden liittyvän Keljonjärven pohjoisrannalla, savipohjaisen rantaniityn ja siitä nousevan niittyterassin alueella. Kohteessa sijaitsee kesähuvila ja vanha latorakennus. Keljontie kulkee paikalta n. 300 m koilliseen.

Laajuuden arviointiperuste: löytöjen levintä

Luokitusehdotus perusteluineen: II

Ehdotus suoja-alueeksi:

Havaintomahdollisuudet: kohtalaiset

Opas: Marja-Liisa Bährend

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys: ei tiedossa

Lähilöytöjä: Seppälän asuinpaikalta 900 m länteen löydettiin Uotilan kiviakautinen asuinpaikka (inv.nro 11).

*****

Selostus jätetty

Aika

Paikka

Allekirjoitus

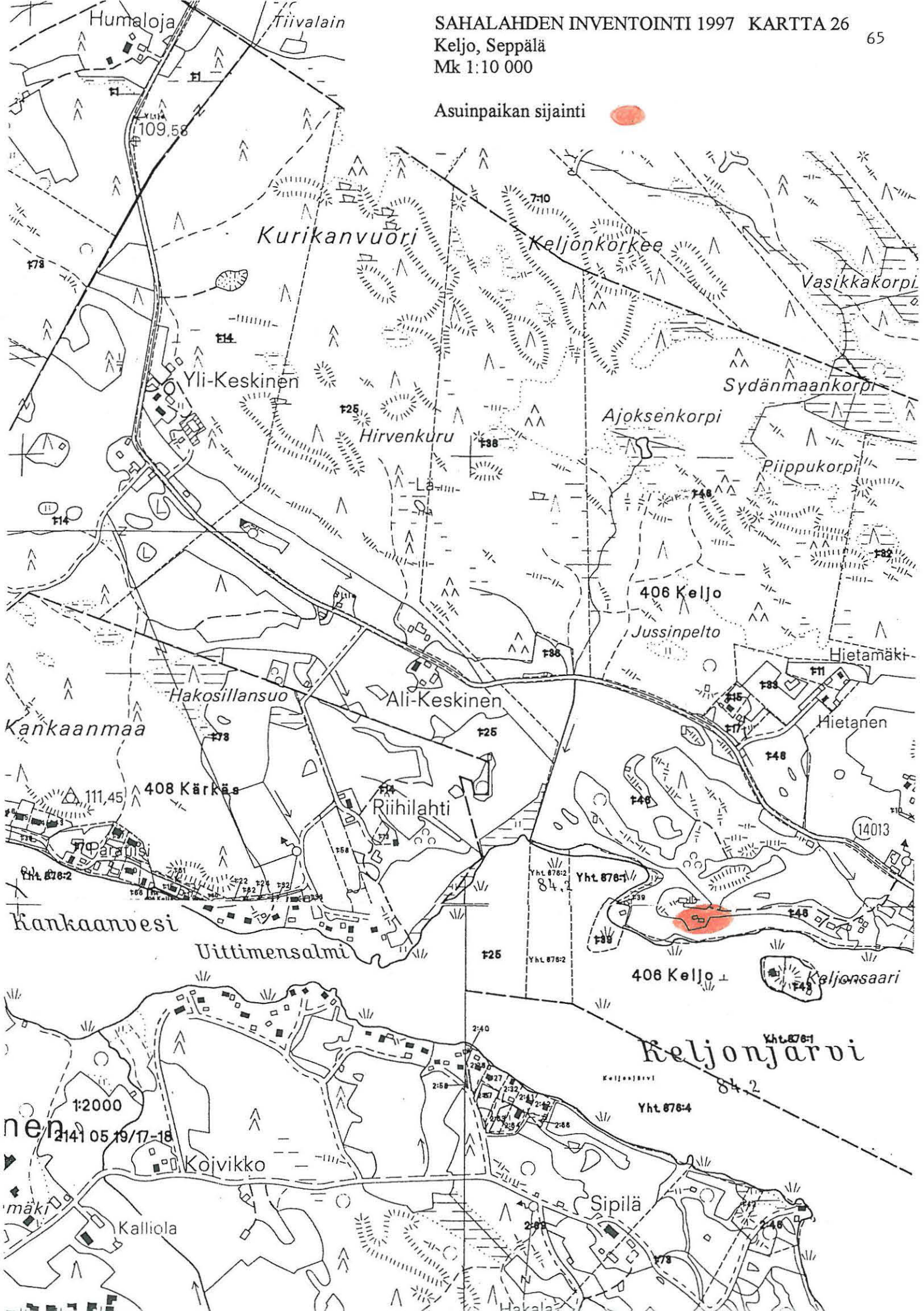
x 6819 97 y 2519 50 z 85

Keljo, Seppälä

Mk 1:10 000

Asuinpaikan sijainti

Humaloja

Tiivalain

109.58

Kurikanvuori

Keljonkorkee

Vasikkakorpi

Yli-Keskinen

Sydänmaankorpi

Hirvenkuru

Ajoksenkorpi

Piippukorpi

406 Keljo

Jussinpelto

Hietämäki

Hakosillansuo

Ali-Keskinen

Hietanen

Kankaanmaa

408 Kärkäs

Riihilahti

14013

Kankaanvesi

Uittimensalmi

406 Keljo

Keljonsaari

Keljonjärvi

84.2

1:2000

Koivikko

Sipilä

Kalliola

Hakala

ARKEOLOGISEN KOHTEEN TARKASTUS

--	--	--

Tunnistetiedot

Kunta: Sahalahti Inventointinnumero: 13
 Alue: Isoniemi Luokka: I
 Nimi: Lammassaari Ajoitus: varhaismetallikautinen
 Kohteen laji: lapinraunio Lukumäärä: 1
 Kohteesta muita kortteja _____ kpl (ks. täyttöohjeet)
 Tarkastaja: Ulla Lähdesmäki Tarkastusaika: 16.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta 2141 06 PONSA Pinta-ala Halkaisija 9 m
 x = 6820 07 y = 2512 12 z = 90
 Suunta ja etäisyys kirkosta tms. Sahalahden kirkosta n. 6 km luoteeseen

Hoito ja kunto (ks. täyttöohjeet) ks. Huomautuksia:

A B C D E F G

Tila ja omistaja (ks. täyttöohjeet)

Kylä/kaupunginosa: Isoniemi
 Tila/Rno/Nimi Rno 1:54 Järvelän ranta
 tai Kortteli/tontti/palsta _____
 Omistaja: Aarne Järvinen Puhelin: 03-3790651
 Osoite: Variksenmarjantie 18 Postitmp: 36220 KANGASALA
 Kiinteistötunnus

730	405	0001	0054
-----	-----	------	------

 vuokrattu, ks huomautukset

Lisää kiinteistöjä kpl

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt:-

Tarkastuslöydöt: -

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

kartat 1, 27-28

muut liitteet: -

negatiivit: 109730-109735

diat: 38566

Tarkastuksen aihe: Sahalahden arkeologinen perusinventointi

Kohteen kuvaus: Längelmäveden Lammassaassa, Sahalahden kunnan länsireunassa, aivan Kangasalan rajan tuntumassa löydettiin saaren korkeimmalta kohdalta pienellä kalliopaljastumalla, mäntymetsän keskellä sijaitseva lapinraunio. Saari on nykyään kaksiosainen käsittäen sekä Lammassaaren että Palanutsaaren; saarten välissä on matala, vetinen kannas. Raunio ei erotu järveltä käsin vaan jää matalakasvuisen mäntymetsän peittoon.

Lapinraunio sijaitsee kalliopaljastuman laella Lammassaaren länsipäässä. Sen halkaisija on 9 m ja korkeus 1-1,2 m. Se on rakennettu pyöreäsivuisista, tasakokoisista kivistä (halkaisijat keskimäärin 25-30 cm, mukana myös isompaa kiviainesta, halk. 40 cm, jopa 60-70 cm). Raunion pohjan muoto on säännöllisen pyöreä, sen reunat nousevat tasamuotoisina ja laki on tasapintainen. Raunion keskustassa on laajahko suppilomainen syvennys, jonka pohjalla erottuu muita kookkaampi kivilohkare (halkaisija n. 70 cm). Raunio on osittain sammalpeitteinen.

Ympäristö ja maasto: (vesistö, vesistökoodi, rakennukset, tiet, sorakuopat jne)
Lammassaari sijaitsee Längelmävedessä, Sahalahden länsirajalla; saaren länsikärki on Kangasalan kunnan puolella. Lapinrauniolta on matkaa kunnan rajalle runsaat 20 m. Raunion pohjoisreunan vieressä sijaitsee rajapyykki , ja kahden kesähuvilatontin tilaraja kulkee aivan raunion pohjoispuolella. Etäisyys Järvelän ranta -nimisen tilan asuinrakennukseen on n. 75 m (NW).

Laajuuden arviointiperuste: Raunion näkyvät rakenteet

Luokitusehdotus perusteluineen: I; hyväkuntoinen, edustava lapinraunio, ainoa tunnettu lajissaan Sahalahden alueella.

Ehdotus suoja-alueeksi: Raunion ympäristöä yhteensä 20 (N-S) x 20 (W-E) m; raunio sisältyy tähän aluerajaukseen. N-osa suoja-alueesta sijaitsee toisella tilalla.

Havaintomahdollisuudet: erinomaiset

Opas:

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Paikalla tavattiin maanomistajan vaimo, jolle kerrottiin lapinrauniosta ja siihen liittyvästä muinaismuistolain antamasta suojasta ja rauhoituksesta.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Lähilöytöjä:

*****

Selostus jätetty

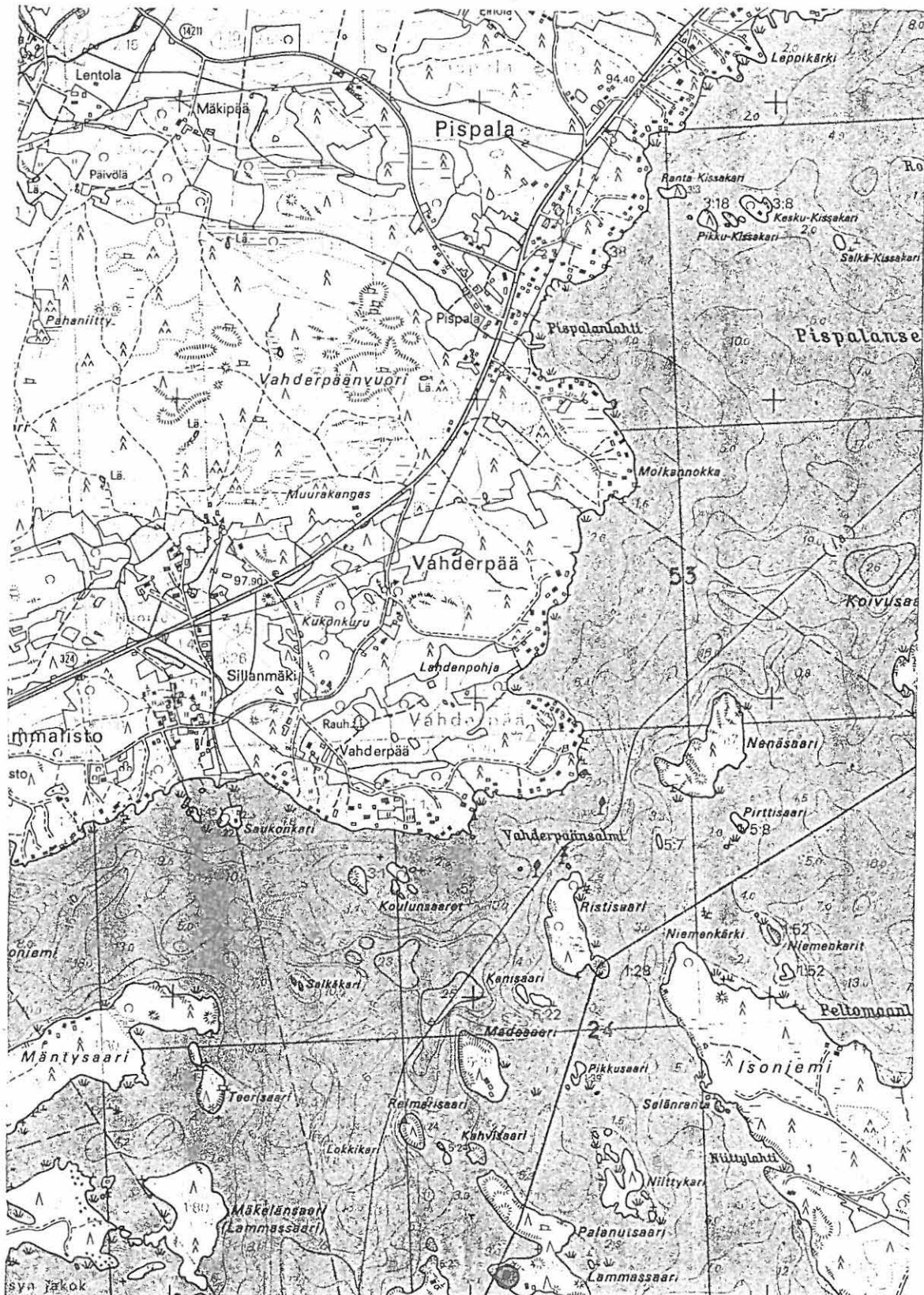
Aika

Paikka

Allekirjoitus

x 6820 07 y 2512 12 z 90

Nak = -3°	KANGASALA Korkeasaari	SAHALAHTI	24° 15'
2511	2512	2513	-23m 00s

Lapinraunio

Kukonkuru

Sillanmäki

Rauh.

Vahderpää

Saukonkari

Koulunsaaret

Selkäkari

Teerisaari

Mäkelänsaari
(Lammassaari)

KANGASALA

KANGASALA

Korkeasaari

Vahderpäänsalmi

Kanisaari

Madesaari

Reimarisaari

Kahvisaari

Isänleimen yksikö
Yht. 876-1

Palanutsaari

Lammassaari

SAHALAHTI

Ristisaari

Niemenkärki

Selänranta

Niittykari

Nen

Pirtti

ISOI

RTASTA
astus 2300mk
skontarissa

Maanmittaushallitus

ARKEOLOGISEN KOHTEEN TARKASTUS

--	--	--

71

Tunnistetiedot

Kunta: Sahalahti Inventointinnumero: 14
Alue: Haapasaari Luokka: I
Nimi: Lapinkallio Ajoitus: metallikausi tai hist.aika
Kohteen laji: röykkiöitä Lukumäärä: 2
Kohteesta muita kortteja _____ kpl (ks. täyttöohjeet)
Tarkastaja: Ulla Lähdesmäki, Vadim Adel Tarkastusaika: 28.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta 2141 06 PONSA Pinta-ala 15 (nw-se)x 6 m
x = 6823 04 y = 2518 64 z = 94
Suunta ja etäisyys kirkosta tms. Sahalahden kirkosta 4 km NE

Hoito ja kunto (ks. täyttöohjeet)

A B C D E F G

Tila ja omistaja (ks. täyttöohjeet)

Kylä/kaupunginosa: Haapasaari
Tila/Rno/Nimi Rno 8:9 Hoivala
tai Kortteli/tontti/palsta _____
Omistaja: Tauno Hoivala Puhelin: 03-3763065
Osoite: Haapasaarentie 662 Postitmp: 36420 SAHALAHTI
Kiinteistötunnus

730	402	0008	0009
-----	-----	------	------

 vuokrattu, ks huomautukset

Lisää kiinteistöjä kpl

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt:-

Tarkastuslöydöt: -

Liitteet:

kartat	1,29-30
muut liitteet:	-
negatiivit:	109747-109749
diat:	38570-38572

Tarkastuksen aihe: Sahalahden arkeologinen perusinventointi

Kohteen kuvaus: Lapinaron lounaispuolella kohoavalla ESE-WNW –suuntaisella, pitkänomaisella kalliomäellä havaittiin lakialueen kaakkoispäässä jyrkästi laskevan pohjoisrinteen reunassa kaksi pientä kiviröykkiötä. Niiden etäisyys on 9 m.

Kaakkoispuoleinen röykkiö:

3 x 1,5 m, korkeus 0,5 m, koottu pienistä kivistä (halkaisijat n. 15-20 cm), röykkiö koottu isojen kivilohkareiden väliin. Pitkänomainen, soikean säännöllinen muoto. Röykkiössä on runsas sammal- ja jäkäläpeite.

Luoteispuoleinen röykkiö:

Röykkiö oli hakkuujätteen peitossa (risukeko), 4 (NW-SE) x 2 m, korkeus 0,6 m. Kivet tasakokoisia, n. 15-30 cm. Soikeahko, osittain purettu. Röykkiöstä on ilmeisesti vierinyt kiviä alarinteen suuntaan.

Röykkiöt ovat melko pienikokoisia. Rakenteensa, sijaintinsa ja paikannimen perusteella niitä voi pitää lapinraunioina.

40

Ympäristö ja maasto: (vesistö, vesistökoodi, rakennukset, tiet, sorakuopat jne)
Lapinkallio sijaitsee Längelmäveden Kylänlahden kaakkoisrannalla peltojen ympäröimällä alueella. Etäisyys kalliommäeltä Hoivalan tilan päärakennukseen on n. 400 m (S) ja Haapasaarentiehen n. 300 m (SE).

Laajuuden arviointiperuste: röykkiöiden näkyvät rakenteet

Luokitusehdotus perusteluineen: I; röykkiöt ovat ihmistekoisia ja niiden sijainti ja rakenne sekä kohteen paikannimi viittaa lapinraunioihin. Sellaisia Sahalahdelta tunnetaan vain yksi näiden mahdollisten lisäksi.

Ehdotus suoja-alueeksi: sisältyy kohteen laajuuden määritelmään

Havaintomahdollisuudet: hyvät

Opas:

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Lähilöytöjä:

*****

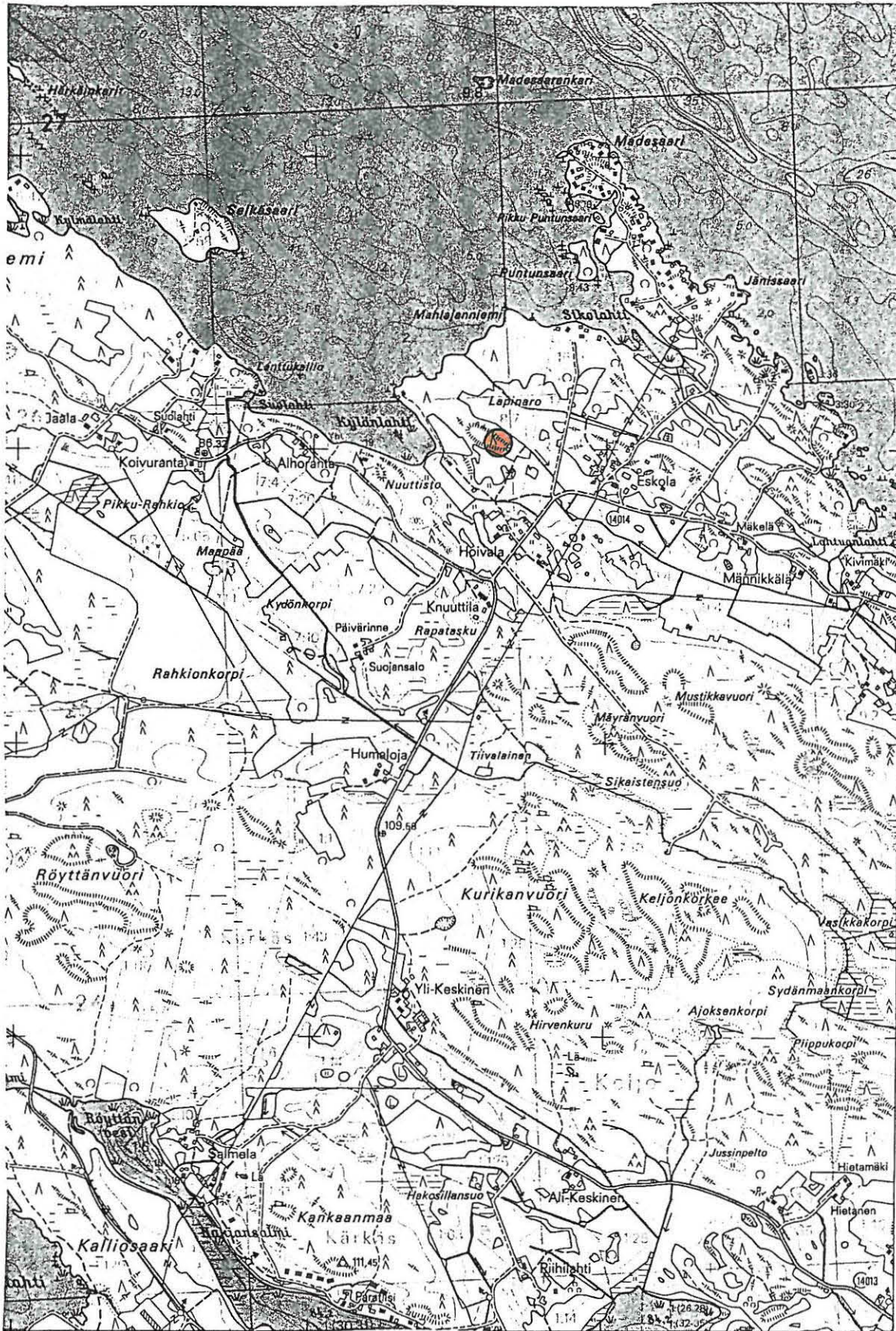
Selostus jätetty

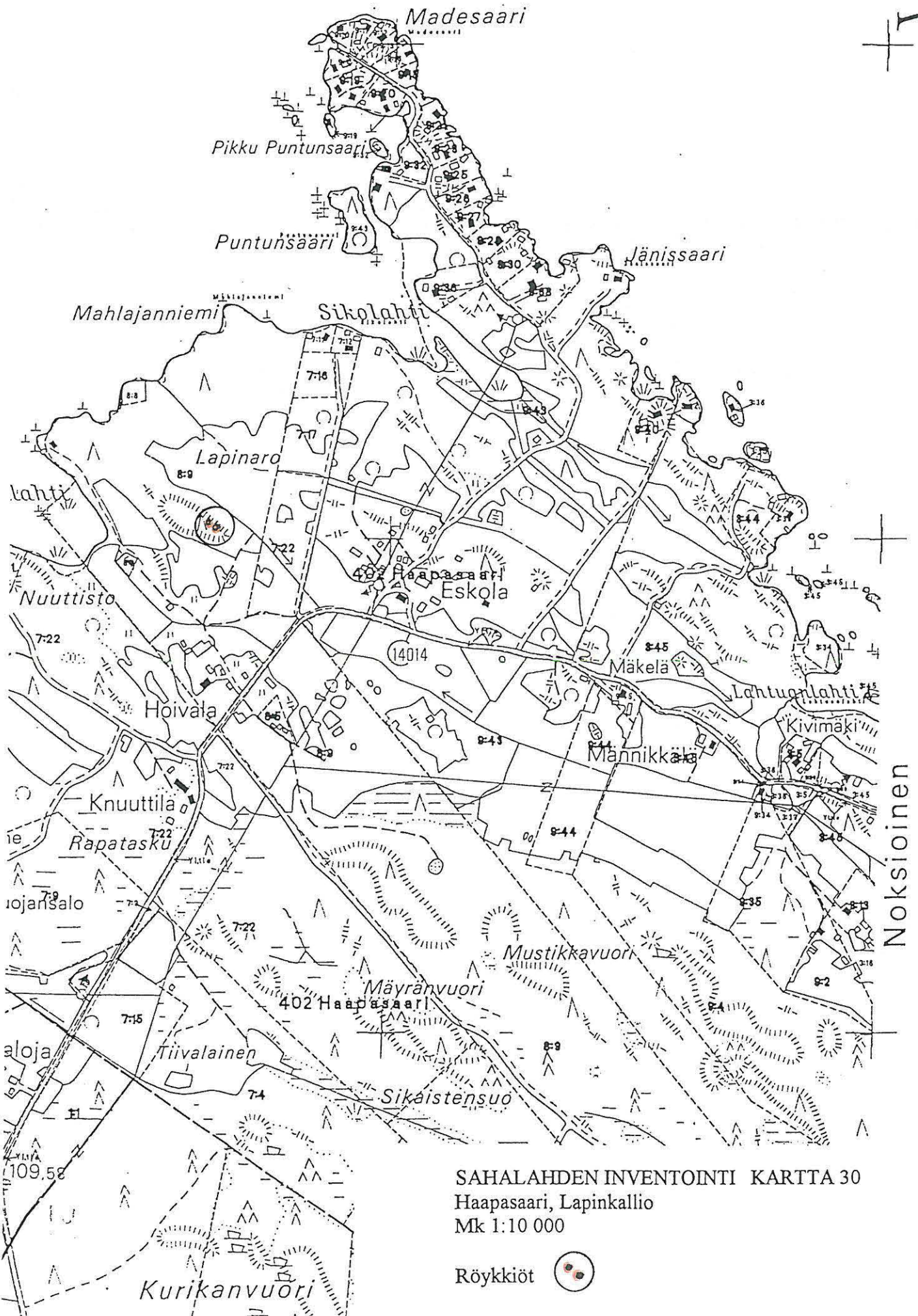
Aika

Paikka

Allekirjoitus

x 6823 04 y 2518 64 z 94

SAHALAHDEN INVENTOINTI KARTTA 30
Haapasaari, Lapinkallio
Mk 1:10 000

Röykkiöt

ARKEOLOGISEN KOHTEEN TARKASTUS

--	--	--

Tunnistetiedot

Kunta: Sahalahti Inventointinnumero: 15
 Alue: Taustiala Luokka: II
 Nimi: Hopeavuori Ajoitus: Rautakausi tai hist.aika
 Kohteen laji: hauta t. asuinpaikka Lukumäärä: 1
 Kohteesta muita kortteja _____ kpl (ks. täyttöohjeet)
 Tarkastaja: Ulla Lähdesmäki Tarkastusaika: 23.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta 2141 08 PAKKALA Pinta-ala n. 5 x 7 m
 x = 6816 23 y = 2520 77 z = n. 99
 Suunta ja etäisyys kirkosta tms. 3,8 km Sahalahden kirkosta SE

Hoito ja kunto (ks. täyttöohjeet)

A B C D E F G

Tila ja omistaja (ks. täyttöohjeet)

Kylä/kaupunginosa: Taustiala
 Tila/Rno/Nimi Rno 1:5 Hopeavuori
 tai Kortteli/tontti/palsta _____
 Omistaja: Pertti Haapanen Puhelin: 03-3764656
 Osoite: Pakkalantie 363 Postitmp: 36430 SAHALAHTI
 Kiinteistötunnus

730	416	0001	0005
-----	-----	------	------

 vuokrattu, ks huomautukset
 Lisää kiinteistöjä _____ kpl

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt: Pertti Haapanen on löytänyt pihaltaan vuosien kuluessa useita vanhoja rautaesineitä kuten veitsiä, sinkilöitä, nauloja. Ne liittynevät paikalla olleeseen mäkitupa-asutukseen. Näistä esineistä otettiin mukaan yksi rautaesine, joka on luetteloitu tämän kohteen löytöihin.

Tarkastuslöydöt: KM 30814:1-5

(mm. palanutta luuta, palaneen saven siruja)

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

kartat	1, 31-32
muut liitteet:	-
negatiivit:	109739-109741, 109745
diat:	38567-38568

Tarkastuksen aihe: Sahalahden arkeologinen perusinventointi

Kohteen kuvaus: Pakkalan kylästä vuonna 1996 todetun kuppikiven ympäristöä tutkittiin inventoinnin yhteydessä koekuopituksella. Kivi sijaitsee Pakkalan ja Taustialan kylien rajalla sijaitsevan NW-SE –suuntaisen, paikoin jyrkkärinteisen kalliomäen lounaisreunalla, mäen laelta Pakkalan tielle laskevassa rinteessä. Paikka on pensoittunut ja korkean heinikon peitossa; rinteiden juurella on sijainnut alueelle tyypillinen pieni asuinrakennus. Kalliomäen laella ja rinteissä sijaitsee edelleenkin useita tiiviisti lähekkäin olevia vanhoja mökkejä ulkorakennuksineen. Ne ovat peräisin alueelle 1860-luvulla syntyneestä mäkitupa-asutuksesta ja sitä seuranneesta pieneläjien asutustoiminnasta. Rakennusten välialueita ovat pilkkoneet piha-alueet ja pienet pelto- tai laiduntilkut, joista osa hahmottui yhä maastossa.

Rautakautiseen muinaisjäännökseen viittaavia havaintoja ja löytöjä tehtiin kahdessa kohteessa vanhalla mäkitupa-alueella kalliomäen laella: Hopeavuori sijaitsee 15 m Pertti Haapasen asuinrakennuksesta luoteeseen, matalien kallioiden reumustamalla pihalla, joka on nykyään nurmikenttänä. Täältä pihan luoteis- ja pohjoisosista Haapanen on löytänyt resenttejä rautaesineitä kuten veitsiä, rautaheloja, padan hahlot jne. Aivan pihan NNW-perällä maanpinnan alla on jälkiä paikalla sijainneesta rakennuksesta (tiilenpalaja). Kallioiden laelle ja niiden rajaamalle pihatasanteelle tehtiin 4 koekuoppaa:

KK 1: 15 m Haapasen asuinrakennuksen luoteisnurkasta NW, humuksen alla 15 cm tummaa nokimaata, hiiltä, kerroksen pohjalta resenttejä tiilensiruja, lasia sekä palanutta luuta ja palaneen saven siruja. 15-25 cm voimakkaan punaruskeaa hiekkamaa, löydötön.

KK 2: 23 m asuinrakennuksen luoteisnurkasta W, humuksen alla 18 cm nokimaata ja hiiltä.

Muissa koekuopissa niukasti hiiltä, punaruskeaa hiekkamaata, resenttejä esineitä.

Maa alueella on erittäin voimakkaasti sekoittunut ja siinä on kiistattomia merkkejä historiallisen ajan asutustoiminnasta, joka on liitettävissä 1800-luvulla alueelle syntyneeseen mäkitupa-asutukseen ja sen jälkeiseen asutustoimintaan. Noki ja hiili saattavat liittyä historiallisen ajan tulipaloihin tai rautakautiseen asutukseen. Palanut luu ja palaneen saven sirut ovat tyypiltään esihistoriallisia. Nämä löydöt tulkitaan liittyväksi rautakautiseen, suurimmaksi osaksi myöhemmän asutuksen tuhoamaan muinaisjäännökseen, jonka tyyppiä ei voi inventointihavaintojen perusteella määrittellä tarkemmin. Löytöjen sijainti mäen laella viittaa ennemminkin tuhoutuneeseen hautaan kuin asuinpaikkaan.

Ympäristö ja maasto: (vesistö, vesistököödi, rakennukset, tiet, sorakuopat jne)
Pakkalan-Taustialan kalliomäen lakialue, ilmeisesti vahvasti muokattu pihapiiri.
Etäisyys Sahalahden keskustan-Pakkalan väliselle maantielle n. 70 m (S).

Laajuuden arviointiperuste: alue, jossa koekuopista löytyi esihistoriallisiksi tulkittavia löytöjä.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; alueen maaperä hyvin sekoittunutta ja historiallisen ajan asutuksen muokkaamaa. Kyseessä suurimmaksi osaksi tuhoutunut haudan (tai asuinpaikan) kulttuurikerrostuma, jota saattaa kuitenkin vielä olla jäljellä Hopeavuoren tilan ja Kalliomäen tilan alueilla.

Ehdotus suoja-alueeksi:

Havaintomahdollisuudet: hyvät (koekuopitus)

Opas: Pertti Haapanen

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Kerrottu maaperässä olevista havainnoista ja muinaisjäännösten rauhoituksesta maanomistajalle.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Lähilöytöjä: Pakkalan kuppikivi ja Kalliomäen tilan koekuoppalöydöt (inv.nro 16 ja 17).

*****

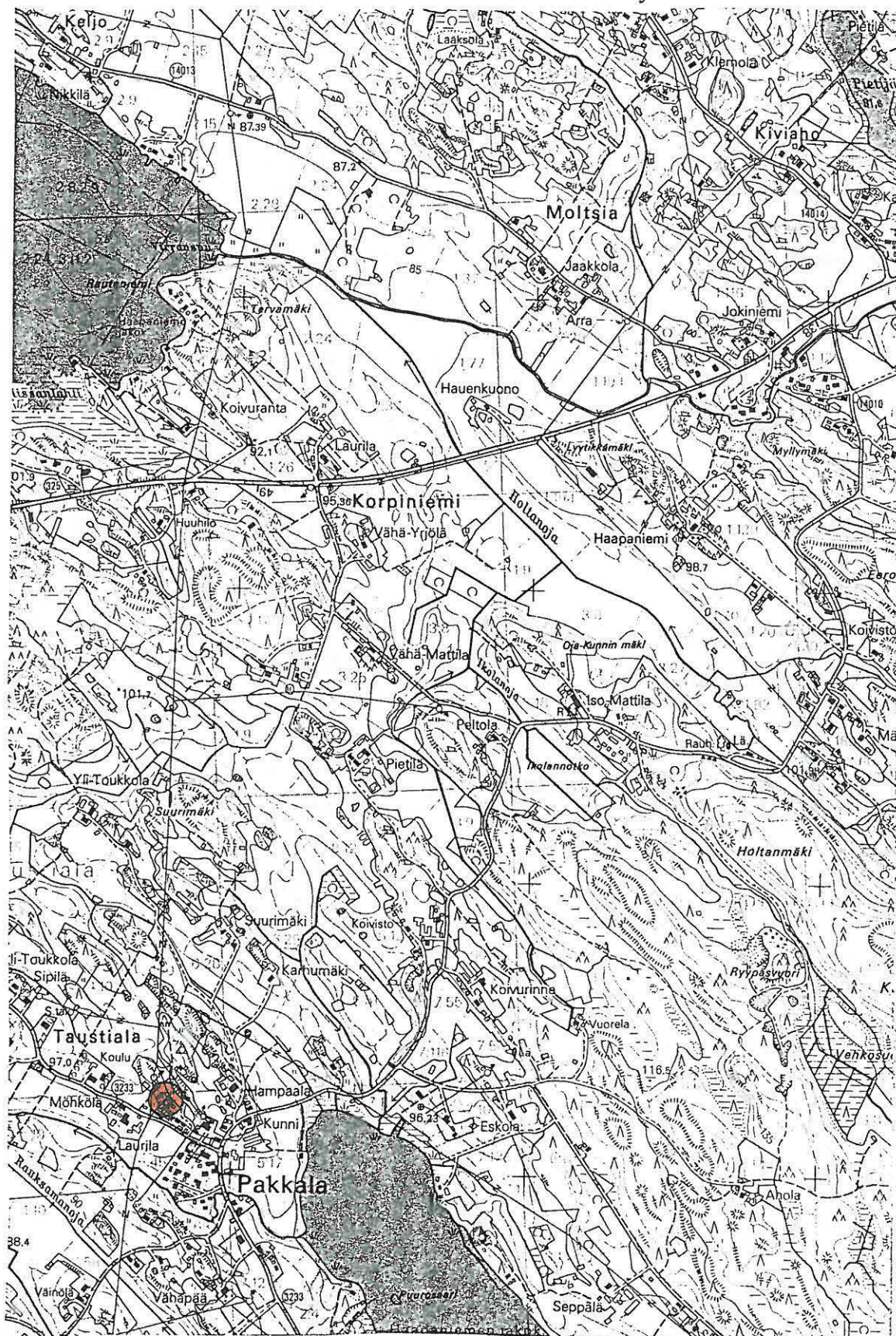
Selostus jätetty

Aika

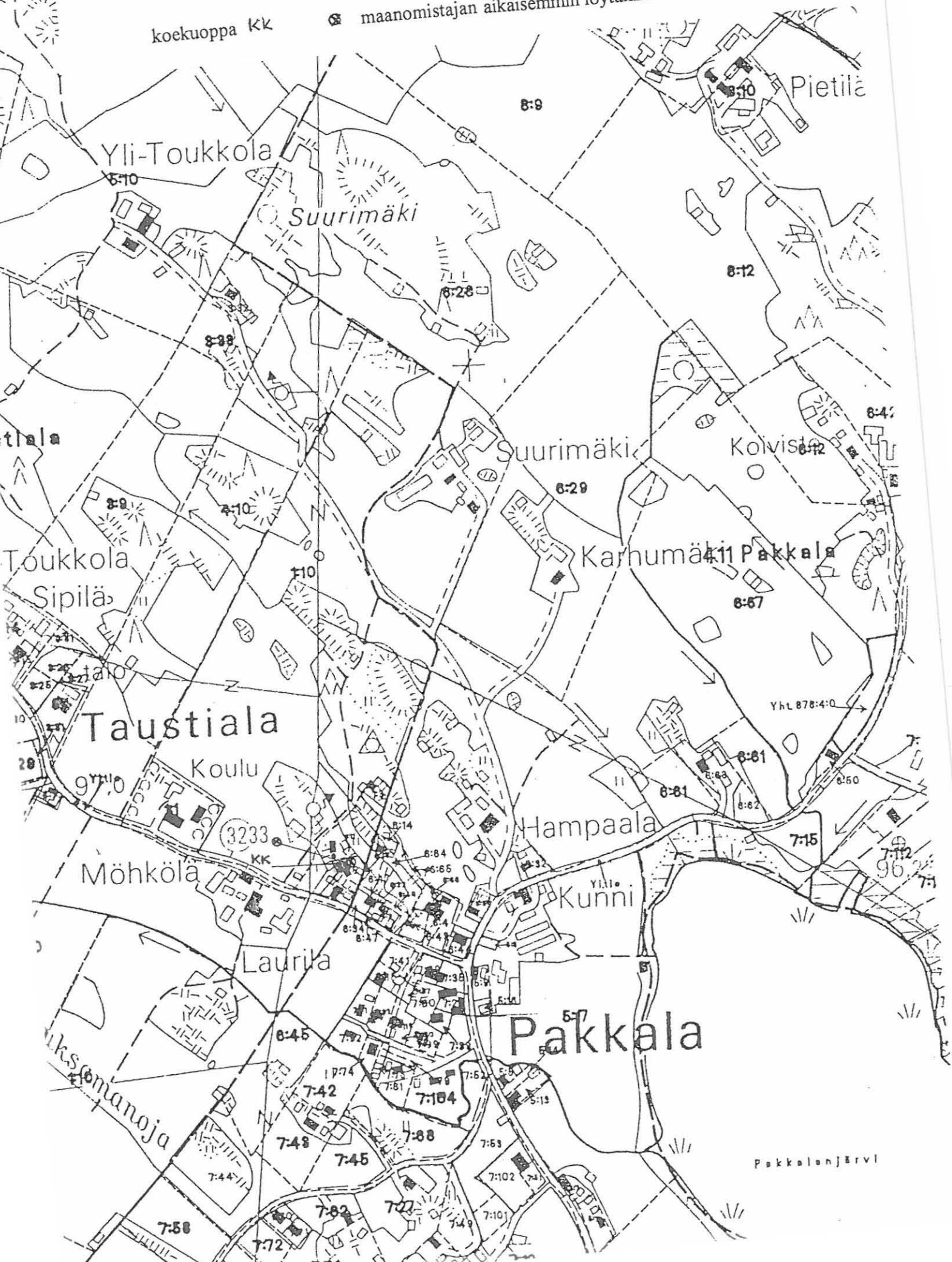
Paikka

Allekirjoitus

x 6816 23 y 2520 77 z 99

koekuoppa KK ☉ maanomistajan aikaisemmin löytämien esineiden löytöalue

ARKEOLOGISEN KOHTEEN TARKASTUS

--	--	--

Tunnistetiedot

Kunta: Sahalahti Inventointinnumero: 16
 Alue: Pakkala Luokka: II
 Nimi: Kalliomäki 2 Ajoitus: rautakausi tai hist.aika
 Kohteen laji: hauta tai asuinpaikka Lukumäärä: 1
 Kohteesta muita kortteja _____ kpl (ks. täyttöohjeet)
 Tarkastaja: Ulla Lähdesmäki Tarkastusaika: 23.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta 2141 08 PAKKALA Pinta-ala _____
 x = 6816 20 y = 2520 85 z = n. 99
 Suunta ja etäisyys kirkosta tms. 3,8 km Sahalahden kirkosta SE

Hoito ja kunto (ks. täyttöohjeet)

A B C D E F G

Tila ja omistaja (ks. täyttöohjeet)

Kylä/kaupunginosa: Pakkala
 Tila/Rno/Nimi Rno 6:34 Kalliomäki
 tai Kortteli/tontti/palsta _____
 Omistaja: Pertti Haapanen Puhelin: 03-3764656
 Osoite: Pakkalantie 363 Postitmp: 36430 SAHALAHTI
 Kiinteistötunnus

730	411	0006	0034
-----	-----	------	------

 vuokrattu, ks huomautukset
 Lisää kiinteistöjä _____ kpl

Aiemmat tiedot: 15 m löytöpaikalta kaakkoon sijaitsee vuonna 1996 todettu kuppikivi.

Aiemmat löydöt:-

Tarkastuslöydöt: KM 30815:1-5

(mm. palanutta savea, palanutta luuta)

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

kartat	1, 33-34
muut liitteet:	-
negatiivit:	109739-109744
diat:	-

Tarkastuksen aihe: Sahalahden arkeologinen perusinventointi

Kohteen kuvaus: Vuonna 1996 Pakkalasta löydetyn uhrikiven ympäristöä tutkittiin inventoinnissa koekuopituksella. Kuppikiven ympäristöön tehtiin 7 koekuoppaa. Kivestä 15 m luoteeseen, mäen laelle (kuppikivi sijaitsee lounaaseen laskevassa rinteessä) tehdystä koekuopasta 1 löydettiin esihistoriallisiksi tulkittavia löytöjä. Muut koekuopat sisälsivät selvästi resentejä esineitä (lasinpaloja, tiilenpaloja). Maa kaikissa koekuopissa oli savea koko kuopan syvyydeltä (kaivettiin n. 40-70 cm syvyisiksi).

KK 1: 15 m kuppikivestä luoteeseen, rinteän laelle, vanhan peltotilkun reunaan. Pelto muutettu nurmikentäksi, mutta sen muoto erottui yhä maastossa. Tilan omistaja kertoi myös paikalla aikoinaan sijainneen umpeenkasvaneen pellon. 0-25 cm / sekoittunut savinen peltokerros, löytöinä tiilen siruja ja kivilavakeramiikkaa.

25 cm alapuolelta tuli esille karkea tumman kellanruskea hiekka, jonka pinnasta löytyi palaneen luun paloja, palaneen saven siruja sekä hiilensiruja. Peltokerroksen ja hiekan rajalta löytyi rautainen hevosenkengän naula; vastaavaa muotoa esiintyy sekä rautakaudella että myöhemminkin historiallisella ajalla.

35 cm syvyydessä maa muuttuu karkeaksi soraksi. Kuopan syvyys 40 cm.

Vanhan pellon alalle tehdyistä muista kuopista ei löydetty mitään esihistorialliseen viittaavaa.

Kuopissa ei myöskään esiintynyt vastaavaa nokimaakerrostumaa kuin Hopeavuoren kahdessa koekuopassa.

Ympäristö ja maasto: (vesistö, vesistökoodi, rakennukset, tiet, sorakuopat jne)
 Taustialan-Pakkalan kylien rajalla sijaitseva osittain jyrkkärinteinen selänne (NW-SE –suuntainen), peltosavikkojen ja mäntymetsäsaarekkeiden ympäröimä. Etäisyys Pakkalan maantielle n. 60 m, Pakkalanjärvelle 500 m (SE). Rautakautiset havainnot n. 15 m Pakkalan kuppikivestä luoteeseen.

Laajuuden arviointiperuste: Kyseessä yksi löytöpaikka 15 m etäisyydellä kuppikivestä.

Luokitusehdotus perusteluineen: II; löydöt peräisin suureksi osaksi tuhoutuneesta haudasta tai asuinpaikasta. Kulttuurikerrosta saattaa kuitenkin vielä olla jäljellä maakerroksissa kuppikiven ympäristössä.

Ehdotus suoja-alueeksi:

Havaintomahdollisuudet: hyvät (koekuopitus)

Opas:

Rauhoitustoimenpiteet maastossa: Kerrottu löytöjen merkityksestä ja muinaisjäännösten rauhoituksesta maanomistajalle.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Lähilöytöjä: Pakkalan kuppikivi (inv.kert. 17) ja Hopeavuoren suureksi osaksi tuhoutunut rautakautinen kohde (inv.nro 15).

*****

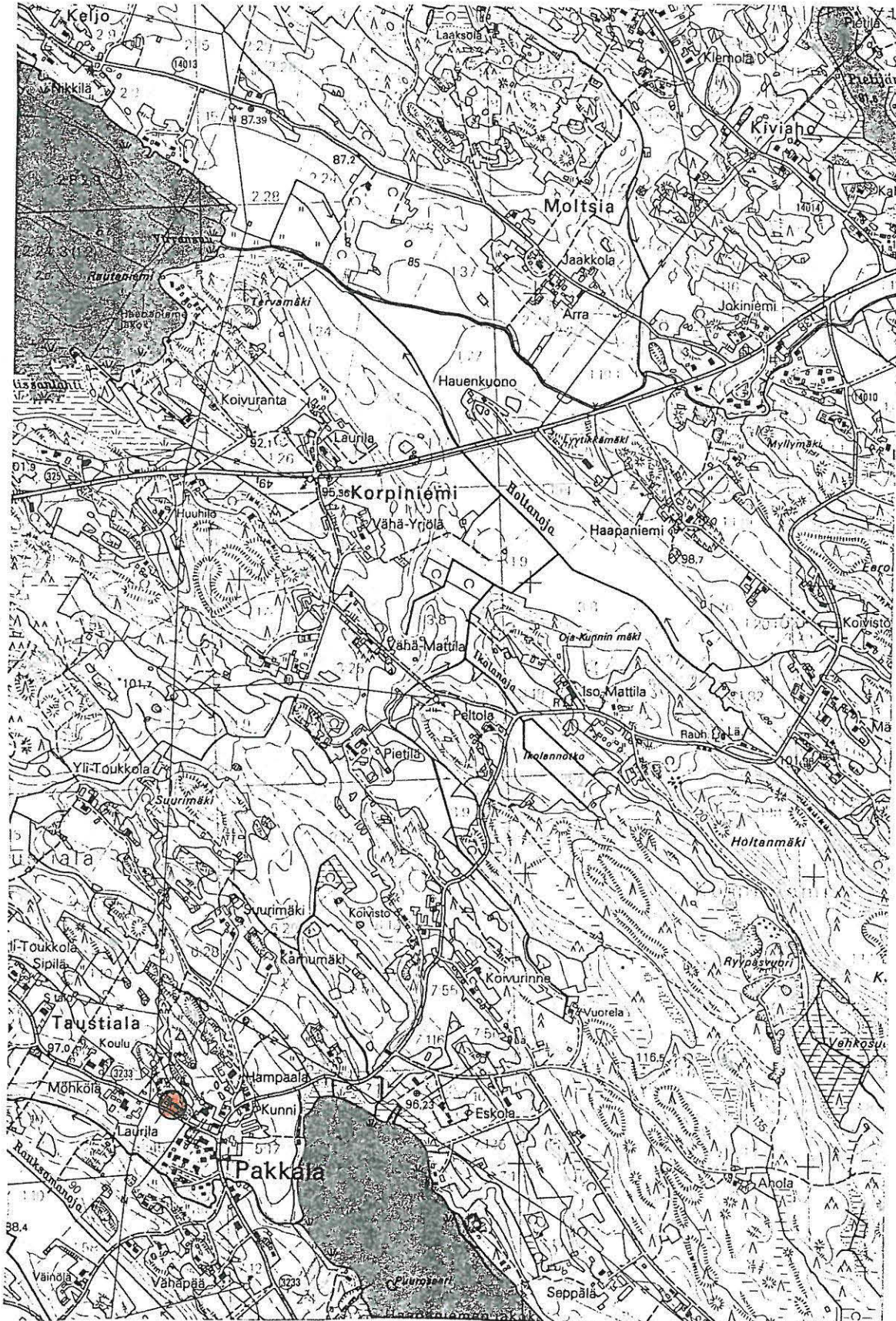
Selostus jätetty

Aika

Paikka

Allekirjoitus

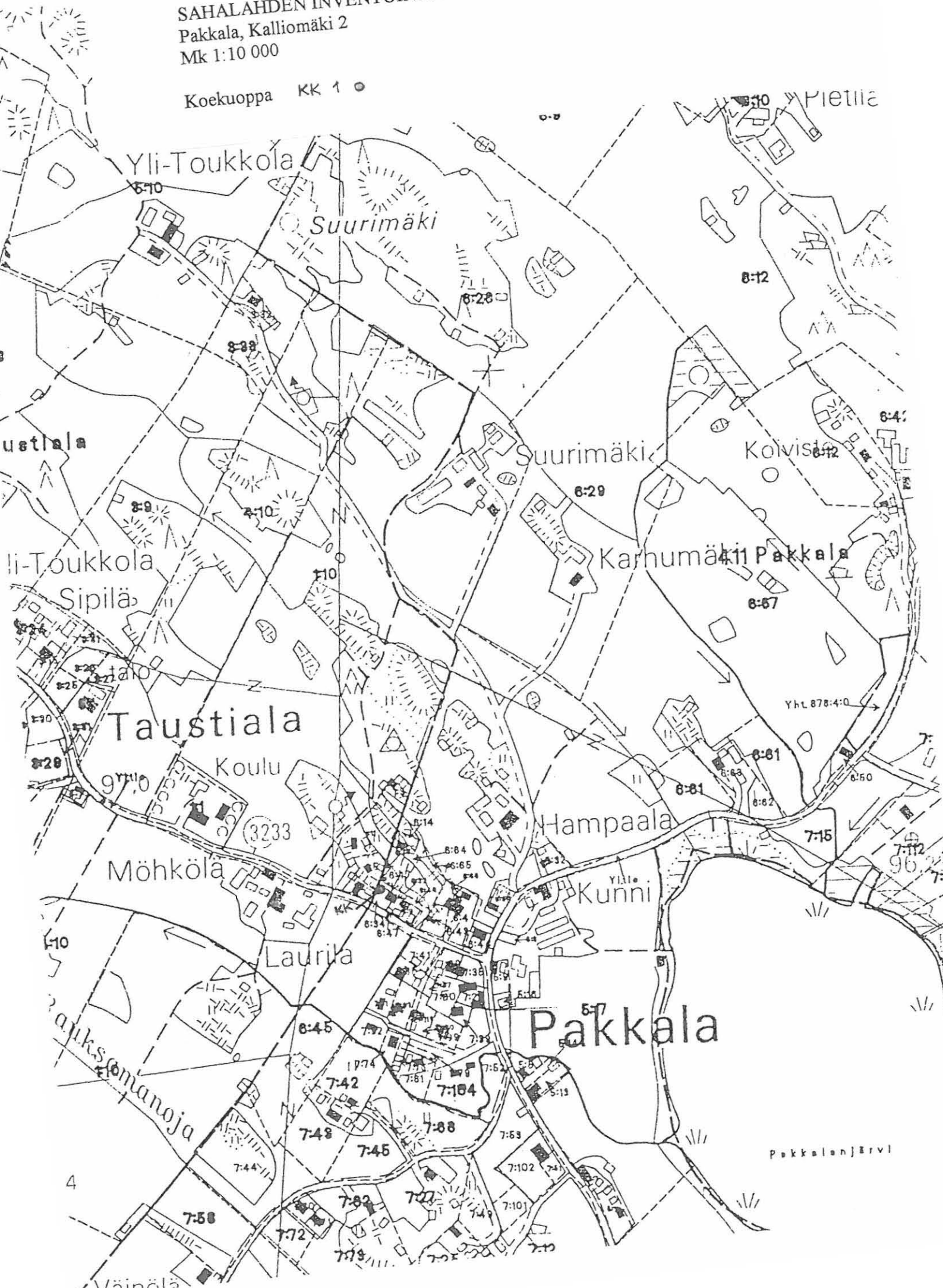
x 6816 20 y 2520 85 z 99

SAHALAHDEN INVENTOINTI 1997 Kartta 34
Pakkala, Kalliomäki 2
Mk 1:10 000

Koekuoppa KK 1

Yli-Toukkola

Suurimäki

Pietilä

8-12

6-70

6-28

6-47

Uustiala

Suurimäki

Koivisto

6-29

8-9

4-10

Yli-Toukkola

Karhumäki

8-57

Sipilä

1-10

Pakkala

Yht. 878:4:0

Taustiala

Koulu

8-81

8-81

8-82

7-15

Hampaala

8-28

Möhkölä

3233

Kunni

96-2

Laurila

Pakkala

Pakkalanjärvi

1-10

6-45

Pankkikomanoja

7-42

7-48

7-45

7-102

7-58

7-72

7-82

7-79

7-184

7-88

7-53

7-101

4

Väinälä

ARKEOLOGISEN KOHTEEN TARKASTUS

--	--	--

Tunnistetiedot

Kunta: Sahalahti Inventointinumero: 17
 Alue: Pakkala Luokka: I
 Nimi: Kalliomäki Ajoitus: rautakausi
 Kohteen laji: uhrikivi Lukumäärä: 1
 Kohteesta muita kortteja _____ kpl (ks. täyttöohjeet)
 Tarkastaja: Tuija-Liisa Soininen 17.5.1996 Tarkastusaika: Lähdesmäki 23.10.97

Sijaintitiedot

Peruskartta 2141 08 PAKKALA Pinta-ala 25 m
 x = 6816 19 y = 2520 78 z = n. 95
 Suunta ja etäisyys kirkosta tms. 3,8 km Sahalahden kirkosta kaakkoon

Hoito ja kunto (ks. täyttöohjeet)

A B C D E F G

Tila ja omistaja (ks. täyttöohjeet)

Kylä/kaupunginosa: Pakkala
 Tila/Rno/Nimi Kalliomäki Rno 6:34
 tai Kortteli/tontti/palsta _____
 Omistaja: Pertti Haapanen Puhelin: 03-3764656
 Osoite: Pakkalantie 363 Postitmp: 36400 Sahalahti
 Kiinteistötunnus

730	411	0006	0034
-----	-----	------	------

 vuokrattu, ks huomautukset
 Lisää kiinteistöjä _____ kpl

Aiemmat tiedot: Toukokuussa 1996 maanomistaja Pertti Haapanen ilmoitti Tampereen museoihin piha-alueensa itäosassa sijaitsevasta kuppikivestä. Paikalle tehtiin tarkastuskäynnit, joissa kivi todettiin 18-kuppiseksi uhrikiveksi (T-L. Soinisen tarkastuskertomus 8.8.1996/Tampereen museot).

Aiemmat löydöt:-

Tarkastuslöydöt: -

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

kartat	1, 35
muut liitteet:	-
negatiivit:	-
diat:	-

Tarkastuksen aihe: Sahalahden arkeologinen perusinventointi

Kohteen kuvaus: Uhrikivi sijaitsee Kalliomäen tilan lounaaseen viettävällä pihamaalla, osittain kivikkoisessa rinteessä. Paikalla kasvoi -97 inventoinnin aikana pensaikkaa, joka peitti osittain uhrikiven vieressä erottuvan maa- ja kivikummun. Tähän kumpuun tehtiin vuoden 1996 tarkastusten yhteydessä syviä koekuoppia, joista löytyi voimakkaasti sekoittunutta maata ja resentejä esineitä. Mitään esihistorialliseen viittaavaa kuopissa ei havaittu. Kyseessä lienee viime vuosikymmenten jättekumpu. Ympäröivässä rinteessä maa vaikutti myös sekoittuneelta -97 tehtyjen koekuoppien perusteella. Rinteen alapuolella on sijainnut rakennuksia ja vanha pihapiiri (ilmeisesti mäkitupa-asutuksen ja sitä seuranneen asutustoiminnan muistoja), samoin rinteen yläosassa maapohjaa on muokattu myöhemmin historiallisella ajalla. N. 15 m kuppikivestä luoteeseen kaivetusta koekuopasta rinteen yläosassa löydettiin niukasti palanutta luuta, palaneen saven siruja, hevosenkenkänaula ja joitakin resentejä esineitä (inv.nro 16): Lisäksi Kalliomäen tilan länsipuolella sijaitsevan Hopeavuoren tilan länsipäästä löytyi kahdesta koekuopasta vahvaa nokimaata, hiukan palanutta luuta ja ajoituksellisesti vaikeasti määriteltäviä rautaesineitä kuten veitsi (inv.nro 15). Nämä löydöt tulkittiin suureksi osaksi tuhoutuneen rautakautisen haudan tai asuinpaikan vähäisiksi jäännöksiksi. Kyseinen kalliomäen alue on rakennettu historiallisella ajalla viimeistään 1860-luvulla mäkitupa-asutuksen seurauksena, ja asutustoiminta on jatkunut sen jälkeen ilmeisesti katkotta muuttaen ympäröivää maastoa.

Ympäristö ja maasto: (vesistö, vesistökoodi, rakennukset, tiet, sorakuopat jne)
 Uhrikivi sijaitsee Pakkalanjärven luoteisrannalla, n. 500 m rannasta. Etäisyys
 Sahalahti-Pakkala -tiehen (3233) on n. 20 m (SE). Paikka on lounaaseen laskeva
 kivikkoinen, osittain jyrkkä mäki piha-alueen perällä lautarakenteisen varaston ja
 muutamien muiden huonokuntoisten rakennusten NE-puolella.

Laajuuden arviointiperuste: uhrikiven näkyvät rajat

Luokitusehdotus perusteluineen: I; ainoa laatuaan Sahalahdelta.

Ehdotus suoja-alueeksi: Kiven koko n. 4 m; ympärille suoja-aluetta 5 m
 (yhteensä 25 m).

Havaintomahdollisuudet: Kohtalaiset; kasvillisuus paikoin hyvin rehevää
 pensastoa.

Opas: Pertti Haapanen (-97)

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Lähilöytöjä:

*****

Selostus jätetty

Aika

Paikka

Allekirjoitus

x 6816 19 y 2520 78 z 95-97.5

ARKEOLOGISEN KOHTEEN TARKASTUS

--	--	--

Tunnistetiedot

Kunta: Sahalahti Inventointinumero: 18
 Alue: Pakkala Luokka: II
 Nimi: Rauksamanojan mäki Ajoitus: historiallinen aika
 Kohteen laji: kivaitaus Lukumäärä: 1
 Kohteesta muita kortteja _____ kpl (ks. täyttöohjeet)
 Tarkastaja: Ulla Lähdesmäki Tarkastusaika: 23.10.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta 2141 08 PAKKALA Pinta-ala 15x30 m
 x = 6815 82 y = 2520 56 z = n. 94
 Suunta ja etäisyys kirkosta tms. Sahalahden kirkosta n. 4 km SE

Hoito ja kunto (ks. täyttöohjeet)

A B C D E F G

Tila ja omistaja (ks. täyttöohjeet)

Kylä/kaupunginosa: _____
 Tila/Rno/Nimi _____
 tai Kortteli/tontti/palsta _____
 Omistaja: _____ Puhelin: _____
 Osoite: _____ Postitmp: _____
 Kiinteistötunnus
 vuokrattu, ks huomautukset
 Lisää kiinteistöjä _____ kpl

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt:-

Tarkastuslöydöt: -

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

kartat 1, 36-37

muut liitteet: -

negatiivit: 109742

diat: -

Tarkastuksen aihe: Sahalahden arkeologinen perusinventointi

Kohteen kuvaus: Välittömästi Pakkalanjärveen liittyvän Rauksamanojan koillispuolella, peltosavikosta kohoavan moreeni- ja kalliomäen laella sijaitsee lakea kiertävä n. 15 (N-S) x 30 m (E-W) laajuinen kivivaitaus. Rakennelma on ihmistekoinen, käsittäen pääasiassa kaksi kivikerrosta. Aita on suorakaiteen muotoinen ja sen nurkat ovat selkeämuotoiset. Aidan sisälle tehtiin koekuoppa kivirivin viereen alueen eteläosaan: maa koekuopassa oli hieman likaista ruskeankeltaista hiekkaa, joukossa karkeampaa kivilajia. Kuoppa kaivettiin 40 cm syvyyteen, jolloin esille tuli karkea keltainen moreeni. Kuopassa ei havaittu mitään esihistorialliseen viittaavaa.

Aidan sisällä oleva alue on tasainen ja paikoin esillä on avokalliota. Rakennelman korkeus on n. 80 cm.

Paikalla oppaana ollut Pekka Laurila (Laurilan tilan vanhaisäntä, ikä n. 65 vuotta) muistaa rakennelman lapsuudestaan asti, mutta ei tiennyt sen käyttöä eikä enää mitään aitaukseen mahdollisesti liittyntä muistitietoa.

Ympäristö ja maasto: (vesistö, vesistökuodi, rakennukset, tiet, sorakuopat jne)
Kiviaita sijaitsee n. 150 m etelään Laurilan tilan päärakennuksesta ja Sahalahti-Pakkala -tiestä (3233). Etäisyys Pakkalanjärveen n. 600 m (SE). Metsää kasvavaa mäkeä ympäröivät peltosavikot.

Laajuuden arviointiperuste: Kiviaitauksen näkyvät rakenteet

Luokitusehdotus perusteluineen: II; ihmistekoinen ilmeisesti historiallisen ajan rakennelma, jonka käyttö ja synty ei enää ole paikkakuntalaisten tiedossa.

Ehdotus suoja-alueeksi: lakisääteinen

Havaintomahdollisuudet: hyvät

Opas: Pekka Laurila

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Lähilöytöjä:

*****

Selostus jätetty

Aika

Paikka

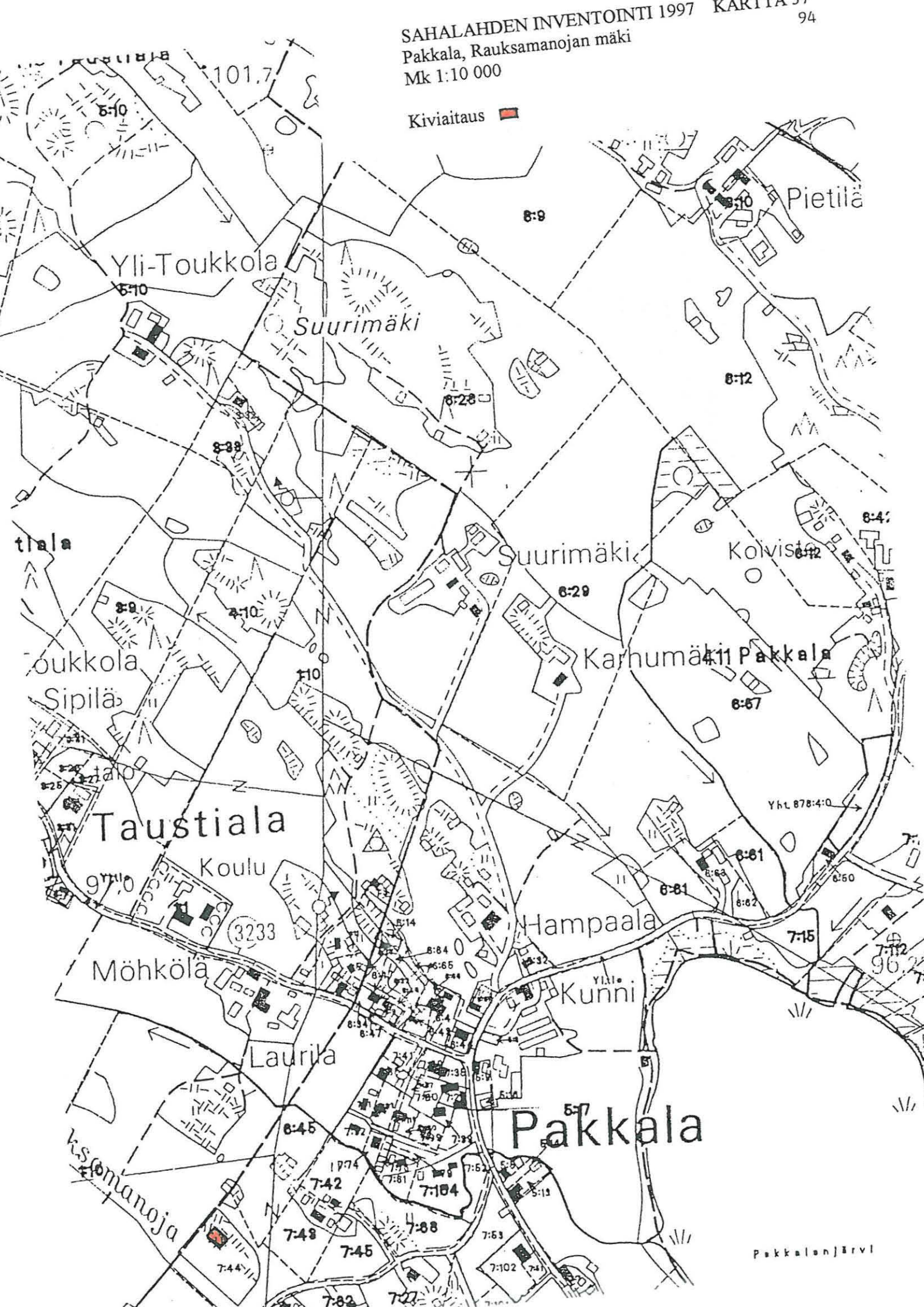
Allekirjoitus

x 6815 82 y 2520 56 z 94

Kivivaitaus

ARKEOLOGISEN KOHTEEN TARKASTUS

--	--	--

Tunnistetiedot

Kunta: Sahalahti Inventointinumero: 19
 Alue: Moltsia Luokka: II
 Nimi: Kaituri Ajoitus: historiallinen aika
 Kohteen laji: kiviaita Lukumäärä: 1
 Kohteesta muita kortteja _____ kpl (ks. täyttöohjeet)
 Tarkastaja: Ulla Lähdesmäki Tarkastusaika: 21.11.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta 2141 08 PAKKALA Pinta-ala 2 x 27 m
 x = 6819 79 y = 2521 66 z = n. 100
 Suunta ja etäisyys kirkosta tms. n. 4,4 km Sahalahden kirkosta NE

Hoito ja kunto (ks. täyttöohjeet)

A	<u>4</u>	B	<input type="text"/>	C	<input type="text"/>	D	<input type="text"/>	E	<u>5</u>	F	<u>1</u>	G	<input type="text"/>
---	----------	---	----------------------	---	----------------------	---	----------------------	---	----------	---	----------	---	----------------------

Tila ja omistaja (ks. täyttöohjeet)

Kylä/kaupunginosa: Moltsia
 Tila/Rno/Nimi Klemola Rno 1:37
 tai Kortteli/tontti/palsta _____

Omistaja: Lauri Arra Puhelin: 03-3763050
 Osoite: Keljontie 73 Postitmp: 36420 Sahalahti

Kiinteistötunnus   vuokrattu, ks huomautukset
 Lisää kiinteistöjä kpl

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt:-

Tarkastuslöydöt: -

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

kartat 1, 38-39

muut liitteet: -

negatiivit: -

diat: -

Tarkastuksen aihe: Sahalahden arkeologinen perusinventointi

Kohteen kuvaus: Kiviäita sijaitsee peltoaukean länsireunassa pellon ja metsää kasvavan kalliomäen välissä. Aidan länsipuolella on loivasti kohoava kalliorinne. Kiviäita on vahvasti sammaloitunut n. 1-2 m leveä ja n. 27 m pitkä rakenne, joka on ihmistekoinen (kyseessä ei ole myöskään pellonraivauksessa syntynyt muodostelma). Aita sijaitsee nykyisestä pellon reunasta 5-7 m. Kiviä on paikoin useammassa kerroksessa. Suurimmat kivet ovat halkaisijaltaan n. 1 m pienempien ollessa n. 25-30 cm. Aidan korkeus on n. 80 cm - 1 m.

Aidan viereen sen kalliorinteen puoleiselle sivulle kaivettiin kaksi koekuoppaa, joissa maa oli keltaista hiekkaa. Mitään esineitä ei löydetty. Kuopat kaivettiin karkeaan hiekkaan n. 45 cm syvyisiksi.

Oppaana ollut Lauri Arra (n. 67 v) kertoi aidan olleen vahvasti sammaloituneen jo hänen lapsuudessaan. Samankaltainen rakenne sijaitsee n. 300 m tältä paikalta SE, pellon reunassa kohoavan kalliomäen laella (inv.nro 20). Arran mukaan kiviäitöihin ei liity mitään muistitietoa paikkakunnalla. Ne saattavat liittyä Isonvihan aikaisiin levottomuuksiin 1700-luvun alussa; venäläistä sotaväkeä oli sijoittuneena mm. Kuhmalahdella, ja Pälkäneellä käytiin 1713 Kostianvirran taistelu venäläisten ja Ruotsi-Suomen joukkojen välillä.

Ympäristö ja maasto: (vesistö, vesistökoodi, rakennukset, tiet, sorakuopat jne)
Kiviaita sijaitsee 800 m Keljonjärven kaakkoispohjukasta koilliseen, n. 200 m
Keljontiestä koilliseen. Aidan välittömässä ympäristössä on kalliomäkien reunustama
peltoaukea.

Laajuuden arviointiperuste: Kiviaidan näkyvät rakenteet

Luokitusehdotus perusteluineen: II; ihmistekoinen historiallisen ajan rakenne,
kohteen tarkempi määrittely edellyttää arkeologista ja mahdollisesti historiallisen ajan
lähteiden tutkimusta.

Ehdotus suoja-alueeksi: lakisääteinen

Havaintomahdollisuudet: hyvät

Opas: Lauri Arra

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Lähilöytöjä:

*****

Selostus jätetty

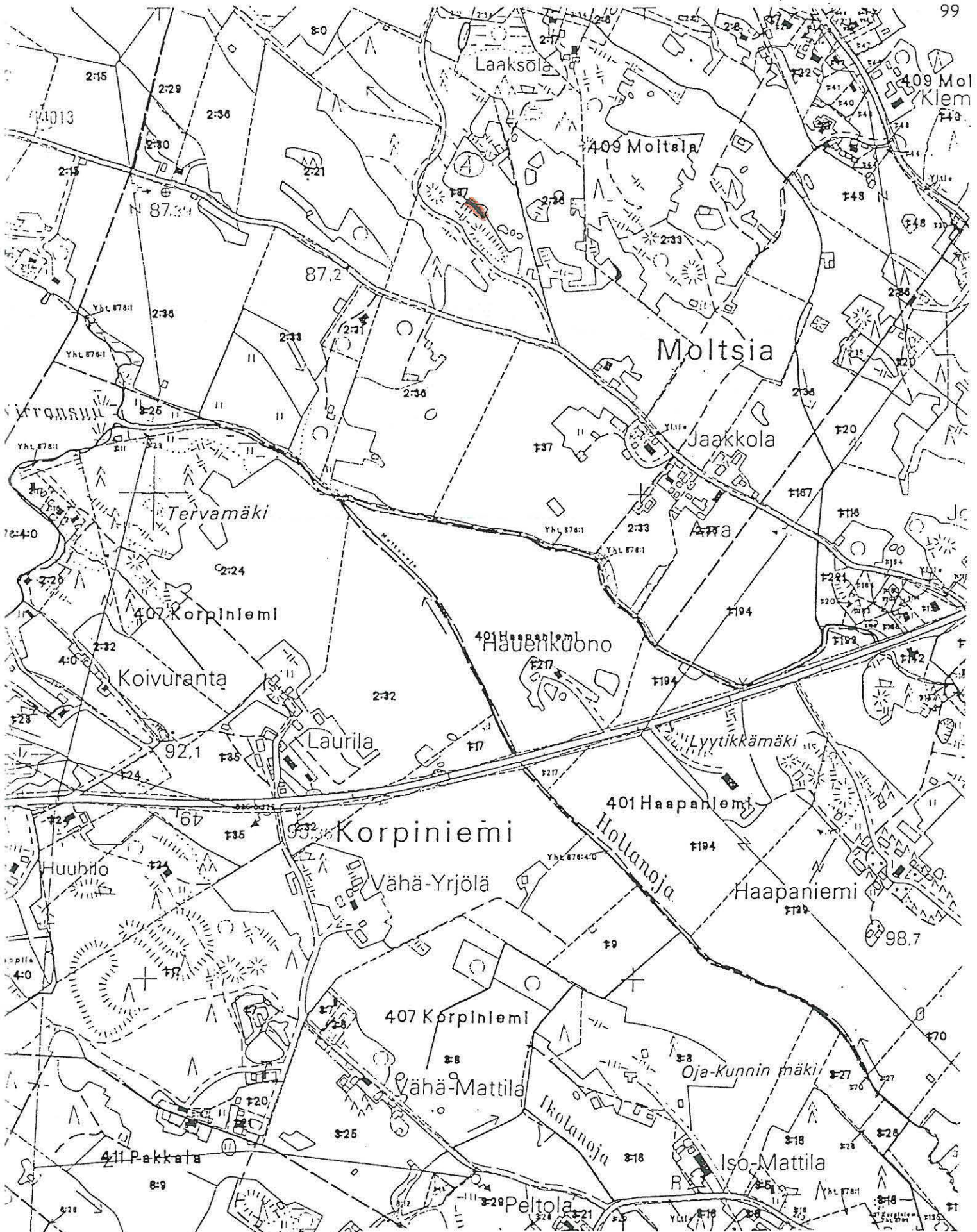
Aika

Paikka

Allekirjoitus

x 6819 79 y 2521 66 z n. 100

SAHALAHDEN INVENTOINTI 1997 KARTTA 39
 Moltsia, Kaituri
 Mk 1:10 000

Kiviaita

ARKEOLOGISEN KOHTEEN
TARKASTUS

--	--	--

Tunnistetiedot

Kunta: Sahalahti Inventointinumero: 20
Alue: Moltsia Luokka: II
Nimi: Iso-Arra Ajoitus: historiallinen aika
Kohteen laji: kiviaita Lukumäärä: 1
Kohteesta muita kortteja _____ kpl (ks. täyttöohjeet)
Tarkastaja: Ulla Lähdesmäki Tarkastusaika: 21.11.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta 2141 08 PAKKALA Pinta-ala 1 x 20 m
x = 6819 46 y = 2521 94 z = n. 98
Suunta ja etäisyys kirkosta tms. n. 4,4 km Sahalahden kirkosta NE

Hoito ja kunto (ks. täyttöohjeet)

A B C D E F G

Tila ja omistaja (ks. täyttöohjeet)

Kylä/kaupunginosa: Moltsia
Tila/Rno/Nimi Iso-Arra Rno 2:36
tai Kortteli/tontti/palsta _____
Omistaja: Simo Arra Puhelin: 03-3763063
Osoite: Keljontie 65 Postitmp: 36420 Sahalahti
Kiinteistötunnus   vuokrattu, ks huomautukset
Lisää kiinteistöjä kpl

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt:-

Tarkastuslöydöt: -

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

kartat 1, 40-41

muut liitteet: -

negatiivit: -

diat: -

Tarkastuksen aihe: Sahalahden arkeologinen perusinventointi

Kohteen kuvaus: Moltsian peltoaukean pohjoisosassa sijaitsevan kalliomäen laella, kallion reunalla oleva kiviaita, pituus 20 m, leveys n. 1 m, korkeus n. 80 cm - 1 m. Kiviä on paikoin useissa kerroksissa, mutta osa aidasta koostuu yhdestä suurten lohcareiden muodostamasta kivikerrasta. Aita on vahvasti sammaloitunut. Kivien koko vaihtelee ollen halkaisijaltaan n. 30 cm - 1 m. Etäisyys nykyiseen pellonreunaan on 10-12 m. Suuri osa rakennelmaa sijaitsee kalliopohjalla, joten kohteessa ei tehty koekuoppia.

Oppaana toiminut Lauri Arra (n. 67 v) muisti aidan jo lapsuudestaan ja kertoi sen olleen jo silloin sammaloituneen. Kiviaitaan ja toiseen vastaavaan rakennelmaan n. 300 m tältä paikalta luoteeseen (inv.nro 19) ei liity paikkakunnalla säilynyttä perimätietoa. Aidat saattavat liittyä Isonvihan aikaisiin levottomiin oloihin seudulla: esimerkiksi Kuhmalahdella oli 1700-luvun alussa venäläistä sotaväkeä, ja Pälkäneen Kostianvirralla käytiin kovia taisteluja 1713 venäläisten ja Ruotsi-Suomen joukkojen välillä. Aita on voitu koota suojaravustukseksi; kallion laelta avautuu laaja näkyvyys kaakkoon, etelään ja lounaaseen Keljonjärven suuntaan ja Korpiniemen kylään.

Ympäristö ja maasto: (vesistö, vesistökoodi, rakennukset, tiet, sorakuopat jne)
Kiviaita sijaitsee n 1 km Keljonjärven kaakkoispohjukasta koilliseen ja n. 200 m Keljontiestä koilliseen. Etäisyys Iso-Arran taloon on n. 500 m (SE).

Laajuuden arviointiperuste: kiviaidan näkyvät rakenteet

Luokitusehdotus perusteluineen: II; ihmistekoinen rakennelma, jonka tarkempi määrittely edellyttää arkeologista ja historiallisen ajan lähteiden tarkempaa tutkimusta.

Ehdotus suoja-alueeksi: lakisääteinen

Havaintomahdollisuudet: hyvät

Opas: Lauri Arra (Keljontie 73)

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Lähilöytöjä:

*****

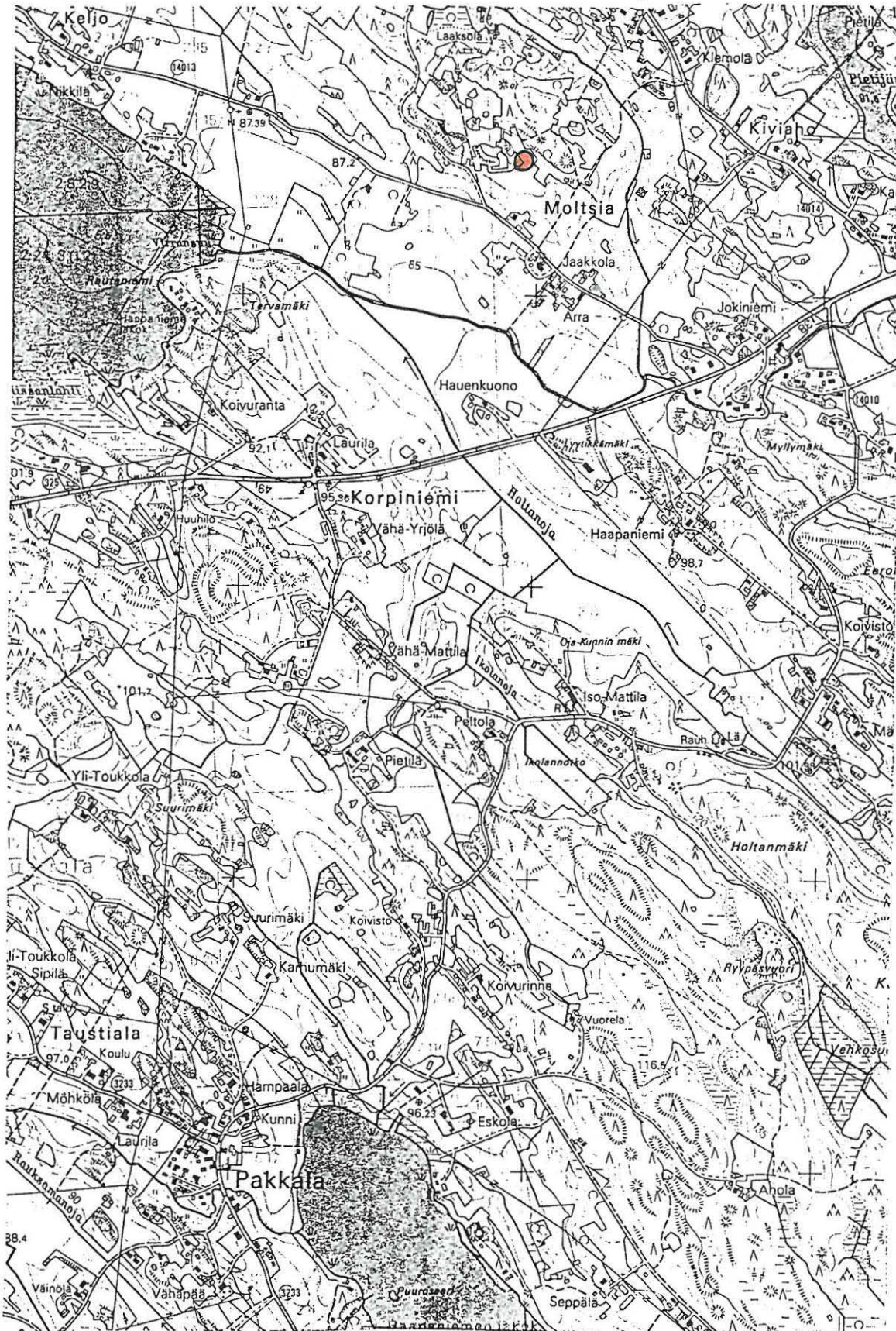
Selostus jätetty

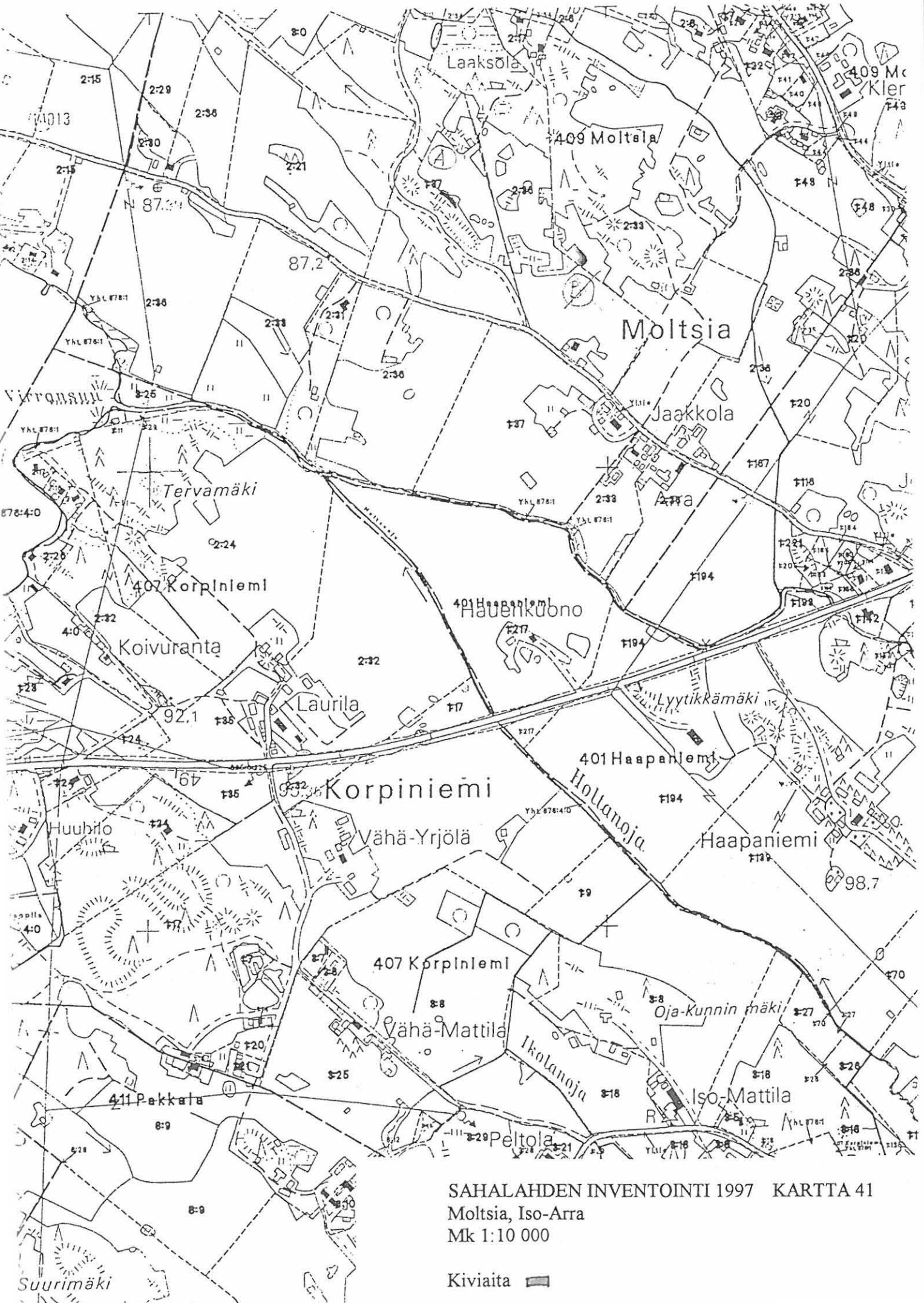
Aika

Paikka

Allekirjoitus

x 6819 46 y 2521 94 z n. 98

ARKEOLOGISEN KOHTEEN TARKASTUS

--	--	--

Tunnistetiedot

Kunta: Sahalahti Inventointinnumero: 21
 Alue: Tursola Luokka: II
 Nimi: Tiskarinsuo Ajoitus: historiallinen aika
 Kohteen laji: kiviaita Lukumäärä: 1
 Kohteesta muita kortteja _____ kpl (ks. täyttöohjeet)
 Tarkastaja: Ulla Lähdesmäki Tarkastusaika: 7.11.1997

Sijaintitiedot

Peruskartta 2141 08 PAKKALA Pinta-ala n.1 x 70 m
 x = 6812 90 y = 2521 27 z = n. 110
 Suunta ja etäisyys kirkosta tms. Sahalahden kirkosta n. 6,8 km SE

Hoito ja kunto (ks. täyttöohjeet)

A B C D E F G

Tila ja omistaja (ks. täyttöohjeet)

Kylä/kaupunginosa: Tursola
 Tila/Rno/Nimi Rno 1:49 ja 2:37
 tai Kortteli/tontti/palsta _____
 Omistaja: _____ Puhelin: _____
 Osoite: _____ Postitmp: _____

Kiinteistötunnus

--	--	--	--

vuokrattu, ks huomautukset

Lisää kiinteistöjä kpl

Aiemmat tiedot: -

Aiemmat löydöt:-

Tarkastuslöydöt: -

TARKASTUSKERTOMUS

Liitteet:

kartat 1, 42-43

muut liitteet: -

negatiivit: 109754-55

diat: -

Tarkastuksen aihe: Sahalahden arkeologinen perusinventointi

Kohteen kuvaus: Sahalahden ja Pälkäneen rajalla, Pälkäneen puolella sijatsevan Tiskarinsuon pohjoispuolella, pienen suoalueen länsireunassa kohoaa jyrkkänousuinen moreenikumpare. Luontaisesti hyvin kivikkoisessa metsämaastossa kumpareen laella todettiin kiviaidan osia: sen leveys on n. 70 cm - 1 m, korkeus n. 1 m ja pituus yhteensä n. 50 m. Kiviaines on sekä pyöreäsivuista että teräväsärmäistä lohkaretta ja kivien koot vaihtelevat ollen halkaisijaltaan 30-40 cm ja suurimmat 80 cm - 1 m. Aita on suureksi osaksi ehjä kumpareen laen reunoilla ja länsi- sekä itärinteillä, mutta aidan keskiosa mäen laella on ilmeisesti rikkoutunut. Alueella on tehty avohakuu muutamia vuosia ennen inventointiaikaa. Ehjän osan kivet ovat sammaloituneet. Aita on tarkasti länsi-itä -suuntainen ja se sijaitsee nykyisten Sahalahden ja Pälkäneen kuntien rajalla.

Paikasta kertoi puhelimitse Juhani Koskinen, joka on kerännyt mm. Pälkäneeltä muistitietoa ja tarinoita seutua koskevista asioista. Tiskarinsuon ympäristöön ja jyrkkien moreenimäkien alueeseen liittyy vanhaa perimätietoa metsärosvoista.

Ympäristö ja maasto: (vesistö, vesistököödi, rakennukset, tiet, sorakuopat jne)
 Alue oli inventointiaikana hakattua metsäaluetta aivan Sahalahden ja Pälkäneen rajalla. Etäisyys Tursolan-Pälkäneen -tielle n. 400m (lyhin etäisyys Pihlajamäen kohdalla).

Laajuuden arviointiperuste: Kiviaidan näkyvät rakenteet

Luokitusehdotus perusteluineen: II; ihmistekoinen historiallisen ajan rakenne, tarkempi määrittely edellyttää mm. arkeologista tutkimusta.

Ehdotus suoja-alueeksi: lakisääteinen

Havaintomahdollisuudet: hyvät

Opas:

Rauhoitustoimenpiteet maastossa:

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat, kiireellisyys:

Lähilöytöjä:

*****

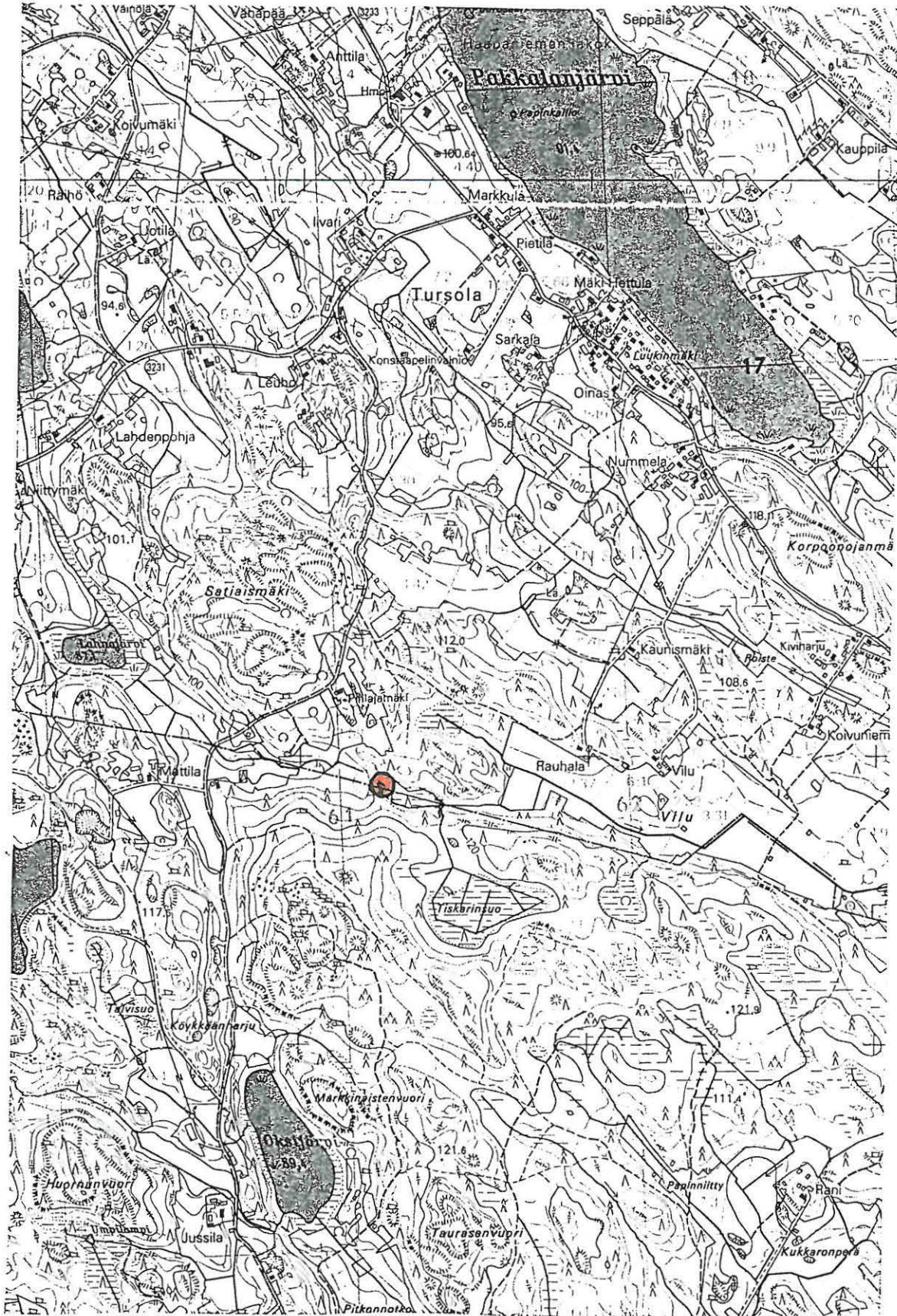
Selostus jätetty

Aika

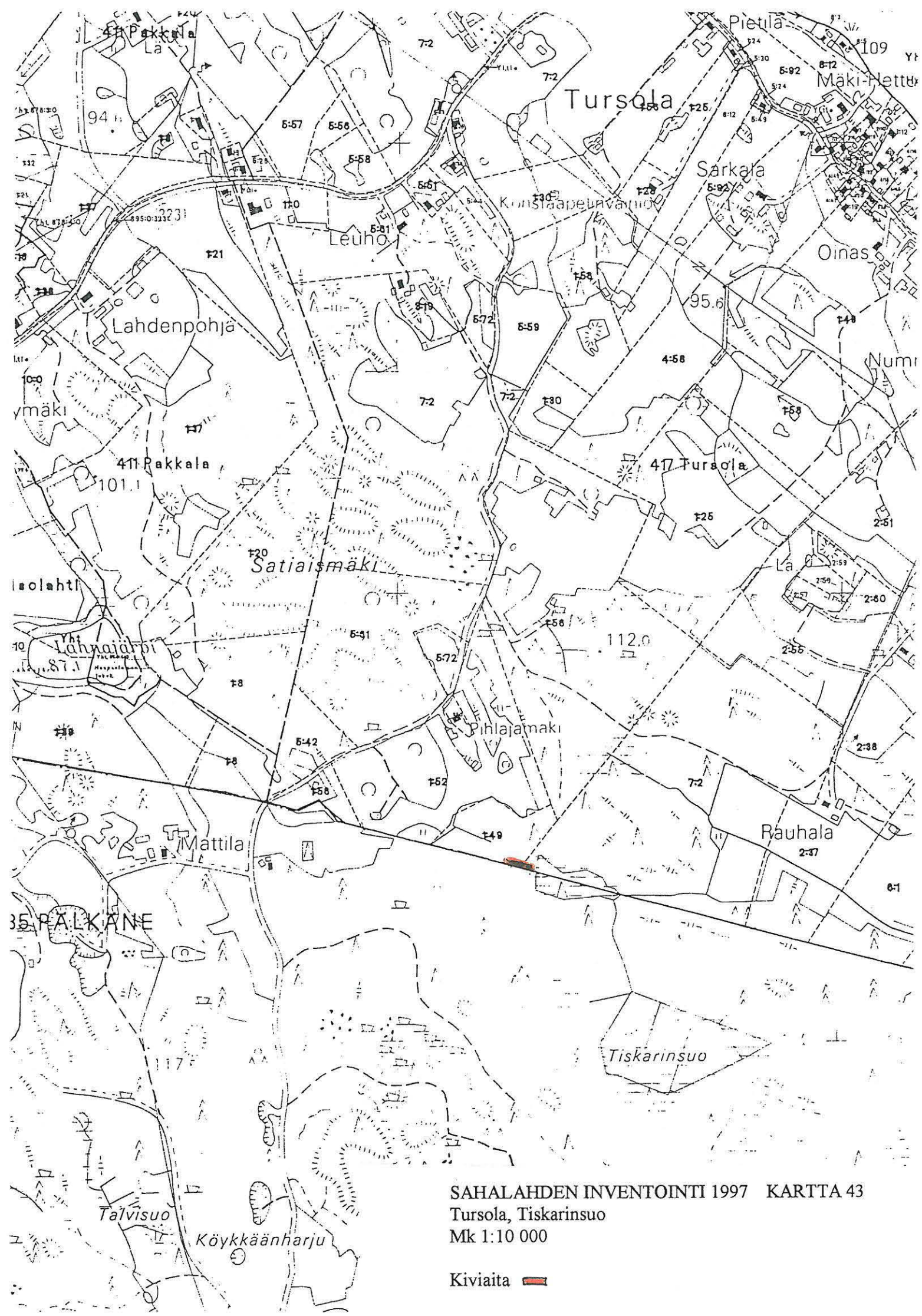
Paikka

Allekirjoitus

x 6812 90 y 2521 26-28 z n. 110

SAHALAHDEN INVENTOINTI 1997 KARTTA 43

Tursola, Tiskarinsuo

Mk 1:10 000

Kiviaita

Yleiskartta Sahalahden irtolöytökohteista

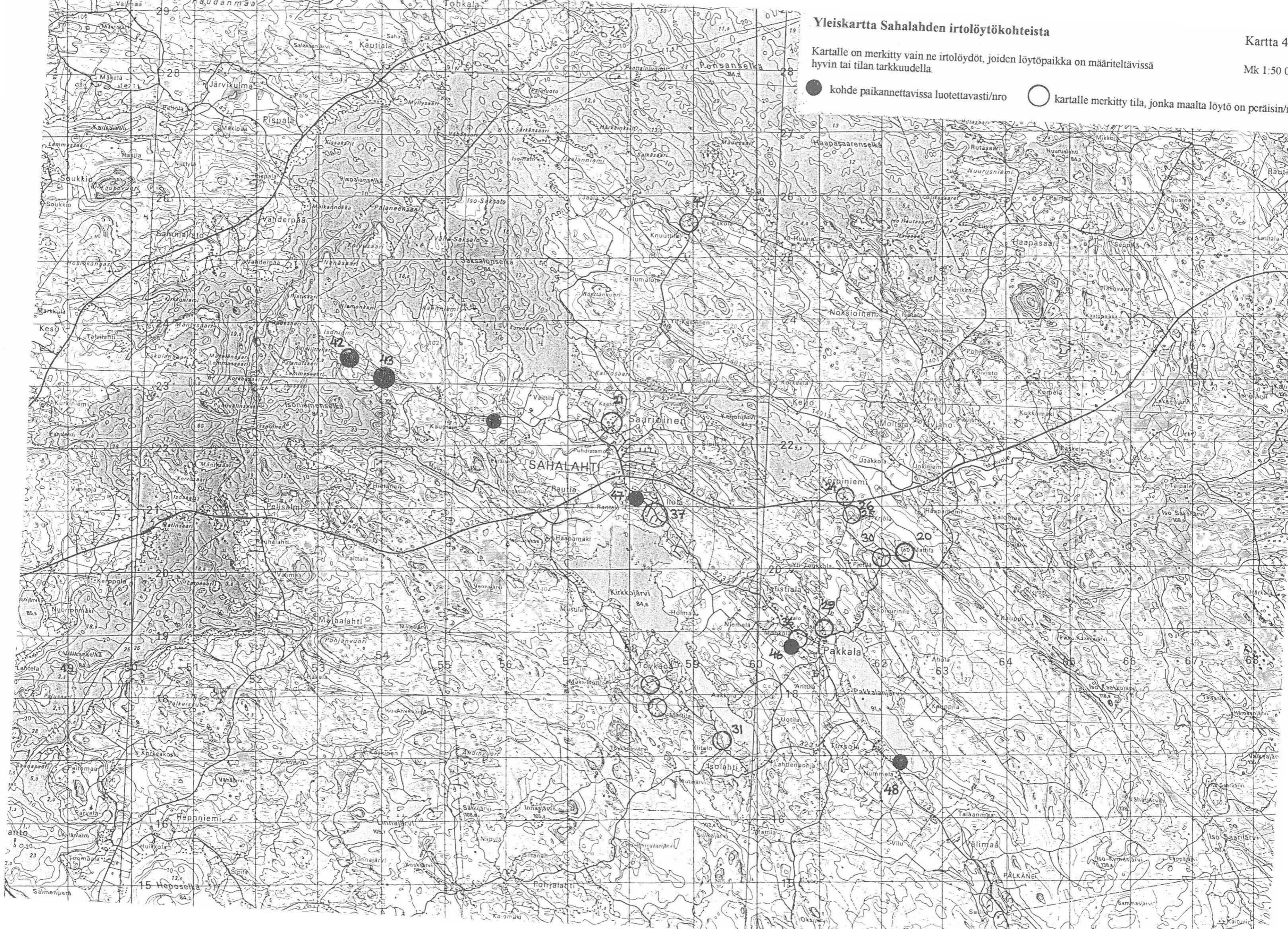
Kartta 44

Kartalle on merkitty vain ne irtolöydöt, joiden löytöpaikka on määriteltävissä hyvin tai tilan tarkkuudella.

Mk 1:50 000

● kohde paikannettavissa luotettavasti/nro

○ kartalle merkitty tila, jonka maalta löytö on peräisin/nro

4. IRTOLÖYDÖT

4.1. Ennestään tunnettujen irtolöytöjen tarkastus

Vuoden 1997 perusinventoinnin yhteydessä tarkastettiin entuudestaan tunnetut irtolöydöt eli tiedot niistä arkeologisista esineistä, jotka Sahalahden alueelta on löydetty aikaisemmin ja joihin ei ole liittynyt tietoa kiinteästä muinaisjäännöksestä. Tällaisia irtolöytöjä Sahalahdelta on otettu talteen 30 kappaletta 1840-luvulta lähtien. Irtolöytöjen runsaus viittasi siihen, että alueella on asuttu ainakin kivikaudella ja mahdollisesti varhaismetallikaudella. Irtolöydöistä suurin osa on kivikirveitä ja – talttoja muiden esineryhmien osuuden ollessa vähäisempi:

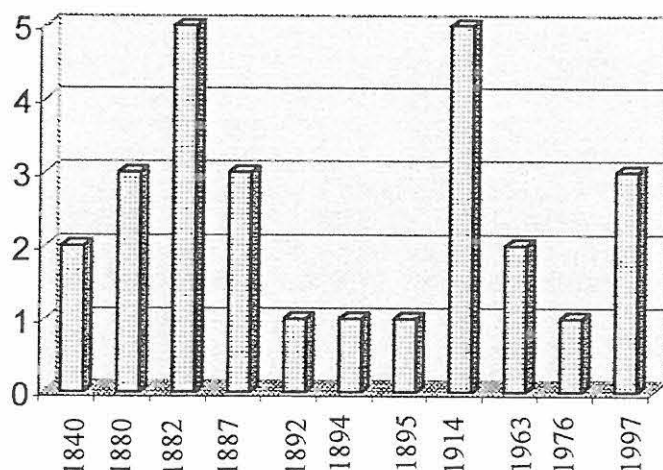
Kivikirveet	yhteensä	9
	Poikkikirveet	3
	Oikokirveet	3
	Vasarakirveet	1
	Tyyppiä ei määritelty tarkemmin arkistotiedoissa	2
Taltat	yhteensä	17
	Tasataltoja	12
	Kourutaltoja	3
	Tyyppiä ei määritelty tarkemmin arkistotiedoissa	2
Muut esineet	yhteensä	4
	Soikea tuluskivi	1
	Reikäkivi	2
	Kiviase	1

Suurin osa näistä vanhoista irtolöydöistä on otettu talteen 1800-luvun lopulla tai 1900-luvun alun vuosikymmeninä eikä niihin liity tarkempia löytötietoja. Siten vain pieni osa löydöistä voitiin paikantaa hyvin tai kohtalaisen luotettavasti jollekin tietylle alueelle tai melko täsmälliseen maastokohteeseen. Nämä kohteet otettiin huomioon suunniteltaessa maastossa liikkumista ja hahmotettaessa maaston korkeuden ja muiden piirteiden avulla sellaisia alueita, joista oletettiin voivan löytyä kivikautisia asuinpaikkoja. Maastotarkastusten perusteella voitiin osa vanhoista irtolöydöistä liittää inventoinnissa löydettyihin kiinteisiin muinaisjäännöksiin. Seuraava taulukko havainnollistaa irtolöytöjen paikannettavuutta ja yhteyttä löydettyihin asuinpaikkoihin. **Lihavoidut löytönumerot** liittyvät vuoden 1997 inventoinnissa löydettyihin asuinpaikkoihin.

löytöpaikka tunnettu	tila, jonka alueelta löytö on peräisin, on paikannettavissa	ei enää paikannettavissa	ei nykyisen Sahalahden aluetta
HM 2561:1-2 Isoniemi, Ylitälo	HM 539:1 Hoivala	KM 10639 Keljo, Helanderin torppa	KM 2087
KM 19967 Isoniemi, Alitalo	KM 2519:258 Isolahti, Alatalo	KM 6755:8 Saarioinen, Masonlahti	KM 2087:7
KM 4456:1 Pappila, Pyttylä	KM 2102:255 Pakkala, Hampaala	KM 6755:7 Saarioinen	
	KM 2102:252 Korpiniemi, Yrjölä	KM 6755:6 Keljo (seppä Helander)	
	KM 2102:251 Korpiniemi, Yrjölä	KM 3135:3 Sarkola	
	KM 2102:250 Korpiniemi, Laurila	KM 3832:3 Kyttälä	
	KM 1996:52 Saarioisten rustholli	KM 2536:345 Rautio	
	KM 1996:51 Korpiniemi, Mattila	KM 2102:254 Ilola, Musu	
	KM 2519:257 Töykänä, Mattila	KM 2102:254 Jussilan rustholli	
	Viipurin museo G8111-84,	KM 2087:8 Saarioinen, Mason torppa	
	Kirkkojärven vesijättö	KM 2048:4 Sahalahti	
	KM 6755:5 Ilola, Ali-Partala	KM 2152 Haapaniemi, Järvenpää	
	KM 6680:1 Tursola, Laurila	KM 3005:5 Kirkkojärven ranta	

Seuraavassa ennestään tunnetut irtolöydöt on luetteloitu tämän inventointikertomuksen mukaisessa järjestyksessä kiinteiden muinaisjäännösten jälkeen numeroilla 22-50. Luetteloon on kirjattu irtolöytöjä yhteensä 30. Vanhoista irtolöydöistä osa kuuluu nyt löydettyihin asuinpaikkoihin. Ne on käsitelty kyseisten kiinteiden muinaisjäännösten kohdalla. Esineiden löytöalueet on merkitty kartalle 44 (s.) joko riittävien paikkatietojen mukaisesti tai siten, että talo/tila, jonka maalta esine on löydetty, on rengastettu. Osaa vanhoista irtolöydöistä ei ole voitu merkitä kartalle.

Kuva: Sahalahden ennestään tunnettujen irtolöytöjen talteenoton ajankohta. Huomattava osa esineistä on tullut museoihin kauan sitten ja varustettuna vähäisin löytötiedoin.

22. KM 1996:51 tasataltta Korpiniemi, Mattila

Esine on löydetty Mattilan pellostä ilmeisesti 1840-luvulla (A.O. Heikellin kertomus 1849). Tarkkaa löytöpaikkaa ei tunneta. Vuoden 1997 inventoinnissa Korpiniemen laajoja peltoalueita pintapoisittain mm. Vähä- ja Iso-Mattilan tilojen alueilla, mutta mitään asuinpaikkaa viittaavaa niiltä ei löydetty. Sen sijaan Korpiniemen Laurilasta löytyi kvartsi-iskoksia, jotka liittyvät asuinpaikkaan (inv.nro 8). Lisäksi löydettiin asuinpaikat Haapaniemen Holtanojasta (inv.nro 9) ja Haapaniemestä (10); tasataltta liittyy näiden asuinpaikkojen käyttöön.

23. KM 1996:52 poikkikirves Saarioinen

Esine on löydetty ilmeisesti 1840-luvulla Saariston (ilm. Saarioisten) rusthollin pellostä (A.O. Heikellin kertomus 1849). Tarkkaa löytöpaikkaa ei tunneta. Vuoden 1997 inventoinnissa Saarioisten alueen peltoja pintapoisittain laajoilla alueilla ja Ruoka-Saarioisten tilan maalta löydettiin kivikautinen asuinpaikka (inv.nro 2). Poikkikirves liittyy todennäköisesti tämän asuinpaikan käyttöön.

24. KM 2048:4 tasataltta Sahalahti

Esine on löydetty 1800-luvulla Sahalahdelta, josta se on kulkeutunut Längelmäelle Rajalan torppaan. Ylioppilas Kaarle Jaakkola toi taltan vuonna 1880 Suomen Muinaismuistoyhdistykselle. Esineen löytöpaikkaa ei tunneta.

25. KM 2087:8 oikokirves Saarioinen, Mason torppa

Saarioisten Mason torpan kohdalta ”lahden toiselta puolelta kiven halkeamasta” on löydetty ilmeisesti 1800-luvun lopulla oikokirves, jonka Akseli Lilius otti talteen. Mason torpan sijainti ei ole tarkkaan paikannettavissa; Längelmäveden Masonlahden läheisyydestä löydettiin vuoden 1997 inventoinnissa Saarioisten kivikautinen asuinpaikka (inv.nro 2) ja Pappilan kivikautinen asuinpaikka (inv.nro 1). Oikokirves liittyy todennäköisesti näiden asuinpaikkojen käyttöön.

26. KM 2102:250 tasataltta Korpiniemi, Laurila

Korpiniemen kylästä Laurilan pellosta on ilmeisesti 1800-luvulla löydetty tasataltta, jonka Salomon Wilskman lähetti vuonna 1882 Helsinkiin. Esineen tarkempaa löytöpaikkaa ei tunneta. Vuoden 1997 inventoinnissa Korpiniemen kylän peltoalueita pintapoimittiin laajalla alueella, ja Laurilan talon lounaispuolelta löydettiin kivikautinen asuinpaikka (inv.nro 8), johon tasataltta ilmeisesti liittyy.

27. KM 2102:251 kivikirves Korpiniemi, Yrjölä

Salomon Wilskmanin vuonna 1882 Helsinkiin lähettämien Sahalahdelta kerättyjen esineiden joukossa oli skandinaavinen kirves, joka oli löydetty Korpiniemen Yrjölän pellosta. Tarkempaa löytöpaikkaa ei tunnettu. Vuoden 1997 inventoinnissa Korpiniemen ja Haapaniemen kylien peltoalueita pintapoimittiin mm. Keljonjärveen laskevan Holtanojan laaksossa. Entisen Yrjölän tilan mailta ei kuitenkaan löydetty mitään muinaisjäännökseen viittaavaa. Sen sijaan Yrjölän naapuritilan Laurilan alueelta löytyi kivikautinen asuinpaikka (inv.nro 8), samoin Haapaniemen Holtanojan (9) ja Haapaniemen (10) alueilta. Kirves liittyy johonkin näistä asuinpaikoista, todennäköisesti Laurilaan.

28. KM 2102:252 tasataltta Korpiniemi, Yrjölä

Juho Yrjölän tilan pellosta on löytynyt ilmeisesti 1800-luvulla tasataltta, jonka Salomon Wilskman toimitti Helsinkiin vuonna 1882. Esineen tarkempi löytöpaikka on tuntematon. Vuoden 1997 inventoinnissa Korpiniemen kylän peltoalueita pintapoimittiin laajoilla alueilla ja löydettiin Korpiniemen Laurilan asuinpaikka (inv.nro 8), johon tasataltta saattaa liittyä. Lähellä sijaitsevat lisäksi Holtanojan (inv.nro 9) ja Haapaniemen (10) kivikautiset asuinpaikat, joiden käyttöön taltta voi myös liittyä.

29. KM 2102:253 skandinaavinen kirves Jussilan rustholli

Salomon Wilskmanin Sahalahdelta peräisin oleva esinelähetys vuodelta 1882 sisälsi mm. Jussilan rusthollin pellosta löydetyn kirveen. Tarkempaa löytöpaikkaa ei tunneta. Jussilan rustholli ei pystytä varmuudella paikantamaan; mahdollisesti kyse on nykyisen Raution tilan alueella sijaitsevasta Jussilan tilasta. Tilan peltoja on voinut kuitenkin sijaita muuallakin, joten löytöaluetta ei voi määrittellä. Vuoden 1997 inventoinnissa Sahalahden keskustan peltoalueita pintapoimittiin ja esimerkiksi Raution alueelta löydettiin Heikkilän (inv.nro 5) ja Mäkipään (inv.nro 4) kivikautiset asuinpaikat.

30. KM 2102:254 tasatalta tai poikkikirves Musu

Salomon Wilskmanin esinelähetys vuodelta 1882 sisälsi mm. Sahalahden kirkonkylästä Musun pellosta löydetyn tasataltan tai poikkikirveen. Musu on sijainnut Kirkkojärven itärannalla. Esineen löytöpaikkaa ei kuitenkaan pystytä määrittämään.

31. KM 2102:255 tasatalta Hampaala

Ilmeisesti Pakkalan (Pokala) kylän Hampaalasta on löydetty 1800-luvulla tasatalta, joka sisältyi Salomon Wilskmanin vuoden 1882 esinelähetyskseen. Taltan löytöpaikka ei ole tiedossa, mutta ilmeisesti on kyse Pakkalan kylän Hampaalan tilan pellosta. Vuoden 1997 inventoinnissa Pakkalan peltoalueita pintapoisuuteen myös jonkin verran Hampaalan tilan alueelta (maaston korkeudet niillä alueilla n. 95-100 m mpy), mutta mitään muinaisjäännökseen viittaavaa ei havaittu.

32. KM 2519:257 tasatalta Töykänä, Mattila

Kirkkojärven länsipuolella sijaitsevasta Töykänen kylästä on löydetty ilmeisesti 1800-luvulla Mattilan maalta vesijätöksestä tasatalta, jonka Salomon Wilskman lähetti Helsinkiin vuonna 1887. Vuoden 1997 inventoinnissa Töykänen alueen peltoaloja pintapoisuuteen Ranta-Höllin eteläpuoleiselta alueelta Mäki-Mattilan eteläpuolelle asti. Peltorinteet sijaitsevat Töykänantien molemmin puolin loivassa lounaisrinteessä n. 90 m korkeuskäyrän muodostaman maastossa selvästi erottuvan terassin alueella. Lounaisrinne ulottui vähäiseen, Kirkkojärveen laskevaan ojaan. Tämä alue on kivikaudella muodostanut matalan, etelään suuntautuvan lahden. Maaston korkeus näillä pelloilla oli matalimmillaan 90 m nousten korkeimmillaan yli 105 m korkeuteen. Pintapoisuudessa ei löydetty mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa Töykänen alueelta.

33. KM 2519:258 kourutaltan katkelma Isolahti, Alatalo

Vuonna 1887 Salomon Wilskman lähetti Helsinkiin mm. Sahalahden Isolahden kylän Alatalon pellosta löydetyn epätäydellisesti hiotun kourutaltan katkelman. Tarkempi löytöpaikka ei ole tiedossa. Isolahden Alatalo sijaitsee Kirkkojärven eteläpäässä, järven länsirannalla. Maaston korkeus alueella on suurimmaksi osaksi yli 97,5 m mpy. Vuoden 1997 inventoinnissa Kirkkojärven eteläpään kynöksellä olevia peltoaloja pintapoisuuteen jonkin verran, mutta mitään muinaisjäännökseen viittaavaa ei löydetty. Maasto alueella on verraten korkeata ja metsäistä ja Kirkkojärveen (koilliseen) laskeva rinne melko jyrkkälaskuinen.

34. KM 2536:345 kourutaltoa Rautio

Raution kylästä on löydetty ilmeisesti 1800-luvun lopulla kourutaltoa, jonka Salomon Wilskman toimitti Helsinkiin vuonna 1887. Esineen kerrottiin löytyneen kahden kyynärän syvyydestä kaivettaessa oja järveen. Esineen tarkempi löytöpaikka ei selviä kuvauksesta; siinä lienee tarkoitettu Kirkkojärveä. Raution alueen peltoja pintapoisuuteen inventoinnin aikana ja löydettiin Heikkilän (inv.nro 5) ja Mäkipään (nro 4) kivikautiset asuinpaikat. Näistä Heikkilä sijaitsee lähempänä Kirkkojärveä. Kourutaltoa saattaa siten liittyä tämän asuinpaikan käyttöön. 1800-luvun lopulla Raution alueella on kuitenkin ollut Kirkkojärven lisäksi pienempiä järviä kylän luoteis-

ja pohjoisosassa. Nämä suunnat saattavat viitata yhtä hyvin jopa Pappilan (1) ja Solingin (3) asuinpaikkoihin.

35. KM 2832:3 kourutaltoa Kyttälä

J.E. Meurman toimitti vuonna 1892 Kansallismuseoon Kyöttälän takamaasta työmies A. Stelmanin löytämän kourutalton. Suni oletti inventointikertomuksessaan vuonna 1976, että kyseessä on keskustassa sijaitseva Kyttälä. Esineen löytöpaikkaa ei voi kuitenkaan määrittää täsmällisemmin.

36. KM 3005:5 kourutaltoa Kirkkojärven ranta

J. Mustonen löysi ilmeisesti 1800-luvun lopulla Kirkkojärven rannalta kourutalton, jonka Salomon Wilskman lähetti Helsinkiin vuonna 1894. Esineen tarkempaa löytöpaikkaa ei tunneta; Kirkkojärvi on pitkähkö luode-kaakko-suuntainen järvi, eikä löytötiedoista voi päätellä, mitä rantaa tarkoitetaan. Ennestään tunnettuja irtolöytöjä on järven eri puolilta, samoin inventoinnissa löydettyjä asuinpaikkoja.

37. KM 3135:8 soikea tuluskivi Sarkola

Kansallismuseoon toimitettiin ilmeisesti vuonna 1895 soikea tuluskivi, jonka mainitaan löytyneen Sarkolan kylän maalta. Sarkolan kylää ei tiedetä olleen, sen sijaan Tursolassa on Sarkolan tila. Löytöpaikkaa ei pysty enää määrittämään.

38. KM 6680:1 vasarakirveen katkelma Tursola, Laurila

Vasarakirveen on löytänyt talollinen Simo Laurila ”Laurilan talon tonttimaasta tasatessaan huoneen perustusta”. Mikael Salminen myi esineen Kansallismuseoon 50 markasta vuonna 1914. Löydön mainitaan olevan Tursolan kylästä. Oletettavasti kyseessä on nykyisin Pakkalan ja Taustialan rajalla sijaitseva Laurilan tila. Pakkalan alueen peltojen pintapoiminnassa ei havaittu merkkejä kivikautisesta asuinpaikasta; Laurilan eteläpuolelta läheltä Rauksamanojaa löytyi moreenimäen koekuopituksessa kvartsi-iskos ja -kimpale sekä ohut kulttuurikerros yhdestä koekuopasta (ks. Irtolöytö nro 48). Paikalla ei kuitenkaan ollut riittäviä merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä. Vasarakirveen katkelma ei myöskään vahvista asuinpaikkatulkintaa, koska sen paikkatiedot ovat liian ylimalkaiset. Irtolöydöt osoittavat kuitenkin kivikautista toimintaa olleen nykyisen Pakkalan/Taustialan alueella. Myöhempi maankäyttö on ilmeisesti tuhonnut varsinaisen kivikautisen asuinpaikka-alueen. Kylissä on asiakirjatietoihin perustuvaa asutusta 1500-luvulta lähtien ja alueella on rakennettu myös aivan viime vuosina.

39. KM 6755:5 poikkikirves Ilola, Ali-Partala

Vuonna 1914 Mikael Salminen myi Kansallismuseoon poikkikirveen, jonka Kustaa Partala löysi Ali-Partalan talon maalta Kynnöskallio-nimiseltä metsäsaralta Ilolan kylästä. Kynnöskalliota ei tunnustettu enää vuoden 1976 inventoinnin aikaan. Ilolan kylän itäpäässä sijainneen Partalan talon rakennukset on purettu ja alueella sijaitsee uutta omakotiasutusta muokattuine puutarhamaineen. Ilolan eteläpuolen loivalaskuisia peltoterasseja pintapoimittiin kynnöspeltojen osalta ja alueelta

saatiin talteen vähäinen määrä kvartsi-iskoksia ja pii-iskos (inv.nro 49). Riittävän selkeitä merkkejä asuinpaikasta ei ole ilmeisesti enää säilynyt maastossa.

40. KM 6755:6 oikokirves Keljo, Seppälän itäpuoli (seppä Helander)

Mikael Salminen myi vuonna 1914 seppä Kustaa Helanderilta saamansa oikokirveen. Seppä asui Keljon kylässä Seppälän talon itäpuolella. Hänen mainitaan saaneen esineen anopiltaan; esineen paikkatiedot ovat siten epätasälliset. On mahdollista, että kirves on liittynyt Seppälän kivikautisen asuinpaikan (inv.nro 12) käyttöön, mutta riittävää varmuutta asiasta ei voi enää saada.

41. KM 6755:7 tasataltta Saarioinen

Vuonna 1914 Mikael Salminen myi Kansallismuseoon tasataltan, jonka hän oli saanut itsellinen Miina Mäkiseltä Saarioisten kartanon Mason torpasta. Esineen kerrottiin löytyneen n. 50 metrin päästä kartanosta, piilipuun kannon juurelta. Vuoden 1997 inventoinnissa Saarioista ympäröiviä peltoalueita pintapoimittiin kynnöspeltojen osalta. Alueella oli topografisesti kiinnostavia kohtia myös Saarioisten teollisuusalueen pohjoisosassa, mutta maaperää ei voitu tutkia viinimarjaviljelmien takia. Sen sijaan Ruoka-Saarioisten etelä- ja kaakkoispuolella löydettiin laajan asuinpaikan jälkiä (inv.nro 2). Tasataltta liittyy todennäköisesti tämän asuinpaikan käyttöhistoriaan.

42. KM 6755:8 tasataltta Saarioinen, Masonlahti

Itsellinen Miina Mäkinen Saarioisten kartanon Mason torpasta antoi Mikael Salmiselle myös toisen tasataltan, jonka tämä myi Kansallismuseoon vuonna 1914. Esineen kerrottiin löytyneen Längelmäveden rannalta maasta Masonlahden kohdalta. Ei voida kuitenkaan täsmällisemmin määrittää, mistä osasta Masonlahtea oli kysymys.

43. KM 10639 poikkikirves Keljo

Esine on saatu Keljon kylästä Kustaava Helanderilta ja sen on kerrottu kuljeskelleen talossa vuosia. Esineen löytöpaikkaa ei tunneta. Kirves saattaa liittyä Keljon Seppälän kivikautisen asuinpaikan käyttöön, mutta varmuutta asiasta ei saada.

44. KM 19967 oikokirves Isoniemi, Alitalo

Tuuramaisen kirveen löysi työmies Paavo Salmela v. 1918/1919 peltonotkelmasta Niittylahden Niemenvainiosta. Kirves oli n. 0,5 m syvyydessä savimaassa. Suni mainitsee inventointikertomuksessaan, että esine löytyi peltoa kynnettäessä. Vuoden 1976 inventoinnissa kirves oli Alitalossa, jonka silloinen isäntä Perttu Alitalo lahjoitti esineen Kansallismuseoon, ja Suni luetteloi sen inventointilöytöihin. Hän antaa esineestä tarkat mitat, jotka vastaavat mittoja tuuramaisesta kirveestä, minkä Esko Sarasmo on piirtänyt ja kuvaillut 3.11.1963 Hämeen museossa päivätyssä kuvauksessa. Sarasmo oli käynyt ilmeisesti vuonna 1963 Isoniemen Ylitalossa tarkastamassa kahden reikäkiven (HM 2561:1-2) löytöpaikan. Tarkastuksesta on tehty lyhyet muistiinpanot sekä karttaluonnon löytöpaikasta. Muistiinpanoihin liittyy Niittylahden Niemenvainiosta, Alitalon maalta löydetyn tuuramaisen kirveen kuvaus. Esine on löydetty 0,5 m syvältä rutamaan otossa n.

1918/1919. Löytäjä oli työmies Paavo Salmela. Löytöpaikka oli sijainnut polun reunassa kedossa. Sarasmon käynnin aikana paikka oli peltona. Esineestä on Sarasmon piirros (1:1), jossa esineen koko vastaa Sunin luetteloiman kirveen mittoja hyvin tarkasti. Esineen omistajaksi Sarasmo mainitsee mv. Pertti Alitalon perikunnan. Ilmeisesti kyse on samasta kirveestä, jota Sarasmo ei kuitenkaan ottanut mukaansa ja luetteloanut.

Sarasmon muistiinpanot sisältävät lisäksi kuvauksen **taltasta**, joka oli löydetty n. vuonna 1925 Alitalon maalta Myllyniitty-nimisestä pellostä kyntötöiden yhteydessä n. 30 cm syvyydestä auran viilloksesta. Kirves tuli esille myöhemmin hävitetyn ladon seinustan kohdalta. Löytöpaikka sijaitsi n. 20 m Myllyojasta ja n. 300 m järvestä, purolinjan pohjoispuolelta.

Sarasmon kuvaus taltasta: kanta suora, terä vähän kaareva, Pituus n. 10 cm, paksuus n. 2 cm. Teräkulmat leviävät, ei särmikäs. Ohessa Sarasmon piirros esineestä.

Esineen löytäjä oli sama henkilö, kuin tuuramaisella kirveelläkin, työmies Paavo Salmela. Sarasmon käydessä Alitalossa taltta oli jo hukassa, mutta talossa kerrottiin, että ”n. 4 vuotta sitten vanhan isännän eläessä esine oli vielä tallessa ja aina pöydällä”.

45. HM 2561:1-2 kaksi reikäkiveä Isoniemi, Ylitalo

Hämeen museon kokoelmiin on luetteloitu kaksi reikäkiveä, jotka maanviljelijä Eino Sainio Isoniemen Ylitalosta oli löytänyt n. 1930/32 Ylitalon maalta raivatessaan pelloksi alavaa notkelmaa. Kivet olivat vierekkäin rutamaassa suuren kannon alla n. 0,5 m syvyydessä. Paikka sijaitsee n. 125 m Ylitalon päärakennuksesta länteen peltokapeikon reunalla kallion lähistöllä. Esko Sarasmo tarkasti löytöpaikan ja laati siitä lyhyen karttakuvauksen, joka on päivätty 30.10.1963 Hämeen museossa. Ylitalon omisti silloin agronomi Erkki Sainio. Sarasmo on merkinnyt karttaan reikäkivien löytöpaikan lisäksi erään kiinnostavan seikan: n. 40/50 m reikäkivien löytöpaikasta etelään on merkitty viisi kvartsien esiintymistä osoittavaa pistettä. Kvartsieja ei ole otettu talteen ja luetteloitu Löytökuvauksessa kvartseista mainitaan näin: ”Reikäkivien löytöpaikka on n. 4 m Längelmäveden pintaa ylempänä. Pelto on savimultamaata, mutta järvenpuoleisessa päässä kvartsin palasia.” Kvartsien laadusta ei kuitenkaan ole tarkempaa tietoa.

Samalta alueelta on toinenkin kiinnostava lisätieto: Suni mainitsee vuoden 1976 inventointikertomuksessaan, että Ylitalon tytär Ester Lehmusvaara (silloin 70-vuotias) muisteli, että n. 1905 samoilta tienoilta on löytynyt reiällinen kivikirves. Sen silmäpää oli kirveen tapaan paksumpi. Suni arvelee, että esine olisi Hämeen museossa. Hämeen museon arkistotiedoissa mainitaan tässä yhteydessä, ”että samalla oli notkelmasta löytynyt listekatiskan jäännöksiäkin”. Edellä kuvattujen kahden reikäkiven lisäksi Hämeen museon kokoelmissa ei kuitenkaan ole mitään reiällistä kirveä vastaavaa esinettä Sahalahden Ylitalon alueelta. Esine on ilmeisesti joutunut hukkaan.

Edellä kuvatut löydöt ja tiedot Isoniemen Ylitalosta ja Alitalosta tekivät alueesta kiinnostavan vuoden 1997 inventoinnin näkökulmasta. Sunin ja Sarasmon kartoittamat alueet pyrittiin tarkastamaan sekä lisäksi laajemminkin alueen peltoja. Tuuramaisen kirveen löytöpaikaksi Suni oli merkinnyt Niittylahden lähellä olevan pellon, jonka notkelmassa virtaa oja Längelmäveden Niittylahteen. Hän mainitsee lisäksi, että esine löytyi samasta peltonotkelmasta kuin kaksi

reikäkiveä. Aivan tarkkaa selvyyttä oikokirveen löytöpaikasta ei ilmeisesti ole. Vuoden 1997 inventoinnissa käytiin sekä Ylitalon ympäristössä että Niittylahden vieressä olevalla peltoalueella. Paikalla ei ollut enää peltoa vaan aikaisempi viljelyaukea oli metsitetty istuttamalla sinne männynntaimia. Istutusaukean keskellä virtasi kapea oja, johon peltorinteet laskivat hyvin jyrkästi. Topografisesti maasto ei vaikuttanut todennäköiseltä asuinpaikalta. Istutusala oli aurattu ja savimaata oli hyvin esillä koko entisen peltoalan laajuudella. Maa tarkastettiin järjestelmällisesti koko peltoalueella, mutta mitään merkkejä muinaisjäännöksestä ei havaittu. Mikäli kirves on todella löydetty tältä alueelta, se lienee aikoinaan pudonnut käyttäjältään tai hylätty tarkoituksellisesti kapeaan salmeen, joka sijaitsi pellon matalammalla osalla kivikauden aikaan.

Ylitalon ympäristön pellot olivat inventoinnin aikaan aidattuina laitumina, joissa kasvoi matalaa heinäkasvustoa. Reikäkivien löytöalue samoin kuin kvartsien esiintymisalue tarkastettiin (tekemällä koepistoja ja eläinten osittain rikkomaa maanpintaa tarkastamalla), mutta mitään merkkejä muinaisjäännöksistä ei havaittu. Reikäkivet sekä ilmeisesti hukkaan joutuneet esineet mukaan lukien Ylitalon lähiympäristöstä olisi kuitenkin löydetty 1900-luvun alkuvaiheessa niin monta kivikautista esinettä, että todennäköisesti siellä on sijainnut asuinpaikka, jonka toimintaan esineet samoin kuin Niittylahden tuuramainen kirves ovat liittyneet. Alueen peltoviljely ja laidunkäyttö ovat ilmeisesti kuitenkin tuhonneet asuinpaikan niin, että siitä ei enää kyetty havaitsemaan jälkiä maastossa.

46. Viipurin museo G8111-84 Kirkkojärven vesijättö

Viipurin museon kokoelmiin on ilmeisesti luetteloitu Sahalahdelta löytynyt tasataltta. Arkistotiedossa mainitaan, että esine on löydetty Kirkkojärven vesijättömaalta. Tarkempaa löytöpaikkaa ei ole tiedossa eikä esinettä siten voi yhdistää mihinkään tiettyyn kiinteään muinaisjäännökseen. Se on yksi muinaisen Kirkkojärven ympäristön kivikautisen asutuksen muistoista.

47. HM 539:1 kiviesine Haapasaari, Hoivala

Haapasaaren Hoivalan talon pellosta on löytynyt kiviase; tarkkaa löytymisaikaa ei ole tiedossa. Löytymisajankohtana Hoivala kuului vielä Kuhmalahteen. Alue liitettiin Sahalahteen vuonna 1870. Tarkempaa tietoa löytöpaikasta ei ole. Vuoden 1997 inventoinnissa tarkastettiin peltoalueita Hoivalan koillispuolella. Hoivalan Lapinkalliolta löytyi kaksi pientä kiviröykkiötä, mahdollisia lapinraunioita (inv.nro 14). Kivikautiseen tai metallikautiseen asuinpaikkaan viittaavia merkkejä ei havaittu.

Tässä luettelossa ei ole käsitelty ennestään tunnettua irtolöytöä KM 4456:1 (Pappila, Pyttylä), koska se on pystytty täsmällisesti yhdistämään inventoinnissa löydettyihin asuinpaikkoihin. Luetteloon on kuitenkin sisällytetty sellaisia Korpiniemen alueelta talteen saatuja vanhoja irtolöytöjä, joiden läheltä löydettiin inventoinnissa asuinpaikkoja. Koska asuinpaikkoja on kolme, tietyn irtolöydön yhdistäminen täsmällisesti yhteen asuinpaikkaan ei ole mahdollista.

4.2. Vuoden 1997 inventoinnissa talteen otetut irtolöydöt

48. Taustiala, Rauksamanoja**KM 30816:1 kvartsi-iskoksia**

Pk 2141 08 PAKKALA
 x 6815 98
 y 2520 56
 z n. 97
 Laurila Rno 4:10

Pakkalan ja Taustialan kylien rajalla, Laurilan tilan alueella Pakkalanjärvestä laskevan Rauksamanojan pohjoispuolella kohoaa loivanousuinen moreenipohjainen mäenharjanne, jota ympäröivät peltosavikot. Mäen laki on nykyään hevoslaitumena ja maapohja on siten varsin kulunut ja maanpinta kivikkoinen. Alue sijaitsee runsaat 300 m Pakkalan kuppikiven löytöpaikasta lounaaseen. Mäen lakialueelle tehtiin useita koekuoppia, koska aluetta pidettiin kiinnostavana etsittäessä jälkiä mahdollisesta rautakautisesta asutuksesta. Koekuopat olivat kuitenkin löydöttömiä ja maa niissä puhdasta hiekkaa lukuunottamatta mäen eteläreunaan tehtyä koekuoppaa, josta löytyi kaksi kvartsikappaletta, joista toinen on iskos ja toinen kookas kvartsi-kimpale, mahdollisesti ydin. Koekuopassa havaittiin lisäksi selvä n. 5 cm vahva kulttuurikerros 27 cm maanpinnan alapuolella, ilmeisesti vanhan kyntökerroksen alla. Kerros erottui kellanruskeasta hiekasta tummanruskeana kerrostumana koko kuopan alueella (50 x 50 cm). Kerroksen alapuolella maa muuttui karkeaksi keltaiseksi hiekaksi. Löydöt olivat kulttuurikerroksessa. Koekuopan ympärille tehtiin useita muita kuoppia tai koepistoja, mutta ne olivat löydöttömiä.

49. Ilola, Juusela**KM 30817:1-3****pii-iskos, kvartsi-iskoksia, metallikuonaa**

PK 2141 05 SAHALAHTI
 x 6818 35
 y 2517 96
 z n. 92
 Juusela Rno 2:30

Sahalahden kirkon itäpuolella, Pakkalaan vievän tien ympärillä sijaitsee vanhan kyläkeskustan alue etelään viettävässä loivassa rinteessä, joka laskee kohti Kirkkojärveä. Alueella sijaitsee vielä vanhojen maatilojen rakennuskantaa, mutta sinne on myös rakennettu paljon uusia pientaloja. Ilolantien eteläpuolella sijaitsee Kirkkojärveen laskevia peltoja, joiden ylärinteessä erottui selvästi 90 m korkeuskäyrällä terassimuodostelmia. Pellot pintapoitettiin ja Juuselan itäpuolella olevalta peltoalueelta, n. 60 x 40 m laajuiselta alueelta löytyi kvartsi-iskoksia, pii-iskos sekä metallikuonaa. Ilolan alueelta on löydetty 1900-luvun alussa poikkikirves Ali-Partalan talon maalta Kynnöskallion metsäsaralta (KM 6755:5). Löytöpaikkaa ei ole enää myöhemmin tunnistettu (Sunin inventoinnin aikaan vuonna 1976 eikä nykyään); uusia irtolöytöjä ei voi siten yhdistää poikkikirveeseen. Pelloilta poimitut kvartsi-iskokset ovat varsin pieniä. Ne ja pii-iskos saattavat kuitenkin olla merkki kivikautisesta toiminnasta alueella. Metallikuona pellossa on todennäköisesti sekundaarista.

50. Tursola, Pässinmäki KM 30818:1

hioinkivi

PK 2141 08 PAKKALA

X 6814 34

Y 2522 34

Z n. 95

Pässinmäki, omistaja Pentti Saarto, Sahalahti, Tursola.

Vuonna 1995 Pentti Saarto löysi Pakkalanjärven rannasta, n. 5 m rantaviivasta jyrkästi järveen laskevan rinteeseen juurelta hioinkiven. Kivi oli maanpinnassa ja se tuli esille roskia poltettaessa tuhkan seasta. Hän toimitti esineen Tampereen museoihin vielä samana vuonna löytötiedoilla varustettuna. Sahalahden perusinventoinnin yhteydessä esine luetteloidiin ja löytöpaikka tarkastettiin. Paikka on Pakkalanjärven länsirannalla, missä Tursolan kylämäen rinne laskee hyvin jyrkästi järveen. Koska hioin löytyi roskienpoltonuotioista, esine on voinut kulkeutua paikalle muualta Saarron omistaman Pässinmäen tilan alueelta. Tursolassa sijaitsee järven länsipuolella peltoaukeiden äärellä useita vanhoja maatiloja. Järven ja Tursolantien välissä kohoaa järven suuntainen mäkihajanne, jonne on syntynyt pienasutusta ilmeisesti vanhimmillaan jo 1800-luvulla ja myöhemmin vielä viime sotien jälkeen. Pieniä tontteja rakennuksineen sijaitsee mäen harjanteella aivan vieressä; yksi näistä on Saarron Pässinmäki. Hioinkiven löytöpaikalla ei havaittu mitään muinaisjäännökseen viittaavaa. Talon piha-alueelle mäen lounaispuolelle tehtiin muutamia koekuoppia, mutta paikalla ei ollut merkkejä muinaisjäännöksestä.

5. MUITA KOHTEITA

Edellä käsiteltyjen kohteiden lisäksi inventoinnissa tarkastettiin eräitä muita alueita pääasiassa paikkakuntalaisten ilmoitusten perusteella. Yksi näistä sijaitsee Pakkalan kylässä n. 800 m kyläkeskuksesta kaakkoon. Tursolantien ja Pakkalanjärven väliin jää peltosavikkojen ja järven rajaama n. 280 m pitkä hiekkaharjanne, josta nykyään on jäljellä vain reuna-alueita. Harjua on kaivettu soranoton yhteydessä ilmeisesti useita eri kertoja. Viimeksi alueella on kaivettu omakotitalon rakennustyön yhteydessä 1990-luvun alussa. Kaivetun harjun poikki kulkee tie järven rantaan. Harjasta on otettu soraa ainakin 1960-luvulla, jolloin maata otettiin Sahalahden kirkon vieressä olevan hautausmaan laajentamiseen. Soranoton yhteydessä kerrotaan löydetyn ihmisen luita, mm. pääkalloja. Sorakuopan reunaosat tarkastettiin inventoinnissa ja lisäksi pyrittiin vahvistamaan luiden löytymistä koskevat tiedot Pakkalan ja sorakuopan ympäristön asukkailta. Muistitietoon ei kuitenkaan saatu lisää täsmennystä. Kuopan leikkauspintojen tarkastuksessa ei havaittu enää mitään mainittavaa lukuunottamatta harjun järven rannan puoleisessa päässä muutamissa paikoissa erottuvaa n. 10 cm vahvaa tummaa maakerrosta pintaturpeen ja voimakkaan keltaisen soran välissä. Mitään selkeästi historiallisen ajan tai jopa rautakauden hautauksiin viittaavaa ei havaittu. Muistitieto paikalta yli 30 vuotta sitten löytyneistä luista pitäneen kuitenkin paikkansa. Tällaiset hautaukset ovat voineet liittyä Isonvihan tapahtumiin 1710-luvulla. Kuhmalahden-Pälkäneen seuduilla on liikkunut mm. venäläistä sotaväkeä noihin aikoihin, ja Pälkäneellä käytiin kovia taisteluja Kostianvirralla venäläisten ja Ruotsi-Suomen joukkojen välillä. Nälkävuosien aikana on myös voitu haudata kylissä liikkuneita kerjäläisiä varsinaisen hautausmaan ulkopuolelle. Hiekkaharju voidaan yhdistää Längelmäveden seudun historiassa mainittuun ns. **Hietahautojen alueeseen**, jota suunniteltiin 1900-luvun alussa hautausmaakäyttöön. Kirjassa mainitun sijaintikuvauksen perusteella kyseessä on juuri sama harjanne, josta löydettiin luita 1960-luvulla. Aluetta näyttää siis pidetyn hautaamiseen soveltuvaksi maalaatunsa takia. Hanke ei

kuitenkaan toteutunut, koska Hietahaudat sijaitsi liian etäällä kirkosta. On mahdollista, että aluetta oli käytetty jo aikaisemmin tilapäiseen tai poikkeukselliseen hautaamiseen ja tieto tästä olisi säilynyt vielä 1900-luvun alkuun. Selitys jää oletuksen varaan, koska suuri osa harjasta oli kaivettu pois; esihistoriallisesta käytöstä Hietahautojen sorakuopan ympäristöstä ei löydetty mitään merkkejä.

Hietahautojen alueen oletettu sijainti. Mk 1:20 000

Tursolan kylässä Pakkalanjärven länsirannalla tarkastettiin kalliossa havaittuja kuoppia ja kaiverroksia Tursolantie 225: tontilla. Kyseessä on 1950-luvun asuinrakennuksen piha-alue, jonka korkeimmalla kohdalla kalliopinnassa on kaksi halkaisijaltaan n. 2 cm laajuista, melko syvää kuoppaa. Niiden lähellä on lisäksi kaareva uurros. Kuopat ja uurros ovat ihmistekoisia, mutteivät esihistoriallisia.

Samankaltainen uurros tarkastettiin Töykänän Mattilan alueella, n. 100 m Kirkkojärven rannasta länteen voimalinjan alapuolella metsässä sijaitsevassa kivessä. Uurroksen muoto muistuttaa käärmeahmoa. Kuvio on ihmistekoinen, muttei esihistoriallinen.

LUETTELO SAHALAHDEN INVENTOINTIKARTOISTA 1997

karttanro	sivu	mk	inv.kohteen nro
1	4	1:50 000	yleiskartta
2	5	1:50 000	yleiskartta
3	9	1:20 000	1
4	10	1:10 000	1
5	14	1:20 000	2
6	15	1:10 000	2
7	19	1:20 000	3
8	20	1:10 000	3
9	24	1:20 000	4
10	25	1:10 000	4
11	29	1:20 000	5
12	30	1:10 000	5
13	34	1:20 000	6
14	35	1:10 000	6
15	39	1:20 000	7
16	40	1:10 000	7
17	44	1:20 000	8
18	45	1:10 000	8
19	49	1:20 000	9
20	50	1:10 000	9
21	54	1:20 000	10
22	55	1:10 000	10
23	59	1:20 000	11
24	60	1:10 000	11
25	64	1:20 000	12
26	65	1:10 000	12
27	69	1:20 000	13
28	70	1:10 000	13
29	74	1:20 000	14
30	75	1:10 000	14
31	79	1:20 000	15
32	80	1:10 000	15
33	84	1:20 000	16
34	85	1:10 000	16
35	89	1:20 000	17
36	93	1:20 000	18
37	94	1:10 000	18
38	98	1:20 000	19
39	99	1:10 000	19
40	103	1:20 000	20
41	104	1:10 000	20
42	108	1:20 000	21
43	109	1:10 000	21
44	110	1:50 000	yleiskartta

LUETTELO MUSTAVALKONEGATIIVEISTA (109715-109755)

Kuvannut Ulla Lähdesmäki lokakuussa 1997

Neg.nro	kohde	kuvaussuunta
109715	Solingin kivikautinen asuinpaikka etelään laskevan peltorinteen juurella sijaitsevalla terassilla.	W
109716	Solingin kivikautinen asuinpaikka. Oikealla Myllyojan uoma.	WSW
109717	Pappilan laaja-alainen kivikautinen asuinpaikka etelään viettävällä pellolla.	ENE
109718	Pappilan kivikautisen asuinpaikan pohjoisosaa.	ENE
109719	Entistä Rautionjärven pohjaa Pappilan kivikautisen asuinpaikan ympäristössä. Vasemmalla sijaitsevien Pyttylän tilan rakennusten eduspellosta on aikaisemmin löydetty tasataltta. Pappilan asuinpaikka sijaitsee taka-alalla kuvan keskellä.	E
109720	Riihilahden kivikautinen asuinpaikka. Kvartseja löytyi erityisen runsaasti etualalla oikealla olevalla pelto-terassilla.	S
109721	Riihilahden asuinpaikka etualalla kaakkoon ja etelään laskevassa peltorinteessä ja terasseilla. Takana vasemmalla Keljonjärvi ja Keljonsaari, jonka N-puolelta rannasta on aikaisemmin löytynyt oikokirves ja tasataltta.	NW
109722	Saarioisten kivikautinen asuinpaikka etelään viettävällä peltorinteellä. Takana Saarioisten teollisuusrakennuksia.	SE
109723	Saarioisten kivikautisen asuinpaikan eteläosaa peltoterassilla.	E
109724	Saarioisten kivikautinen asuinpaikka. Kuvattu peltoterassin laelta löytöjen levintäalueen eteläosasta kohti Saarioisten rakennuksia.	SE
109725	Heikkilän kivikautinen asuinpaikka kuvan keskellä ladosta vasempaan levittäytyvällä pellolla.	S
109726	Heikkilän asuinpaikka ympäristöineen. Kvartsi-iskosten levintäalue kuvan keskellä taka-alalla kuivurirakennuksesta oikealle.	W
109727	Heikkilän asuinpaikka puiden takana olevassa pelto-saarekkeessa.	W

Neg.nro	kohde	kuvaussuunta
109728	Kirkkosillanojan kivikautinen asuinpaikka. Kvartsi-iskokset löytyivät tien oikealla puolella pellon alaosan terassilta.	S
109729	Inventointiryhmä valmistautuu lähtemään Längelmävedelle. Venettä siirretään vesille.	
109730	Längelmäveden Lammassaari luoteesta. Saaren korkeimmalla kohdalla mäntymetsässä kuvan keskellä sijaitsee lapinraunio.	NW
109731	Lammassaari Längelmävedessä. Saarella sijaitsee lapinraunio.	W
109732	Längelmäveden Lammassaaren länsikärki. Saaren korkeimmalla kohdalla mäntymetsässä sijaitsee lapinraunio.	W
109733	Lammassaaren lapinraunio.	S
109734	Lammassaaren lapinraunio.	NE
109735	Lammassaaren lapinraunio.	W
109736	Laurilan kivikautinen asuinpaikka rakennusten edustalla levittäytyvällä pellolla.	E
109737	Haapaniemi, Holtanoja. Kuvan keskellä Holtanojan itäpuolella Haapaniemen kartano ja sen eduspellot, joista löytyi useista kohdista kvartsi-iskoksia.	SW
109738	Pakkala, Rauksamanojan irtolöytöpaikka, koekuoppa 1. Kuopassa erottui 27-30 cm syvyydessä hiekkamaassa tummanruskea, mahdollinen kulttuurikerros.	E
109739	Pakkalan vanha kylämäki peltoaukean takana. Kuvan keski-osassa rakennusten takana uhrikiven löytöpaikka.	SE
109740	Pakkalan kylämäki peltoaukean takana.	S
109741	Pakkalan kylämäki peltoaukean takana.	SW
109742	Pakkala, Rauksamanoja, kiviaita. Kuvassa kiviaidan itäosa.	N
109743	Pakkalan uhrikiven luoteispuolella kivistä 15 m etäisyydellä oleva tasanne, jolle kaivettiin koekuoppa. Paikalla on ollut vanha pelto. Koekuopasta löytyi palanutta luuta sekä palaneen saven siruja. (Kalliomäki 2)	N
109744	Yleiskuva Pakkalan uhrikiven yläpuolella olevasta tasanteesta, johon ed. kuvassa ollut koekuoppa kaivettiin.	N

Neg.nro	kohde	kuvaussuunta
109745	Taustiala, Hopeavuori, koekuoppa 1. Kuvan yläreunassa kuopan NW-leikkaus. Kuopasta löytyi nokimaata, palanutta luuta ja resenttiä savea ja rautaesineiden paloja.	SE
109746	Haapasaari, Lapinkallio, kiviröykkiö (SE-puoleinen) mäen lakialueella.	S
109747	Haapasaari, Lapinkallio, kiviröykkiö (NW-puoleinen).	E
109748	Haapasaari, Lapinkallio, mäen laella sijaitsevat kaksi kiviröykkiötä.	W
109749	Haapasaari, Lapinkallio. Yleiskuva peltoalueen ympäröimästä mäntymetsää kasvavasta mäestä, jossa sijaitsee kaksi pienikokoista kiviröykkiötä.	S
109750	Mäkipään kivikautinen asuinpaikka, joka havaittiin tien leikkauksessa ja pellon pinnassa löytyneiden kvartsien avulla.	NE
109751	Mäkipään kivikautinen asuinpaikka kuvan oikeassa reunassa etelään laskevan pellon alarinteessä.	SW
109752	Haapasaaren Harjun pihassa sijaitseva peltoraunio.	E
109753	Tiskarinsuon alue. Jyrkkäprofiilisen moreenimäen rinteissä todettu kiviaita, ilmeisesti rajamerkki.	W
109754	Tiskarinsuon kiviaita, ilmeisesti rajamerkki, mäen W-rinteessä.	NE
109755	Yleiskuva Tiskarinsuon rajakivaidasta. Rakennelma sijaitsee jyrkkäprofiilisen moreenikumpareen rinteillä, kuvan keskellä.	N

*muuttuu 28.1.1999
LR*

LUETTELO DIAPOSITIIVEISTA (38554-38572)

Kuvannut Ulla Lähdesmäki lokakuussa 1997.

neg.nro	kohde	kuvaussuunta
38554	Sahalahti, Pappilan kivikautinen asuinpaikka kuvassa levittäytyvällä peltoaukealla laajalla alueella. Takana Myllyojan haara ja korkea Maamonvuori.	NE
38555	Saarioisten kivikautinen asuinpaikka kaakkoon ja etelään laskevan pellon terassilla kynnöspellossa.	SSE
38556	Solingin kivikautinen asuinpaikka takana keskellä kohoavan peltokumpareen alaosassa. Kuvan vasemmassa reunassa Myllyojan uoma, joka on muodostanut kivikaudella salmen.	SE
38557	Solingin kivikautinen asuinpaikka vasemmalla kynnöspellon alarinteen terassilla, oikealla Myllyojan rantaa.	NW
38558	Heikkilän kivikautinen asuinpaikka kuivurirakennuksen oikealla puolella kynnöspellon alaterassilla.	W
38559	Mäkipään kivikautinen asuinpaikka. Kvartsilöydöt tulivat esille teiden leikkauksissa ja oikeanpuoleisen pellon pinnasta sänkipellosta.	SW
38560	Holman kivikautinen asuinpaikka kuvassa keskellä ja oikealla kynnöspellon alarinteessä.	NW
38561	Kirkkosillanojan kivikautinen asuinpaikka kuvassa keskellä taka-alalla kohoavan pellon rinteessä.	SSW
38562	Laurilan kivikautinen asuinpaikka vasemmalla, rakennusten edustalla kynnöspellossa.	E
38563	Holtanojan laaksoa, taustalla Haapaniemen kartano. Taustalla vasemmalla ja keskellä Haapaniemen kynnöspelloja, joista löytyi kvartsimateriaalia ja kivikautinen asuinpaikka.	SW
38564	Haapaniemen kivikautinen asuinpaikka etelään viettävän kynnöspellon alarinteessä.	W
38565	Riihilahden kivikautinen asuinpaikka taka-alalla keskellä metsän reunassa ja kynnöspellon etelärinteen terassilla.	NE
38566	Lammassaaren länsipäässä sijaitseva lapinraunio.	NE

neg. nro	kohde	kuvaussuunta
38567	Taustiala, Hopeavuoren löytöpaikka: koillisesta kuvattu Kalliomäen tilan pihamaan lounaisosaa; alueelle tehdystä koekuopasta löytyi resentin aineiston lisäksi palanutta luuta ja palaneen saven siruja.	NE
38568	Taustiala, Hopeavuori, koekuoppa 1, NE-leikkaus, jossa erottuu nokimaakerros. Kuopasta löytyi resenttiä aineistoa sekä palanutta luuta ja palaneen saven siruja. SE	
38569	Haapasaari, Lapinkallio, kaksi ajoittamatonta kivistä kalliopöytä kalliioselänteiden reunalla. Kuvassa etualalla vasemmalla NW-puoleinen kookkaampi rökkiö.	W
38570	Haapasaari, Lapinkallio, ajoittamaton rökkiö (NW-puoleinen).	E
38571	Haapasaari, Lapinkallio, ajoittamaton rökkiö (SE-puoleinen).	E
38572	Haapasaari, Lapinkallio, yleiskuva metsänpeitteisistä peltojen ympäröimästä mäestä, jonka lakialueella sijaitsee kaksi ajoittamatonta kivistä kalliopöytä.	SE

SOLINGIN KIVIKAUTINEN ASUINPAIKKA, OIKEALLA MYLLYÖJÄN UOMA. KUV. U. LÄHDESMÄKI (NEG. 109716)

SAARIOISTEN KIVIKAUTINEN ASUINPAIKKA ETELÄÄN VIETTÄVÄLLÄ PELTORINTEELLA. TAKANA SAARIOISTEN TEOLLISUUSRAKENNUKSIA. KUV. U. LÄHDESMÄKI (NEG. 109722)

KIRKKOSILLANONJAN KIVIKAUTINEN ASUINPAIKKA. KVARTSI-ISKOKSET LÖYTY-
VÄT TIEN OIKEALLA PUOLELLA PELLON ALAOSAN TERASSILTA.
KUV. U.LÄHDESMÄKI (NEG. 109728)

LAMMASSAAREN LAPINRAUNIO. KUV. U.LÄHDESMÄKI (NEG. 109733)

LAURILAN KIVIKAUTINEN ASUINPAIKKA RAKENNUSTEN EDUSTALLA LEVITÄYTYVÄLLÄ PELLOLLA. KUV. U. LÄHDESMÄKI (NEG. 109736)

YLEISKUVA PAKKALAN UHRIKIVEN YRÄPUOLELLA OLEVASTA TASAANTEE-
TA, JOHON ED. KUVASSA OLLUT KOEKUOPPA KAIVETTIIN. KUV. U. LÄH-
DESMÄKI (NEG. 109744)

HAAPASAARI, LAPINKALLIO, KIVIRÖYKKIÖ (SE-PUOLEINEN) MÄEN LAKIALUEELLA. KUV. U.LÄHDESMÄKI (NEG. 109747)

YLEISKUVA TISKARINSUON RAJAKIVIAIDASTA. RAKENNELMA SIJAITSEE SYRÄKÄPROFIILISEN MODEENIKUMPAREEN RINTEILLÄ, KUVAN KESKELLÄ. KUV. U.LÄHDESMÄKI (NEG. 109755)